

ШУМСКОПРИВРЕДНА ОСНОВА
ЗА СРЕДЊЕВРБАСКО ШУМСКОПРИВРЕДНО ПОДРУЧЈЕ
(важност од 01.01.2018. до 31.12.2027. године)

СКРАЋЕНА ВЕРЗИЈА

САДРЖАЈ			СТРАНА
I	УВОДНИ ДИО		1
1.	Разлози за израду шумскопривредне основе		1
2.	Основне карактеристике шумскопривредног подручја		2
2.	1.	Географски положај шумскопривредног подручја	3
2.	2.	Границе шумскопривредног подручја	3
2.	3.	Имовинско-правно стање шумскопривредног подручја	5
2.	4.	Биолошке, климатске, орографске, геолошке и педолошке карактеристике шумскопривредног подручја	5
2.	5.	Општекорисне функције	10
2.	6.	Угроженост шума од биљних болести, штеточина, имисије штетних гасова и шумских пожара	11
2.	7.	Организација управљања у шумарству	12
2.	8.	Број и структура запослених у шумарству	13
2.	9.	Економски и саобраћајни услови	13
2.	10.	Развијеност осталих индустријских капацитета и пољопривреде	14
3.	Посебна ограничења у газдовању на дијеловима шумскопривредног подручја		16
4.	Основне карактеристике методике рада која се користи при изради шумскопривредне основе		22
4.	1.	Формирање газдинских класа	23
4.	2.	Категорије шума	23
4.	3.	Обиљежавање граница просторних уређајних јединица	23
4.	4.	Геодетски радови	24
4.	5.	Таксациони радови у високим шумама са природном обновом	25
4.	6.	Таксациони радови у шумским културама	26
4.	7.	Таксациони радови у изданачком шумама	26
4.	8.	Таксациони радови на површинама подесним за пошумљавање и газдовање	26
4.	9.	Таксациони радови на површинама неподесним за пошумљавање и газдовање	26
4.	10.	Израда карата и базе података	26
4.	11.	Мјерење површина радови	27
4.	12.	Бонитирање станишта	27
4.	13.	Извођачи радова на изради шумскопривредне основе	27

II	СТАЊЕ ШУМА И НЕОБРАСЛОГ ШУМСКОГ ЗЕМЉИШТА У ДОБА УРЕЂИВАЊА		
1.	Површине шума и необраслог шумског земљишта у доба уређивања		30
1.	3.	Површине ширих категорија по привредним јединицама	34
1.	6.	Површине ширих категорија по општинама	35
2.	Површине шума и необраслог шумског земљишта у доба уређивања (миниране површине)		36
2.	3.	Површине ширих категорија по привредним јединицама - миниране површине	36
2.	6.	Површине ширих категорија по општинама - миниране површине	36
2.	7.	Површине ширих категорија по привредним јединицама (минирано – неминирано)	37
2.	8.	Површине ширих категорија по општинама (минирано – неминирано)	38
3.	3.	Дрвна залиха , запремински прираст и остали таксациони елементи по ширим категоријама шума	39
3.	3.	1. Шире категорије високих шума са природном обновом	39
3.	3.	2. Шире категорије високих деградираних шума	41
3.	3.	3. Шире категорије шумских култура	42
3.	3.	4. Шире категорије изданачких шума	43
3.	3.	5. Шире категорије површина подесних за пошумљавање и газдовање	45
3.	3.	6. Шире категорије површина неподесних за пошумљавање и газдовање	45
3.	5.	Дрвна залиха , запремински прираст и основни таксациони елементи по општинама	46
3.	5.	1. Општина Шипово	46
3.	5.	2. Општина Језеро	52
3.	5.	3. Општина Купрес	57
3.	7.	Стање шумских комуникација и степен отворености подручја	60

IV	ПЛАНОВИ ГАЗДОВАЊА ШУМАМА ЗА НАРЕДНИ УРЕЂАЈНИ ПЕРИОД			61	
2.	2.	3.	План сјеча по ширим категоријама шума	61	
2.	2.	4.	Обим сјеча по врстама дрвећа, дебљинској структури и квалитету	62	
2.	2.	6.	План сјеча по општинама	66	
3.	1.	1.	Производња шумских дрвних сортимената по категоријама шума за шумскопривредно подручје	69	
3.	1.	3.	Производња шумских дрвних сортимената по категоријама шума за општине	72	
3.	1.	4.	Приказ основне технологије и средстава рада	77	
3.	1.	5.	План коришћења осталих шумских производа	77	
3.	1.	5.	1.	Потенцијалне могућности коришћења љековитог биља	78
3.	1.	5.	2.	Корисне врсте гљива и њихове производне могућности	79
4.	План шумскоузгојних радова			80	
4.	1.	Врста и обим шумскоузгојних радова		80	
4.	1.	1.	Врста шумскоузгојних радова	80	
4.	1.	2.	Обим шумскоузгојних радова	81	
4.	1.	3.	План шумскоузгојних радова за шумскопривредно подручје	81	
4.	1.	6.	План шумскоузгојних радова по општинама	82	
5.	План заштите шума			83	
5.	1.		Врсте шумских штета и мјере заштите	83	
5.	1.	1.	Заштита шума од штетног дјеловања човјека	84	
5.	1.	2.	Заштита шума од стоке и дивљачи	84	
5.	1.	3.	Заштита шума од инсеката и биљних болести	85	
5.	1.	4.	Заштита шума од елементарних непогода	87	
5.	1.	5.	Заштита шума од шумских пожара	88	
6.	План инвестиција			90	
6.	1.	План изградње нових и план реконструкције постојећих шумских камионских путева		90	
6.	2.	План изградње осталих објеката потребних за реализацију шумскопривредне основе		90	
6.	3.	План набавке механизације и остале опреме инвестиционог карактера		91	
6.	4.	План осталих инвестиционих улагања		91	

У складу са важећим Правилником о елементима и садржају шумскопривредних основа („Службени гласник Републике Српске”, број 52/09), шумскопривредна основа садржи:

- I. уводни дио,
- II. стање шума у доба уређивања,
- III. анализу и оцјену досадашњег газдовања шумама,
- IV. планове газдовања шумама за наредни уређајни период и
- V. економско-финансијску анализу.

Поред наведеног текстуалног дијела, саставни дио шумскопривредне основе чине карте, књиге извршених шумскоузгојних радова, књиге извршених сјеча и уређајни елаборати.

I. УВОДНИ ДИО

Уводни дио шумскопривредне основе садржи:

1. разлоге за израду шумскопривредне основе,
2. основне карактеристике шумскопривредног подручја,
3. посебна ограничења у газдовању на дијеловима шумскопривредног подручја (заштитне шуме и шуме са посебном намјеном) и
4. основне карактеристике методике рада која се користи при изради шумскопривредне основе (формирање газдинских класа, прикупљање и обрада података и израда планова).

1. РАЗЛОЗИ ЗА ИЗРАДУ ШУМСКОПРИВРЕДНЕ ОСНОВЕ

Шума, као биогеоценоза, врло је сложен природни систем (екосистем), настао у дуготрајном процесу заједничког дјеловања биљног и животињског свијета у одређеним условима средине. Шума и шумска земљишта задовољавају низ функција:

- а) привредна (економска) функција која подразумијева производњу дрвета и других шумских производа, укључујући и ловну дивљач ради остваривања прихода и
- б) општекорисне функције шума у које спадају:
 - еколошке функције шума, које подразумијевају очување биодиверзитета и заштиту земљишта, вода и климе, укључујући и позитивну улогу у везивању угљеника из атмосфере, односно производњи кисеоника и
 - социјалне функције шума које подразумијевају рекреацију, туризам, естетску улогу шума, повољан утицај на здравље људи, образовање, истраживање, одбрану земље и заштиту грађевина и инфраструктуре.

Према утврђеним функцијама и мјерама газдовања, шуме могу бити:

- а) привредне шуме, које поред очувања општекорисних функција шума првенствено служе обезбјеђивању шумских производа и услуга,
- б) заштитне шуме, које првенствено служе заштити земљишта и вода, насеља, инфраструктурних и других објеката и остале имовине и
- в) шуме посебних намјена којима се обезбјеђује:
 - заштита биолошке разноврсности и осталих природних вриједности шума,
 - заштита генофонда, производња шумског сјемена и садног материјала,

- образовна, научноистраживачка, kulturno-istorijska и estetska funkcija и
- zdravstveno-rekreativna и туристичка funkcija.

Производња што веће количине квалитетног дрвета је основни циљ којем се тежи у газдовању шумама. Према члану 17. став 1. Закона о шумама („Службени гласник Републике Српске“, број 75/08) прописује се да се шумама и шумским земљиштем газдује на основу шумскопривредне основе и пројеката за извођење.

Шумскопривредном основном одређују се основне смјернице и циљеви газдовања шумама, мјере за унапређивање стања шума, очување и јачање општекорисних функција шума и заштита шума.

Она садржи приказ стања шума, као и врсту и обим радова у току уређајног периода од 10 година.

Претходна Шумскопривредна основа за "Средњеврбаско" шумскопривредно подручје израђена је за период од 01.01.2008. до 31.12.2017. године. Предвиђеном динамиком радова, а на основу уговора о изради ове шумскопривредне основе, дефинисано је да се теренски радови на прикупљању таксационих података обаве у 2016. години, што је и урађено, а да се текстуални дио шумскопривредне основе са прилозима достави на усвајање до 30. септембра 2017. године. Нова шумскопривредна основа ступила би на снагу 01.01.2018. године и имала важност од 01.01.2018. до 31.12.2027. године.

2. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ШУМСКОПРИВРЕДНОГ ПОДРУЧЈА

У складу са Правилником о елементима и садржају шумскопривредних основа приказане су:

- основне карактеристике шумскопривредног подручја:
 1. географски положај шумскопривредног подручја,
 2. границе шумскопривредног подручја,
 3. имовинско-правно стање шумскопривредног подручја,
 4. биолошке, климатске, орографске и геолошке и педолошке карактеристике шумскопривредног подручја,
 5. општекорисне функције,
 6. угроженост шума од биљних болести, штеточина, имисије штетних гасова и шумских пожара,
 7. организација управљања у шумарству,
 8. број и структура запослених у шумарству,
 9. економске и саобраћајне услове,
 10. развијеност осталих индустријских капацитета и пољопривреде.
- Посебна ограничења у газдовању шумама на дијеловима шумскопривредног подручја (заштитне шуме, шуме са посебном намјеном и сјеменске састојине),
- Основне карактеристике методике рада која се користи при изради шумскопривредне основе (формирање газдинских класа, прикупљање и обрада података и израда планова)

Познавање основних карактеристика шумскопривредног подручја неопходно је за успјешно рјешавање основних задатака и циљева газдовања у наредном уређајном периоду

2.1. Географски положај шумскопривредног подручја

Одлуком Владе Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 101/05, 10/7 и 107/12), формирано је „Средњеврбаско“ шумскопривредно подручје, чији је корисник шумско газдинство „Горица“ са сједиштем у Шипову и шумском управом у Новом Селу.

ШПП „Средњеврбаско“ смјештено је у западном дијелу Босне и Херцеговине, односно у југозападном дијелу Републике Српске. У ширем географском смислу, општина Шипово налази се на 44 17’ степену сјеверне географске ширине и на 17 06’ степену источне географске дужине. Простире се на територији општина: Шипово, Купрес Републике Српске и Језеро.

Кроз подручје пролази неколико веома значајних путних праваца: магистрални пут М-5, пут АВНОЈ-а (Јајце-Мркоњић Град-Бихаћ), Језеро-Шипово-Купрес и Шипово-Бараћи. Регионални центар Бањалука, удаљен је 80 km, југоисточно је Сарајево и удаљено око 170 km, а Јадранско море је удаљено око 150 km.

Шумскопривредно подручје граничи: на сјеверној страни са ШПП „Мркоњићким“, на истоку, југу и западу са Федерацијом Босне и Херцеговине.

Територија Шипова обухвата 11 мјесних заједница: Шипово, Волари, Натпоље, Грбавица, Бабићи, Прибељци, Пљева, Драгнић Подови, Соколац, Мујдићи и Стројице. Насељена мјеста у Општини су: Бабићи, Бешњево, Брдо, Брђани, Ваган, Водица, Волари, Вражић, Горица, Горњи Мујдићи, Грбавица, Греда, Доњи Мујдићи, Драгнић, Драгнић Подови, Дуљци, Ђукићи, Јусићи, Кнежевићи, Козила, Крчевине, Липовача, Лубово, Лужине, Љуша, Мајевац, Мочиоци, Натпоље, Олићи, Оцак, Подобзир, Подосоје, Прибеља, Прибељци, Сарићи, Соколац, Ступна, Тодорићи, Хасанбеговци, Хотковци, Хрбине, Чифлук, Чуклић.

Подручје општине Језеро чине насељена мјеста: Барево, Борци, Бравнице, Дренов До, Ђумезлије, Језеро, Ковачевац, Љољићи и Перућица, Присоје, Черказовићи.

У општини Купрес се налазе следећа насељена места: Шеменовци, Растичево, Мрђановци, Ново Село.

Подручје се налази у западном дијелу Републике Српске и обухвата биљногеографску област унутрашњих Динарида. Према еколошко-вегетацијској рејонизацији БиХ (Стефановић, ет ал., 1983) објекти истраживања припадају западnobосанском кречњачко-доломитном подручју које захвата гламочко-купрешки рејон, копривнички рејон и малим дијелом кључко-петровачки рејон. Претежно припада планинској области. Подручје карактерише изражен рељеф, стрме падине, уски гребени и уске долине.

2.2. Границе шумскопривредног подручја

Граница ШПП следећи границу Федерације од коте 799-Врата у правцу југозапад око 800 метара гдје прелази у правцу југа преко Мемића пресеца ријеку Пливу покрај мјеста звано Језеро до тригометра 1054 (Отомаљ). Са тригометра 1054 заузима правац југоисток прелази тригометар 994 (Чингари) долази поред коте 601 пролази кроз мјесто Дренов до гдје захвата дио Вукова брда и пресеца пут Попржени-Шединац и одлази на југоисток на тригометар 1138 (Букова равна). Са тригометра 1138 преко Гласинца пресеца пут који долази од Шединца, продужава на извор Жљеба, иде са лијеве стране коте 1372 за 200 m те од тригометра Равна гора и западно од тригометра 1442 за 355 метара гдје се повија према југоистоку и пролази западно 35 m од тригометра 1126 на Јапаге. Западно од коте 1211, наставља поред тригометра 1267-Сува локва. Граница подручја даље благо повија према југу и

продужава према тригонометру Врачац и иде у истом смјеру до мјеста југо-западно од Бијелог врела, ту скреће према југу и пролази источно од 1362 за 120 m. Наставља источно од коте 1402 за 500 метара, преко мјеста Пожар до коте 1518 (Ивик), те преко Лијепе равни источно од тригонометра 1565 (Сјенокошић), продужава истим правцем до Јевтенића кошара, а сјеверо-источно од коте 1394 за 180m. На том мјесту граница скреће у правцу југо-истока и у благом луку излази југо-источно за 200m од тригонометра 1473 Јаворак и одлази у правцу запада преко Купрешке ријеке и сјеверно од тригонометра 1405 (Благајска превија) наставља у истом смјеру те пролази поред тригонометра 1384 (Вранокрек) кроз Зубиће сјеверно од коте 1234 гдје пресеца пут Благај-Шеменовци продужава поред Милишића 300 метара сјеверно од коте 1151 те сјеверно 100 метара од коте 1123 и изнад Ждерине главе сјеверно 270 метара од тригонометра 1133. Прелази мјесто Чемалићи јужно 200 метара од тригонометра 1307 и јужно од коте 1503 (Чундин кук). Све у правцу сјеверозапад преко Крндија између тригонометра 1651 (М. Виторожица) западно, и тригонометар 1804 (источно од границе) до тригонометра 1906 (Виторог). Граница продужава у правцу сјеверозапад преко тригонометра 1598 (Плоче). Са тригонометра 1598 продужава истим смјером на сјеверозапад и преко Ацине косе на Даудов до а онда поред коте 1498 Гајићку косу гдје пресеца пут и излази на тригонометар 1495 Отовска коса. Од 1495 и даље наставља истим смјером и преко Чардак ливаде и Качаревог врела и излази поред коте 1173 Чардак а затим на коту 1286 гдје пресеца пут који води за мјесто Пустињак. Граница даље иде према сјеверозападу и излази на Курозеб. Наставља сјеверозападно преко Курозеба и Плоча и прати Дејтонску границу до тригонометра 1276 одакле продужава поред коте 1403 и даље истим смјером излази на тригонометар 1251 одакле скреће поново сјеверно и преко Самограда на око 1000 метара савија југоисточно и преко Бујадљивица излази на тригонометар 1344 и преко Росана на коту 1487 и излази на пут скреће у правцу сјевера до тригонометра 1258 гдје нагло мијења смјер у правцу југо-истока. Преко Смрчеве косе иде на тригонометар 1378 продужава истим смјером преко Паљика и излази на коту Старчева коса и коту 1452 гдје прави угао југозападно преко Плочног дола и изнад коте 1604 на око 300 метара благо савија у правцу југоистока. Даље граница прави угао и скреће у правцу југа и излази на коту 1486 Пустињак. Затим, скреће југоисточно и излази на пут и коту 1280 одакле скреће путем у правцу сјевера и излази на тригонометар 1250. Са раскршћа путева скреће југоисточно на коту 1364 па истим смјером наставља на коту 1480 а онда опет продужава на коту 1567 Јастребњак. Од коте 1567 граница продужава на коту 1563 на око 600 метара савија сјевероисточно на Бубњеве пољане а затим источно на тригонометар 1519. Ту скреће у правцу сјевера и излази на коту 1061 (Вршчелјак). Од коте Вршчелјак у правцу сјеверо-запада пресеца Јајачку пругу а затим у правцу сјевера излази на раскршће путева код мјеста Васићи. Од Васића граница иде источно путем поред тригонометара 829 и 841, па скреће југоисточно на коту 834, диже се на коту 807 (Градина). Поново се диже сјеверно преко Липове долине поред коте 856,4. Наставља сјеверно преко тригонометра 918 (Драгнић Подови), па на Омар поред коте 906, ту скреће источно поред коте 773 преко Ошепове ливаде, пресеца пут ЗМ4 Соколац. Даље граница скреће преко ријеке Сокочнице и уз Широку косу излази на брдо Боровица, иде даље поред засеока Јакшића. Од мјеста Јакшића се спушта у Чуков поток и тим потоком преко коте 645 иде сјеверно у мјесто Симичиће поред коте 1098, преко Брда, поред коте 798 савија источно на коту 854, даље иде сјеверно Речицом па скреће источно Јасеновачким потоком а онда код брда Перушка скреће југоисточно на коту 1275 Кик. Од коте 1275 наставља источно и излази поред коте 1132 Сињаково те истим правцем излази на коту 1101, одакле прави угао и иде у правцу сјевера и избија у мјесто Поповиће гдје пресеца пут и преко Паљевина излази на коту 852 Муовац одакле

скреће у правцу југо-истока и излази поред тригонометар 789 Омар. Од тригонометра 789 наставља истим правцем и преко Галиног брда излази на коту 799 Врата одакле је и почео опис границе овог шумскопривредног подручја.

2.3. Имовинско-правне прилике

На „Средњеврбаском“ шумскопривредном подручју у протеклом уређајном периоду евидентирано је 877,05 ha узурпираног шумског земљишта. Да би проблем узурпација био ријешен, потребно је да Шумско газдинство „Горица“ у сарадњи са надлежним органима општине изврши коначно утврђивање граница посједа, устроји регистар узурпација и оствари добру сарадњу са Републичком управом за геодетске и имовинско-правне послове и надлежним судовима, како би се спријечило противправно присвајање и коришћење шума и шумског земљишта. Рјешавање проблема узурпација треба да је у складу са Законом о шумама и Законом о стварним правима („Службени гласник Републике Српске”, број 124/08 и 58/09).

2.4. Биолошке, климатске, орографске, геолошке и педолошке карактеристике шумскопривредног подручја

Биолошке карактеристике

Распоред биљних заједница на овом простору узрокован је климатским, орографским, геолошко-педолошким и антропогеним чиниоцима. Није изражена висинска зоналност шумске вегетације у класичном смислу, већ су различите фитоценозе мозаично распоређене. Према хоризонталном рашчлањењу шумске вегетације у бившој Југославији (Стефановић, 1977), ШПП припада западно-балканском подручју храста китњака и обичног граба (*Quercus-Carpinetum*), које обухвата подручја Хрватске и Босне са умјерено-континенталним климатским обиљежјима. Вегетација се карактерише знатним учешћем средњоевропских елемената, али и већим присуством балканских реликтних врста. Шумска вегетација је развијена на кречњачкој и силикатној подлози, претежно на дубљим земљиштима. Подручје Шипова фитогеографски припада Еуросибирски-сјевероамеричкој регији, а унутар регије илирској флорној провинцији која обухвата западне хумидније крајеве и која се карактерише својственим вегетацијским јединицама и флорним елементима. Према Еколошко-вегетацијској рејонизацији Босне и Херцеговине (Стефановић, et al. 1983), ШПП-је припада западnobосанско кречњачко-доломитном подручју области унутрашњих Динарида, гдје преовлађују шуме букве и јеле са смрчком (*Piceo-Abieti-Fagetum*) и њихове секундарне и трајне творевине. У оквиру овога подручја, секундарне шуме букве (*Fagetum montanum illyricum*), налазе се у појасу шума букве, јеле и смрче (*Piceo-Abieti-Fagetum*).

Као карактеристичне фитоценозе подручја, према тумачу типолошких карата могу се издвојити:

- Фитоценозе букве и јеле са смрчком (*Piceo-Fago-Abietetum*, Čolić 1965) апсолутно доминирају на овом простору. Налазимо их на западним, југозападним и источним експозицијама и спадају у највредније шуме овога подручја.
- Високе природне шуме букве брдског појаса (*Fagetum montanum illyricum*, Fuk. et Stef., 1958) распрострањене на сјеверним до сјеверисточним падинама масива.

могу за шумску вегетацију бити опасне нарочито у току мјесеца априла, када су просјечне температуре веће од 0 °C, што у комплексном дјеловању може довести до стварања тешког и влажног снијега. Такав снијег може узроковати негативне појаве за шумско дрвеће, које се испољавају у виду китина, снијеголома и снијегоизвала.

Табела 2. Просјечне вриједности падавина (mm), (извор: ХМЗФ БиХ)

	мј е с е ц												Сума
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Просј.	88	92	92	100	94	95	63	81	92	104	138	118	1157
Мин.	7	10	24	46	31	34	8	10	9	0	37	13	229
Мах.	216	261	207	210	227	197	170	185	216	345	306	231	2771

Класификација климе

За потребе биљне производње, развој вегетације, за избор метода гајења и пошумљавања од великог је значаја и најчешће у примјени класификација климе по *Lang*-у и по *Thornthwaite*-у.

На основу вриједности *Lang*-овог кишног фактора закључујемо да подручју преовладава перхумидна. У току вегетационог периода клима има елементе аридности. Вриједности општег климатског индекса указују на перхумидну климу (тип А). У току вегетационог периода клима у Шипову има одлике умјерено хумидне климе.

Степен континенталности климе по *Kerneru*-у (К) указује на благу континенталност односно планински тип климе у Шипову. Према *Furnijevog*-ом коефицијенту плувиометријске агресивности климе (С), у Шипову је евидентна осредња до јака плувиометријска угроженост. На основу *De Martenov*-овог индекса суше, у Шипову отицање воде је обилно.

Високи планински масиви у Шипову условљавају умјерено континенталну до планинску климу подручја, гдје су заступљене климатогене шуме букве, јеле и смрче, унутар којих су интерполиране термофилне фитоценозе борова на доломитним рендзинама, као трајни стадиј вегетације.

Орографске карактеристике

Средње врбаско шумскопривредно подручје добрим дијелом смјештено је у планинском дијелу и у орографском погледу терен је неуједначен, тако да дио подручја чине планинске висоравни које су оскудне у хидролошком погледу, док је преостали дио подручја испресјечан низом водотока и оштрих гребена са јако израженим рељефом. С обзиром на положај и конфигурацију терена у хидролошком погледу шумскопривредно подручје припада сливу ријеке Врбас. Подручје обилује низом водотока од којих су најзначајније ријека: Јањ и Плива. Ријека Јањ улијева се у Шипову у ријеку Пливу и обилује великом количином воде из многобројних ријека од којих су по хидро потенцијалу највећи Глоговац и Купрешка ријека. Од рјечица који се улијевају у ријеку Пливу најзначајнији су Сокочница и Лубавица. Само извориште ријеке Пливе обилује многобројним врелима што представља посебну атракцију у туристичком погледу. Ријека Плива низводно се улијева у Пливско језеро, обилује великом количином воде, тако да се може рећи да је ово шумскопривредно подручје богато водом.

Геолошке карактеристике

Земљиште је сложена, динамичка природна творевина, настала као резултат дјеловања низа педогенетских и еколошких фактора. То су прије свега: матични супстрат, рељеф, клима, живи организми (биљке - у првом реду), вријеме (старост терена), антропогени фактор и др. Сви ови чиниоци дјелују заједно и комплексно, при чему зависно од услова, сваки чинилац може имати већу или мању улогу, а резултат њиховог дјеловања су различити типови земљишта.

Улога геолошке подлоге у педогенози је огромна. Подлога је извор минералног дијела земљишта, која у просјеку сачињава преко 90 % земљишне масе. Због тога, особине, услови разлагања, и хемијски састав подлоге, веома много утичу на еволуцију земљишта и његову производну вриједност.

Геолошки посматрано, у овом шумскопривредном подручју преовладавају кречњаци различите старости и доломити мезозоица (тријаса) (Стефановић, ет ал., 1983). Кречњаци су, углавном, једри и масивни, на којима се образује читава еволуција серија кречњачких земљишта. Осим једрих кречњака који су доминантни по пространству, налазе се и мале површине лапоровитих и битуминозних кречњака, које одликује већи садржај нерастворног остатка, што има утицаја на педогенезу на овим супстратима (Основна Геолошка карта СФРЈ-Јајце, 1980).

Доломити могу бити чврсти али се чешће јављају као истрошени у виду доломитне пржине. Кристаласти доломити се лако претварају у доломитну пржину па су ови супстрати веома пропустљиви за воду, што има за посљедицу изражену сувоћу станишта. То утиче да се у току развоја земљиште дуго задржава у стадију пјесковите доломитне рендзине (Ћирић, 1961).

Поред кречњака и доломити на ШПП-у налазимо и силикатне стијене. Најзаступљеније су: рожњаци, филити, пјешчари и глинци и вулкано-седиментне формације.

Рожњаци граде релативно монотоне потезе, који се одликују хетерогеним литолошким саставом. Преовладавају разнобојни рожњаци, а спорадично се јављају кречњаци, доломити, грауваке и ситнозрнасти конгломерати. Рожњаци су претежно плочасти и слојевити, сиве, тамносиве, зеленкасте и плавичасте боје. Механички се лако троше, дајући скелет и образујући земљишта, нјчешће камбичне класе, а скоро сасвим изостају из хумусно-акумулативне класе.

Филити су метаморфне стијене, које настају метаморфозом глиновитих стијена, а изграђени су од серицита и кварца. По боји су често тамни због знатне примјесе графитне материје. Због врло изражене шкриљаве текстуре ове стијене лагано се троше и граде земљишта камбичне класе.

Пјешчари и глинци представљају комбинацију која је изграђена од мањег степена метаморфозираних глинаца. Заузимају мале површине у ШПП-у. Основна карактеристика пјешчарске компоненте је доминација минерала кварца, чак и до 70 %, а у глинцима преовладавају минерали глине и серицита.

Вулканогено-седиментне формације одликују се хетерогеним литолошким саставом. Петрографски гледано, изграђене су од разних карбонатних, силикатних и класичних седимената (рожњака, плочастих црних кречњака, глиновитих шкриљаца, вулканске брече и тд.) и еруптивних стијена (кварц, диорит, дијабаз и др.).

Педолошке карактеристике

Сложен рељеф и разноврсност геолошке грађе, условили су и образовање већег броја типова земљишта, различитих особина и производног потенцијала.

Земљишта на кречњацима и доломитима

На кречњацима и доломитима образовање земљишта тече јако споро и протиче у низу сукцесивних стадија, а њихов нестанак је могућ и врло брз. Поновно обнављање земљишта, ако се једном изгуби, практично је ненадокнадиво, па је веома важно водити рачуна о свим видовима ерозије. На овим матичним супстратима, због израженог рељефа не налазимо веће површине елементарних земљишњих ареала, већ су картографске јединице сложеног типа, двочлане и трочлане. Земљишта на доломиту су и поред израженог рељефа, без површинске каменитости, што није случај са кречњачком подлогом. На кречњачкој подлози, од педосистемских јединица заступљени су: калкомеланосол, калкокамбисол и лувисол са различитим степеном површинске стјеновитости и каменитости. На доломиту је најзаступљенија рендзина, гдје гради и елементарне земљишне ареале, али и сложене земљишне комбинације.

Калкомеланосол (црница)

Ово је примарна развојна фаза стадија земљишта на кречњаку и углавном се јавља у земљишним комбинацијама (двочланим и трочланим). То су плитка, сува, скелетна, хумусом богата земљишта са значајном површинском стјеновитошћу. Захваљујући високом садржају хумуса, степен засићености базама је висок. То су бескарбонатна земљишта, благо киселе до неутралне реакције. Еколошко-производни потенцијал ових земљишта углавном није повољан, а условљен је рељефом, степеном површинске каменитости, климатским карактеристикама и земљишним комбинацијама коју гради. Главни ограничавајући фактор њихове потенцијалне плодности је мала дубина и карстификована кречњачка подлога.

Калкокамбисол (смеђе кречњачко земљиште)

Калкокамбисол се развија на тврдим чистим кречњацима или доломитима који имају мање од 1% нерастворног остатка. Представља зрели стадиј са завршеним процесом осмеђавања и образовања смеђег (В)-хоризонта. У мозаичним комбинацијама са калкомеланосолом и лувисолом има широко распрострањење на ШПП-у. То су средње дубока земљишта, слабо киселе реакције, бескарбонатна и добро дренирана. Испирање глине ове земљишне творевине прелази у илимеризовано земљиште. Продуктивност ових земљишта одређена је дубином физиолошки активног профила, мезофилношћу станишта и типом земљишне комбинације коју гради.

Илимеризовано земљиште (лувисол)

То су најстарија и најразвијенија земљишта на кречњацима и доломитима. Заузимају специфичне форме рељефа, гдје се могу образовати и одржати (заравњени потези и вртаче). Основно обиљежје ових земљишта су елувијално-илувијалне миграције глине. То су по правилу дубока, јако испрана, кисела земљишта ($pH < 5$). Површинска каменитост је слабо присутна. На доломитима је ово земљиште заступљено неупоредиво мање него на кречњаку, што је последица физичких и хемијских особина доломита, гдје земљиште остаје дуго у фази рендзине. Лувисоли су најпродуктивнија земљишта еволуционе серије кречњачких земљишта, што је условљено дубином физиолошки активног профила и повољним механичко-физичким особинама.

Рендзине

Рендзине имају А-С тип профила и у ШПП-у се развијају на сахароидним доломитима и у малом обиму на лапоровитим кречњацима. Поред механичког распадања стијена, дајући доломитни реголит, главни педогенетски процес је акумулација зрелог хумуса и образовање зрнасте земљишне структуре. То су примарно карбонатна земљишта,

хумозна, слабо алкалне реакције. Површинска каменитост не постоји, а скелетност је такође слабо заступљена. Због пјесковитог састава не спадају у категорију производних земљишта, па су то еколошки гледано сува станишта. Тај недостатак компезује се са вишом надморском висином и сјеверном експозицијом.

Земљишта на киселим силикатним супстратима

Због особине да се механички лаганије троше, земљишта образована на силикатним супатратима се брзо обнављају. Због ових педогенетских особина, на овим супатратима, за разлику од карбонатних стијена, јављају се земљишта као елементарни земљишни ареали, градећи једночане картографске јединице.

Дистрични камбисол (кисело смеђе земљиште)

Дистрични камбисол је најзаступљенији представник камбичне класе земљишта на Срење врбаском подручју. Ова земљишта настају најчешће непосредно као примарне творевине, а у знатно мањој мјери еволуцијом ранкера. То су дубока земљишта, лаког механичког састава, често скелетна, пропустљива за воду и добро аерисана. Физичке особине су јако повољне. Хемијски гледано, одликују се израженом киселошћу, ниским степеном засићености базама и малим садржајем приступачних хранљивих материја. У еколошком-производном погледу ова земљишта спадају међу продуктивнија шумска земљишта, што је одређено њиховом дубином и повољним водно-физичким особинама.

2.5. Општекорисне функције

Шуму, као најкомплекснији систем на земљи, карактеришу веома бројна својства, која имају трајан значај за људско друштво. Својства шума имају велики непосредан и посредан значај у подмиривању текућих друштвених потреба.

Значај шума не одликује се само у производњи дрвне залихе и других шумских производа. Он је далеко шири него што то произилази из података о богатству шумског фонда и производњи шумских дрвних сортимената, укључујући и ловну дивљач, као њихово станиште. Шуме и шумско земљиште ублажавају и спречавају водену и еолску ерозију, дјелују на режим вода, служе за одмор и рекреацију становништва, доприносе развоју туризма, шуме утичу на климу и плодност земљишта. Везивањем угљеника из атмосфере спречава се глобално отопљавање климата, односно појава „ефеката стаклене баште“. У шумама непрестано тече кружења органске материје, кисеоника, угљен-диоксида, азота и других неорганских једињења. У процесу кружења материје сунчева енергија се у процесу фотосинтезе претвара у хемијску енергију, дио енергије се троши за животне активности свих чланова биоценозе, а већи дио те енергије претвара се у топлоту, на тај начин енергија у шумским екосистемима стално кружи. Прекидањем овога ланца нарушава се историјски односи између живог свијета у шуми и климатских услова.

Према утврђеним функцијама и мјерама газдовања, шуме могу бити:

- а) привредне шуме, које поред очувања општекорисних функција шума првенствено служе обезбјеђивању шумских производа и услуга,
- б) заштитне шуме, које првенствено служе заштити земљишта и вода, насеља, инфраструктурних и других објеката и остале имовине и
- в) шуме посебних намјена којима се обезбјеђује:
 - заштита биолошке разноврсности и осталих природних вриједности шума,
 - заштита генофонда, производња шумског сјемена и садног материјала,

- образовна, научноистраживачка, културно-историјска и естетска функција и
- здравствено-рекреативна и туристичка функција.

Шумарство у дрвна индустрија су главни замајац развоја општине Шипово. Од укупног броја запослених у општини, који износу око 2000, њих 1 300 је запослено у шумарском и дрвопрерађивачком сектору, Улагањем у развој и унапређивање производних функција шума истовремено постижемо и унапређивање других бројних функција шума, којима оне доприносе стварању стабилне и здраве животне средине.

2.6. Угроженост шума од биљних болести, штеточина, имисије штетних гасова и шумских пожара

Процеси деградације и нарушавања животне средине одвијају се стално и у континуитету, интензитет им зависи од неповољних природних процеса и појава (елементарне непогоде, каламитети и др.), људских активности и техничко-технолошког развоја. Проблематика заштите шумских екосистема, јесте актуелна и глобална тема у свим земљама свијета, па и у Босни и Херцеговини, односно у Републици Српској. Узроци угрожености шумских екосистема су многобројни и разноврсни, а своде се на двије основне групе: биотске и абиотске чиниоце.

Биотски чиниоци, представљају, велику групу фактора који значајно угрожавају шумске екосистеме. Међу најзначајнијим биотским факторима, свакако издвајамо: фитопатогене (гљиве, паразитне цвјетнице и сл.), ентомолошке (инсекти), штете од животиња и дивљачи и антропогене. Биотски чиниоци, слично као и абиотски, свој негативан утицај испољавају кроз директна механичка оштећења стабла или кроз краткотрајне или дуготрајне процесе којим се физиолошки слаби и изнурује биљка, што има као крајни резултат њено угинуће.

На ШПП-у евидентирамо зараженост стабала јеле полупаразитом имелом (*Viscum album*). Имела је забиљежена у ПЈ „Горњи Јањ“ и ПЈ „Овчара“, на површини од 60 ha. Абиотске чиниоце чини читав низ поремећаја изазваних природним процесима и појавама (елементарне непогоде), као и техничко-технолошки развој друштва. Најзначајнији чиниоци су:

- последице јаких вјетрова (вјетроломи и вјетроизвале)
- последице великих снежних падавина (снеголоми и снегоизвале)
- последице пожара
- последице аерозагађења (киселе кише), загађење земљишта и др.

Најчешћи и „најактивнији“ инсекти на ШПП-у су *Ips typographus*, *Pityogenes chalcographus* и *Xyloterus lineatus*. У ПЈ „Виторога“, ПЈ „Горњи Јањ“ и ПЈ „Доњи Јањ“, на површини од 110 ha забиљемо пренамножење поткорњака. У протеклом уређајном периоду евидентирано је укупно 86.649 m³ случајних ужитака, четинара 86.610 и лишћара 39 m³. Нема тачно евидентираних податка, али процјењује се да је око 55% случајних ужитака изазвано од стране инсеката. Поткорњак је присутан у састојинама са већинским учешћем смрче и то на мањим надморским висинама и топлијим експозицијама. Вјетроизвале су забиљежене у културама бијелог бора, у ПЈ „Доњи Јањ“, на површини 10 ha, снеголоми у ПЈ „Доњи Јањ“ и ПЈ „Лисина“, на површини од 40 ha. Штете од вјетра су евидентне на рубовима одјељењима. Пожари су захватили површину од 30 ha, а забиљежени су у ПЈ „Доњи Јањ“, ПЈ „Шединац“ и ПЈ „Овчара“. Атропоген утицај на шуму и шумско земљиште огледа се кроз:

- отуђења шумског земљишта и шума, гдје локално становништво незаконито дјелује причињавајући еколошке и материјалне штете. Главни узрок оваквим појавама је и поред ажурности стручних служби у газдинству, нефункционалност инспекцијских и правосудних институција,
- велики број дивљих депонија на шумским површинама, које су последица немарности становништва, угоститељских објеката и дрвопрерађивачких капацитета,
- појава шумских пожара, који су углавном последица људске непажње или намјере. Чињеница је да се већина пожара најчешће дешава приликом чишћења приватних имања, па је веома важан појачан надзор одговарајућих служби у том периоду. Један од главних узрока је и еколошка неедукованост грађанства о опасностима и катастрофама које доносе шумски пожари.
- минираност шумских површина из претходних ратних дејстава. Последица тога је немогућност приступа и примјене одговарајућих система газдовања, што може довести до нестабилности екосистема и штетног утицаја на околне просторе.

У циљу спречавања бесправних сјеча од стране становништва, потребно је вршити надзор од стране чувара шума. Исто тако потребно је остварити добру сарадњу са правосудним органима у циљу бржег рјешавања поднесених пријава о бесправној сјечи. У близини овог шумскопривредног подручја нема већих индустријских предузећа и термоцентрала па је утицај штетних имисионих гасова незнатан.

Штете од дивљачи на овом подручју нису значајније изражене, али у циљу превентивног дјеловања, потребно је у зимском периоду обезбједити довољно хране за прихрањивање дивљачи, у сарадњи са ловачком организацијом на овом подручју.

2.7. Организација управљања у шумарству

Начин организовања шумарства регулисан је чланом 4. Закона о шумама, према којем шумама и шумским земљиштем у својини Републике Српске, управља и газдује Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде. Према члану 33. став 1., истог Закона, дио послова газдовања шумама и шумским земљиштем (коришћење шуме и шумског земљишта у својини Републике, укључујући и обавезу одржавања), ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац, обавља на основу посебног Уговора који закључује са Министарством пољопривреде, шумарства и водопривреде уз претходну сагласност Владе. Став 2. истог члана Закона предвиђа да дио послова коришћења шума и шумског земљиштем Јавно предузеће шумарства, обавља преко организационих дијелова, које оно оснива и који су у његовом саставу. Шумско газдинство „Горица“ процес рада организује преко сектора за производњу и сектора за административно-стручне послове. У оквиру сектора за административно-стручне послове функционишу службе за опште и правне послове, комерцијална служба и рачуноводствено-финансијска служба. Сектор за производњу функционише преко службе за припрему и анализу производње и радних јединица: Равна Гора, Љуша, Купрешка Ријека, Црни Врх, Родуша и Гламоч, шумске управе у Новом Селу и РЈ „Ловство“.

2.8. Број и структура запослених у шумарству

Послове коришћења шума и шумског земљишта на Средњеврбаском шумскопривредном подручју обавља ШГ „Горица“ са 228 стално запослених радника. Од укупног броја запослених 29 су дипломирани инжењери шумарства или 13%, а шумарски техничари заступљени су са 36% (81 шумарски техничар). Структура запослених приказана је у табели:

Назив квалификације	број запослених		УКУПНО
	мушки пол	женски пол	
Неквалификован (НК)	20	3	23
Полуквалификован (ПК)	12	-	12
Квалификован (КВ)	33	5	38
Висококвалификован (ВКВ)	1	-	1
Средња стручна спрема (ССС)	84	15	99
Виша стручна спрема (ВШС)	3	1	4
Висока стручна спрема (ВСС)	37	12	49
Мастер	1	-	1
Магистар наука из области шумарства (Мр)	1	-	1
УКУПНО	192	36	228

2.9. Економски и саобраћајни услови

Шумарство је једна од најзначајнијих привредних грана на подручју. Шуме и шумска земљишта су због својих општекорисних функција и привредног значаја добро од општег интереса и требало би да уживају посебну бригу и заштиту шире друштвене заједнице. Корисне функције шума огледају се превасходно у томе што дрво као сировина има велики значај у експлоатацији, преради и коришћењу на друге начине. Поред економског, шуме и шумска земљишта имају и веома битан еколошки значај који се огледа у следећем: утицај на регулацију климе, заштита земљишта од ерозије бујица и поплава, значајан извор љековитог биља и других споредних шумских производа, туристичко-рекреативна функција шуме.

На територији општине Шипово налазе се рудници гипса, бентонита, доломита и угља. Они су основни носиоци развоја наше општине заједно са шумарством. У рејону Сокоца и Грете налази се рудник висококвалитетне бентонитне глине. Тренутно тржиште бентонита је у Републици Хрватској и мањим дијелом у Србији. На рејону Волара и Ступне налази се рудник руде гипса који је најбољег квалитета на просторима РС и Србије. Производи од гипса су разноврсни и имају своју примјену у привреди и ванпривреди. Највеће тржиште производа од гипса је на територији Србије. У рејону Лубова налази се велики рудник квалитетног доломитног пијеска који има широку примјену у грађевинарству. Основни проблем овог рудника је што није урађена финализација производа, односно сепарација, гдје се на тржишту тражи велика количина сепарисаног материјала. За потребе грађевинарства могу се наћи рудници доломита у Ступној, Дуљцима, Натпољу, Прибељцима, Драгнићу, Сокоцу, Трнову и Бешњеви, али није доказан квалитет јер није вршено испитивање у надлежном институту, па се углавном употребљава за насипање путева или неке припремне радове. У рејону Брђана налази се рудник квалитетног мрког угља, чија је документација припремљена за експлоатацију око 400.000 тона. Будућност свих ових рудника се види у њиховој исправној експлоатацији, максималној финализацији

производа, а посебна пажња се мора обратити на истраживачке радове гдје би се пронашле нове билансне резерве и нове потенцијалне резерве. Средства ренте од 3% су намијењена за истраживачке радове тако да њиховим правилним усмјеравањем могло би доћи до проналажења нових руда као и до повећања количина постојећих.

Из области енергетике општина располаже са добрим хидро-потенцијалом. Ријека Јањ у свом горњем току у рејону Јањских отока количинским протоком, кањонским коритом и географским саставом кањона пружа идеалне услове за изградњу мини проточних централа. У овом рејону могу се изградити три мини проточне централе, инсталисане снаге по два мегавата. Та количина потенцијалне енергије, могла би не само у садашњим условима, него и у наредном дугорочном периоду у потпуности обезбиједити потребе привреде и домаћинства у Шипову. Потребно је истаћи да за изградњу ових мини проточних централа постоји урађена претпројектна документација (идејно рјешење).

Значајну улогу у привредном животу општине тренутно имају мањи дрвопрерађивачки капацитети, који се све више орјентишу ка финализацији производа.

Градско урбано подручје смјештено је на сјеверном дијелу општине у сливу наведених ријека у којем живи око 60% цјелокупног становништва општине Шипово. У саобраћајном смислу преко општине Шипово пролазе два важна комуникацијска правца долином ријека Плива и Јањ а то су: правац Бања Лука-Шипово-Купрес и правац Језеро-Шипово-Гламоч.

2.10. Развијеност осталих индустријских капацитета и пољопривреда

Узимајући у обзир рељеф, климу и геолошку подлогу, код нас у Шипову истичу се три категорије земљишта (долинска, брдска и планинска).

Долинска земљишта до 500 метара надморске висине имају највећу потенцијалну вриједност у пољопривреди. Захватају простор дуж ријека и котлину Шипово. Ово земљиште је у потпуности угрожено стамбеном изградњом града и приградских насеља, тако да од овог земљишта има веома мало користи. Земљишта на брдовитим теренима од 500-800 метара надморске висине су најраспрострањенија али умањених производних способности због нагиба терена, дубине земљишта, физикалних и хемијских својстава, непотпуне употребе пољопривредне механизације. Међутим употребом савремене механизације и примјеном агротехничких мјера ова земљишта се могу припремити за ратарску производњу и постићи релативно добри приноси. Планинска земљишта од 800-1100 метара надморске висине су најплића. Нешто су дубља и продуктивнија на планинским платоима и заравнима (Натпоље, Чуклић, Бабићи, Подобзир, Прибељци). Ова земљишта се налазе под ливадама и пашњацима а мањим дијелом под ораницама и пружају одличне услове за сточарство (краве, овце, козе). Наша брдовита и планинска земљишта према својој употребној вриједности за производњу сврставају се од 4-8 категорије вриједности. Од укупне површине земљишта на баште, оранице и воћњаке отпада 6 603 ha или 14%, на ливаде и пашњаке 15480 ha или 33%, а остало на шуме.

Досадашња искуства су показала да на овим нашим просторима могу добро успијевати житарице (пшеница, кукуруз, раж, јечам и зоб), крмно биље (дјетелинске смјесе и сточна репа), те повртларске културе (кромпир, лук, мрква, пасуљ, краставац, купус, паприка и др.). Примјеном науке у овој грани пољопривреде могу се повећати приноси, обезбиједити довољне количине житарица, крмног биља и повртларских култура, за властите потребе а вишкови за тржиште. Села надморске висине до 800 метара пружају добре услове за развој воћарства. На наведеним просторима могу да успијевају и да дају добре приносе сљедеће врсте коштуњавог воћа: шљива, јабука,

крушка, вишња, трешња, орах и љешник, као и јагодичасто воће: јагода, малина и купина. Велике површине под ливадама и пашњацима пружају одличне услове за развој сточарства. С обзиром да су прошлих година домаћинства обезбијеђена крвама за индивидуалне потребе, јавља се интересовање за формирање м мини фарми.

Ријеке Плива и Јањ, те рјечице Сокочница и Лубовица, су од извора до ушћа чисте и стабилног водостаја што пружа могућност изградње бројних малих и средњих рибњака што одређеном броју становника (породица) доноси добит и рјешава њихову егзистенцију. Ови пројекти се морају одрадити са стручним лицима како се неби еколошки угрозиле наведене ријеке и тиме умањили туристичку атракцију наших љепотица.

Топографска различитост, висинске разлике, педолошке разноликости, чиста еколошка средина, утицале су на разноврсност биљног покривача наше општине. На просторима општине Шипово расту разне врсте љековитог биља и гљива. Све горе наведено пружа идеалне услове за бављење пчеларством. Мед са брдско-планинског подручја је врло квалитетан због хетерогеног хемијског и биолошког састава и он може да има тржиште у Европи.

Трговина је веома значајна грана привреде. Општина подржава рад трговинских објеката и свих врста легалне трговине у циљу доброг снабдијевања становништва свим артиклима широке потрошње, а и због конкуренције која ће довести до снижења цијена, што ће позитивно утицати на куповну моћ нашег становништва. Такође мора пружити велику помоћ у организацији и обезбјеђењу тржишта за продају пољопривредних производа јер ће пољопривреда у наредном периоду бити једна од главних грана. Шипово са својим природни предиспозицијама и љепотама ријека и планина пружа идеалне услове за развој и бављење туризмом.

На територији општине Шипово налазе се многобројни и разноврсни атрактивни природни и туристички простори као што су: извори ријеке Пливе и Јања, Јањске отоке, ушће Сокочнице у Пливу, ушће Јања у Пливу, Ваганска пећина, манастир Глоговац, Олићко језеро, Соко Град, прашумски резерват Јањ. Адаптацијом и активирањем постојећих и изградњом нових мини туристичких објеката у наведеним рејонима, Шипово би створило све предуслове за масовније и професионално бављење туризмом. Располаже се такође бројним културно-историјским споменицима и вјерским објектима. У Шипову се налази пар локација са добрим условима за развој зимског туризма. Ови предјели у љетном и зимском периоду пружају одличне услове за психофизичке припреме спортиста. У циљу развоја туризма, Скупштина општине Шипово је током 2007. године основала Туристичку организацију као туристичко предузеће које је главни носилац активности на пољу туризма. Њен основни задатак је представљање и унапређивање туристичке понуде. Планови Туристичке организације општине Шипово су: настављање и унапређивање свих промотивних активности, учествовање у свим културним манифестацијама, отварање инфо центра, учествовање у свим активностима и могућим пројектима како би се обезбједио готов туристички производ, унаприједила понуда и афирмисао туризам као важна привредна грана.

Покренуто је неколико манифестација које су постале традиционалне као што су: Јањски сабор, Дани Шипова, „Светосавска изложба“ – изложба умјетничких радова и народних рукотворевина.

3. ПОСЕБНА ОГРАНИЧЕЊА У ГАЗДОВАЊУ НА ДИЈЕЛОВИМА ШУМСКОПРИВРЕДНОГ ПОДРУЧЈА

Све шуме имају глобалну, регионалну и локалну вриједност, али када се нека од тих вриједности сматра изузетно важном, шума се може дефинисати као шума високе заштитне вриједности. То подразумева да се у овим дијеловима шумскопривредних подручја треба одговарајуће газдовати, како би се сачувале и унаприједиле постојеће вриједности.

Влада може да утврди приоритетне општекорисне функције појединих шума, као шуме високе заштитне вриједности, на приједлог Министарства, а на основу поднесеног захтјева заинтересованог правног лица, ако плановима и програмима газдовања шумама нису утврђене приоритетне општекорисне функције.

Прије утврђивања приоритетних функција шума Влада ће прибавити мишљење Министарства и јединица локалне самоуправе на чијој територији се налазе.

Утврђивање приоритетних општекорисних функција шума, ако су те шуме или њени дијелови мањи од 20 хектара, врши Министарство, по претходно прибављеном мишљењу власника приватних шума или корисника шума и шумског земљишта у својини Републике, као и правног лица које обавља стручне послове у шумама у приватној својини и локалне заједнице.

Правилник о начину проглашења, обиљежавања, финансирања, начину газдовања заштитним шумама и шумама посебне намјене („Службени гласник Републике Српске“, број 57/09), прописује начин проглашавања, обиљежавања, финансирања и начин газдовања заштитним шумама и шумама посебне намјене. Приједлог за покретање поступка израде елабората за проглашавање заштитних шума и шума посебне намјене могу поднијети власник, корисник шума и шумског земљишта, образовно-научна установа, јединица локалне самоуправе, привредна друштва и друге организације.

Први кораци за издвајање шума високе заштитне вриједности подразумевају прикупљање специфичне документације (међународне, државне и ентитетске легислативе, одлука локалних заједница, шумскопривредних основа, специјалистичких студија, карата, итд.) која представљају основ за селекцију подручја која требају бити истражена за ову намјену. За неке категорије шума VZV некада је неопходно обавити више истраживања у различито доба године, што се посебно односи на ријетке и миграционе врсте организама. Шумарски и други стручњаци који више година раде на истом подручју имају довољно знања и искуства да овај задатак квалитетно обаве.

Шест општих високо заштитних вриједности (VZV) који су дефинисани према критеријима FSC са својим субјединицама су:

- VZV – 1: Шумска подручја која садрже глобално, регионално или државно важне концентрације биодиверзитета;
- VZV – 1a: Заштићена подручја;
- VZV – 1b: Угрожене врсте и врсте у опасности;
- VZV – 1c: Ендемске врсте;
- VZV – 1d: Важне повремене концентарције;
- VZV – 2: Шумска подручја која садрже глобално, регионално или државно значајне простране шуме нивоа крајолика;
- VZV – 3: Шумска подручја која садрже екосистеме који су ријетки, у опасности или угрожени;
- VZV – 4: Шумска подручја која обезбјеђују основне природне услуге у критичним ситуацијама;

- VZV – 4a: Шуме важне за водене токове;
- VZV – 4b: Шуме важне за контролу ерозије;
- VZV – 4c: Шуме које представљају значајне препреке пожарима;
- VZV – 5: Шумска подручја фундаментална за задовољавање основних потреба локалних заједница;
- VZV – 6: Шумска подручја значајна за традиционални културни индентитет локалних заједница.

Шуме високе заштитне вриједности

Све шуме садрже еколошке и социјалне вриједности. Те вриједности могу бити глобално, регионално или локално важне, али када се нека од тих вриједности сматра изузетно важном шума се може дефинисати као шума високе заштитне вриједности. То подразумијева да се у овим шумским подручјима треба вршити прикладно газдовање како би се сачувале и унаприједиле постојеће вриједности.

1) Влада РС може да утврди приоритетне општекорисне функције појединих шума, као шуме високе заштитне вриједности, на приједлог Министарства, а на основу поднесеног захтјева заинтересованог правног лица, ако плановима и програмима газдовања шумама нису утврђене приоритетне општекорисне функције.

2) Прије утврђивања приоритетних функција шума из става 1. овог члана Влада ће прибавити мишљење Министарства и јединица локалне самоуправе на чијој територији се налазе.

3) Изузетно од става 1. овог члана, утврђивање приоритетних општекорисних функција шума, ако су те шуме или њени дијелови мањи од 20 хектара, врши Министарство, по претходно прибављеном мишљењу власника приватних шума или корисника шума и шумског земљишта у својини Републике, као и правног лица које обавља стручне послове у шумама у приватној својини и локалне заједнице.

VZV -1 Подручја која на глобалном, регионалном или државном нивоу садрже важне концентрације биодиверзитета

VZV-1a Заштићена подручја

- Шуме од посебног научног и образовног значаја

ЛПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац је извршило сертификацију газдовања шумама у свим државним шумама Републике Српске по ФСЦ стандардима.

Да би своје газдовање прилагодили међународним стандардима треба да задовољава FSC принципе и критеријуме у потпуности, а један од принципа је и Одржавање шума високе заштитне вриједности. Шумско привредна основа са периодом важности од 01.01.2008. до 31.12.2017. године не садржи елаборате о шумама високе заштитне вриједности, јер су идентификоване и издвојене послије усвајања Шумско привредне основе.

У шумама високе заштитне вриједности (НСVF) нису предвиђени радови изузев санитарних сијеча. Мониторинг високо заштитних вриједности је саставни дио газдовања и циљ му је да се утврди да ли се идентификована вриједност одржава и унапређује. Газдовање има за циљ да се дати ниво индикатора одржи и унаприједи.

У току важећег уређајног периода примјењиване су прописане процедуре за шуме високе заштитне вриједности и вршен је годишњи мониторинг.

Објекти који су идентификовани као шуме високе заштитне вриједности и у којима нису предвиђени радови изузев санитарних сјеча у ШГ су следећи:

1. Брдо „Отомаљ“

- Припада категорији **Vzv-4a-Заштита водотока и изворишта питке воде;**
- Налази се у ПЈ „Доњи Јањ“ изнад мијеста Језеро;
- Обухвата одјеле 1 и 83 П.Ј. „Доњи Јањ“
- Површина 152,91 ha;
- Разлог издвајања је заштита Пливског језера и специфичне геолошке подлоге (ријетка појава у појасу младих вјенчаних планина, да се јављају магматске стијене дијабази и спеолити, а манифестују се у жицама, често у облику силова и конкордатно утиснуте у седименте);
- Вегетацију чине изданачке шуме букве, унутар појаса шуме букве, јеле и смрче на дубоким смеђим и илимеризованим земљиштима и њиховим комбинацијама на кречњацима и доломитима;
- Инклинација 50-75%.

2. Извор ријеке Пливе

- Припада категорији **Vzv-4a-Заштита водотока и изворишта питке воде;**
- Ради се о појасу изданаčkih шума (одјел 1, 2 и дио одјела 3) ПЈ „Лисина“ и одјел 88 ПЈ „Доњи Јањ“ површине 291,55 ha, који непосредно окружују извориште ријеке Пливе. У вегетацијском погледу то су изданачке хростове шуме, ксеротермних станишта, на црницама и плитким смеђим земљиштима на кречњацима и изданачке шуме букве, јеле и смрче на комбинацијама црница и рендзина, плитких смеђих и илимеризованих земљишта на кречњацима и доломитима;
- Разлог издвајања је непосредна заштита изворишта ријеке Пливе, као и подручје које чини јединствену естетску цјелину са ријеком Пливом, изворима ријеке, пејзажа насеља Пљеве и окружења;
- Надморска висина 470-846 m;
- Инклинација 40-70%.

3. Кањон ријеке Сокочице

- Припада категорији **Vzv-1б-Заштита угрожених врста
Vzv-4б-Заштита од ерозије
Vzv-6-Шуме везане за културу и традицију (заштита
непосредне околине средњовијековне тврђаве Соко
Град)**
- Заштита популације даброва који су 2005. године унесени на издвојено подручје у процесу реинтродукције даброва у БиХ;
- Подручје се протеже од граница са ШПП „Мркоњићко“ (локалитет Широка коса) до ушћа у ријеку Пливу;
- Просјечна ширина је 800 m;
- Обухвата дијелове одјела 7, 8, 9, 10, 11, 12 ПЈ „Лисина“ са укупном површином од 433,6 ha ;
- Смијер пружања кањона је сјеверо-запад, југо-исток;
- Ради се о изданачким шумама букве, храста, јавора, граба и црног јасена, ксеротермних станишта на црницама и плитким смеђим земљиштима на кречњацима и другим карбонатним стијенама;

- Матични супстрат и геолошка подлога су склони еродивним процесима (површинска ерозија, иницијално јаружаста ерозија, појава сипара и др.);
- Инклинација 40-70%.

4. Кањон ријеке Јањ и Глоговац

- Припада категорији **Vzv-4a-Заштита водотока и изворишта питке воде;**
Vzv-6-Шуме везане за културу и традицију
Vzv-4б-Заштита од ерозије
- У овомј категорији се издвајају кањон Соколина, Јањске отоке, водопади и слапови, налазишта из римског периода Рид, Вагањска пећина, поток Глоговац и манастир Глоговац;
- Слив ријеке Јањ је карактеристична комбинација незагађених водотока, кањона, водопада и слапова, острва (ада), изворишта, вјерских и културно историјских објеката, које окружује вегетацијски садржај у облику изданаčkih шума, као заштитна зелена површина и против ерозивни фактор;
- Заштићена зона би пролазила од моста на ријечи Јањ, изнад села Мујцићи и обухватала би руб кањона Јањ до извора Јања.
- Заузима површину од 1.837,1 ha ;
- Надморска висина 454-950 m;
- Инклинација 35-75%.

5. Врх Виторога и Црни Врхови

- Припада категорији **Vzv-4б-Заштита од ерозије;**
Vzv-1б-Заштита угрожених врста
- Налази се на крајњем југу ШПП „Средње врбаско“, на Дејтонској граници према Гламочу, ПЈ “Виторога“;
- Обухвата дијелове одјела 75, 76, 77, 78, 79, 82, 83, 87, 88, 90, 91;
- Надморска висина 1650-1906 m;
- Инклинација 30-60%;
- Површина од 573,07 ha ;
- Ради се о субалпском појасу букве, јеле и смрче у субалпском појасу чисте смрче на плитким кречњачким земљиштима;
- У горњем дијелу јавља се бор кривуљ, као задњи стадиј вегетације;
- Карактеристика ове зоне је што практички представља прашумски облик овог типа шума, јер према показатељима ШГ која су газдовала на овом подручју, није било експлоатације нити других радова у одјелима нити у дијеловима одјела који су уврштени у ВЗВ;
- Значајан је разлог издвајања за научно-истраживачки рад нетакнутог појаса (прашумског појаса) субалпске смрче;
- У самој зони (на врху Виторога 1906 m) налази се чврст грађевински објекат са инфраструктуром и урађеним путем, који могу послужити у туристичке сврхе и као инфра-структурна база за научно-истраживачки рад.

6. Сјеменска састојина црног бора

- Припада категорији **Vzv-1a-Урод сјемена**;
- Налази се у ПЈ “Доњи Јањ“, Водовођа;
- Обухвата одсјек а 59 одјела;
- Надморска висина 1090 m;
- Инклинација 20 %;
- Површина: 1,45 ha ;
- Експозиција: југоисток;
- Геолошка подлога: доломит;
- Тип земљишта: рендзине;
- Тип шуме: Борове шуме у појасу шума букве и јеле;
- Састојина црног бора је двоспратна, преборне структуре. У горњем спрату дрвећа доминира едификаторска врста црни бор (*Pinus nigra*). Доњи спрат је слабо развијен, а грађен је од црног бора (*Pinus nigra*), црног јасена (*Fraxinus ornus*), смреке (*Juniperus communis*) и веома ријетко букве (*Fagus moesiaca*);
- Склоп је непотпун до потпун (0,6-0,7);
- У састојини преовладавају стабла старости око 90 година;
- Доминантна стабла су висине 28 m и прсног пречника од 40-45cm;
- Састојина је подмлађена црним бором и смрчом;
- Сјеменска стабла су обројчена, а граница сјеменског објекта је обиљежена.

7. Строги природни резерват „Прашума Јањ“

- Припада категорији **Vzv-1a-Заштићена подручја прашумског типа**;
- Налази се на западним падинама масива Столоваш у општини Шипово;
- Налази се између 44° 07' и 44° 10' сјеверне географске ширине и између 17° 15' и 17° 17' источне географске дужине;
- Надморска висина: 1180 и 1510 m;
- У Строгом резервату природе „Прашума Јањ“ издвојен је строги дио резервата (језгро) површине 57,2 ha. Површина омотача, који окружује строги дио резервата, износи 281,01 ha;
- Строги природни резерват „Прашума Јањ“ ставља се под заштиту (Одлука о заштити строгог резервата природе „Прашума Јањ“, СЛ.ГЛ.ПС 123/12) у сврху очувања нетакнутих, очуваних и јединствених шумских екосистема, као подручје неизмјењених природних одлика, са репрезентативним екосистемима, намјењених искључиво очувању изворне природе и еколошке равнотеже, научним истраживањима (којима се не нарушавају основна обиљежја и вриједности), праћењу појава и процеса у природи, као и образовању које не угрожава слободно одвијање природних процеса;
- За Строги природни резерват „Прашума Јањ“ прописују се мјере и услови заштите којима се обезбјеђује формирање контакт зоне око прашумског резервата (12, 13, 14, 17, 18, 19б, 21а) са којима ће се газдовати на посебан начин (површина 335,30 ha).
Усвојен је план управљања Строгим природним резерватом „Прашума Јањ“, за период 2014.-2029.године (Сл.гл. РС 14/14)

За Строги природни резерват „Прашума Јањ“ дефинисана су три стратешка циља и то:

1. Очувана и заштићена биолошка разноликост и природно наслеђе.
2. Проведена истраживања и едукација.
3. Повећање препознатљивости резервата у окружењу и шире.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1

Активности:

1. Оснивање посебне службе за заштиту и очување прашумског резервата, унутар ШГ „Горица“ Шипово,
2. Успостављање и провођење мониторинга шумског екосистема,
3. Истраживање шумских штетних организама,
4. Истраживање флоре и фауне,
5. Измјештање шумског пута из омотача.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2

Активности:

1. Израда правила за обављање научних истраживања у резервату,
2. Формирање базе података до сада извршених истраживања и мјерења,
3. Прикупљање свих досадашњих истраживања у резервату и његовом окружењу,
4. Израда ГИС-а резервата и његовог окружења,
5. Припрема програма и промоције посјете за студијске сврхе,
6. Спровођење посјета студената шумарских факултета.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3

Активности:

1. Јачање свјести локалне заједнице и локалне управе о важности резервата,
2. Израда web-странице о прашумском резервату,
3. Укључивање Строгог резервата природе „Прашума Јањ“ у међународну мрежу прашума.

4. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ МЕТОДИКЕ РАДА КОЈА СЕ КОРИСТИ ПРИ ИЗРАДИ ШУМСКОПРИВРЕДНЕ ОСНОВЕ

Шумскопривредна основа израђена је на основу Методике израде шумскопривредних основа за шуме у друштвеној својини на подручју БиХ (Матић, 1977). Израда шумскопривредне основе обухвата припремне радове, теренске радове, завршне радове и израду ШПО у ужем смислу. Припремни радови се огледају у изради спискова посједа и копија катастарских планова, изради радних карата, класификацији шума и шумског земљишта и изради прелиминарног списка газдинских класа, израда кодекса шифара за шумскопривредно подручје и прикупљање свих осталих информација потребних за израду ШПО. Теренски радови обухватају послове обиљежавања унутрашње подјеле шума, издвајање и обиљежавање граница одсјека (састојина), постављања кругова и таксациона снимања на истим, остала снимања (геодетска и GPS снимања). Завршни радови су канцеларијски радови и обухватају унос података у базу података, бонитирање станишта, обрада података на рачунару, израда карата и уређајних елбората. Израда ШПО у ужем смислу обухвата уводни дио, стање шума и необраслог шумског земљишта у доба уређивања, анализу и оцјену досадашњег газдовања, планове газдовања за наредни уређајни период и економско-финансијску анализу. Према пројектном задатку, поред Методике за израду ШПО, шумскопривредна основа израђена је у складу и на бази сљедеће законске регулативе (легислативе):

- Закон о шумама („Службени гласник Републике Српске“, бр. 75/08 и 60/13)
- Закон о ловству („Службени гласник Републике Српске“, бр. 60/09 и 50/13)
- Закон о репродуктивном материјалу шумског дрвећа („Службени гласник Републике Српске“, број 60/09)
- Закон о заштити природе-Пречишћен текст („Службени гласник Републике Српске“, број 113/08)
- Закон о заштити животне средине („Службени гласник Републике Српске“, број 71/12 и 79/15)
- Закон о катастру („Службени гласник Републике Српске“, број 60/11)
- Закон о стварним правима („Службени гласник Републике Српске“, бр. 124/08 и 58/09)
- Закон о уређењу простора и грађењу („Службени гласник Републике Српске“, број 40/13, 106/15 и 3/16)
- Правилник о елементима и садржају шумскопривредних основа, („Службени гласник Републике Српске“, бр. 52/09 и 43/11)
- Правилник о начину прикупљања, критеријумима за распоdjелу средстава и поступку коришћења средстава посебних намјена за шуме („Службени гласник Републике Српске“, број 45/14)
- Правилник о начину проглашења, обиљежавања, финансирања, начину газдовања заштитним шумама и шумама посебне намјене („Службени гласник Републике Српске“, број 57/09)
- Правилник о надзору над израдом шумскопривредних основа („Службени гласник Републике Српске“, бр. 57/11 и 79/13)
- Правилник о начину и поступку утврђивања вриједности шума, („Службени гласник Републике Српске“, број 72/09)
- Правилник о садржају и поступку израде плана заштите шума од пожара, („Службени гласник Републике Српске“, број 107/09)

- Одлука о степену развијености јединица локалне самоуправе у Републици Српској за 2018.годину („Службени гласник РС“, 93/17)

Полазећи од предходних поставки, даје се приказ поступка израде шумскопривредне основе, обим, врста и извођачи радова.

4.1. Формирање газдинских класа

Газдинска класа је еколошко-производна јединица шума, а истовремено просторна уређајна јединица. Дијелови газдинских класа, у виду одјелења и одсјека, расути су по цијелом шумскопривредном подручју и чине његову цјелину. Газдинске класе формирају се на основу проведених педолошких и вегетацијских картирања и других истраживања, издвајања шумских састојина на основу тих картирања и њиховог сврставања у производне типове шума.

Резултат и сврха производног диференцирања шума је формирање производних типова шума као основних производних јединица чија је најзначајнија карактеристика, подједнаке потенцијалне могућности производње дрвне масе. Постојећи и остварљиви ниво продукције утврђује се за газдинску класу, формирану у оквиру производног типа шуме. Једна газдинска класа обухвата, по правилу, шумске састојине које припадају једном производном типу шуме. У случајевима када је производни тип шуме заступљен са мање од два процента високих шума у шумскопривредном подручју може се припојити другом сродном производном типу шуме, односно газдинској класи.

Поред предходно наведеног критерија, при формирању газдинских класа високих шума са природном обновом као посебан критериј узима се степен деградираности шуме и земљишта. Дјелови високих шума у којим се због великог степена деградираности не може обезбједити природна обнова, издвајају се на терену, обиљежавају у посебне шумске састојине и сврставају у високе деградиране шуме. То су дјелови високих шума у којима је степен склопа 0,4 или мањи за врсте дрвећа сјенке, односно 0,3 или мањи за врсте дрвећа свјетла, гдје је бонитет станишта пети или четврти, гдје је земљиште до те мјере закоровљено или еродирано да нема никаквих услова за природно обнављање и гдје величина тих дијелова износи 5 хектара или више.

На основу претходно проведеног педолошког и вегетацијског картирања и издвојених основних и производних типова шума, формирају су газдинске класе.

4.2. Категорије шума

Према заступљености врста дрвећа и способности за пошумљавања, газдинске класе се сврставају у шире и уже категорије шума и шумског земљишта са одговарајућим шифрама: високе шуме са природном обновом, високе деградиране шуме, шумске културе, изданачке шуме, површине подесне за пошумљавање и газдовање и површине неподесне за пошумљавање и газдовање.

4.3. Обиљежавање граница просторних уређајних јединица

Обиљежавање граница шумскопривредног подручја, привредних јединица, одјелења и одсјека, обавили су радници ИРПЦ-а Бања Лука. Сва обиљежавања су извршена у

складу са прописима ЈУС-а (Сл. лист СР БиХ број 36/68). Као уређајне јединице обрађене су:

- шумскопривредно подручје,
- привредне јединице,
- одјељења,
- одсјеци,
- општине.

Шумскопривредно подручје представља економски и природно заокружену цјелину, а формира се на основу природних, станишних, економских, географских и других услова, којим се обезбјеђује цјелина подручја, динамика трајности приноса и прихода шума, отвореност и општекорисне функције шума. Шумскопривредно подручје представља најужу територијалну јединицу у чијим оквирима се може успјешно газдовати шумама.

Према законској регулативи за шумскопривредно подручје као цјелину ради се шумскопривредна основа, која је прије свега, инструмент за регулисање газдовања шумама на подручју на принципу континуитета (трајности) газдовања шумама.

Шумскопривредно подручје се дијели на мање територијалне цјелине или привредне јединице. Привредна јединица представља територијалну цјелину шуме и шумског земљишта, а обухвата шумске комплексе или његов дио.

„Средњеврбаско“ шумскопривредно подручје подјељено је у територијалом и организационом смислу на седам (7) привредних јединица:

1. П.Ј. „Виторога“
2. П.Ј. „Горњи Јањ“
3. П.Ј. „Доњи Јањ“
4. П.Ј. „Шединац“
5. П.Ј. „Лисина“
6. П.Ј. „Овчара“
7. П.Ј. „Купрес“

Одјељења су најмање трајне и основне јединице просторне подјеле шума, а формирају се у циљу прегледности и прецизности рада на узгоју, заштити и искоришћавању шума. Подјела шума на одјељења зависи у првом реду од карактера и рељефа самог терена, а у последње вријеме и од развијености саобраћајница.

Одсек (састојина) је дио шуме неке минималне површине, довољне унутрашње хомогености, која се својим елементима структуре толико разликује од околине да то захтјева нарочит узгојни, уређајни и привредни поступак (Милетић, 1953).

Средње врбаско шумскопривредно подручје налази се на територији општина: Шипово, Купрес и Језеро:

Обиљежавање граница шумскопривредног подручја, привредних јединица, одјељења и граница одсјека, обавили су радници ИРПЦ-а Бања Лука. Сва обиљежавања су извршена у складу са прописима ЈУС-а (Сл. лист СР БиХ број 36/68).

4.4. Геодетски радови

Геодетски радови имају за циљ да се одреди положај, облик и површина разних комуникација, зграда, стоваришта и других објеката који су од важности за газдовање шумама. При извођењу теренских радова извршена су снимања граница одсјека помоћу визуалних праваца квадратне мреже са еквилистанцом од 100 метара. Поред тога, извршено је снимање свих новонасталих саобраћајница са навигационим

системом GPS. Након издвајања и обележавања класификационих и уређајних јединица, приступило се таксационим снимањима на терену.

4.5. Таксациони радови у високим шумама са природном обновом

У циљу приказивања стања шума у доба уређивања прикупљани су подаци за утврђивање следећих таксационих елемената:

- омјер смјесе по врстама дрвећа,
- степен склопа састојина,
- бонитетни разред станишта по врстама дрвећа,
- запремина по врстама дрвећа, дебљинским и квалитетним класама,
- запремински прираст по врстама дрвећа и дебљинским класама,
- дрвна маса стабала пробне дознаке по врстама дрвећа, дебљинским и квалитетним класама,
- број биљака природног подмладка по врстама дрвећа, узрасту, квалитету и начину јављања,
- релативни удио површине коју треба пошумити у циљу комплетирања природне обнове састојина,
- опажања из заштите шума у циљу утврђивања здравственог стања састојина.

За утврђивање наведених таксационих елемената приликом уређивања шума прикупљени су следећи подаци: врста дрвећа, пречници стабала на 1,3 m висине, квалитет стабала по узгојно-техничкој класификацији - 3 класе, и техничкој класификацији – 4 класе, дебљински прираст стабала на 1,3 m висине у протеклих 10 година, висина стабала, степен склопа састојина (прекривеност земљишта крошњама стабала), могући обим сјеча (пробна дознака стабала), са продукционог становишта. Класификација стабала вршена је по Методици израде шумскопривредних основа за шуме у друштвеној својини на подручју БиХ (Матић, 1977).

Прикупљање таксационих елемената вршено је на пробним круговима распоређеним у виду јединствене мреже квадрата са еквилистанцом од 100 метара.

Полупречник круга за поједине дебљинске класе износи:

Дебљинске класе у cm	Полупречник круга у m
5-10	2,5
11-20	4,5
21-30	5,5
31-50	9,0
51-80	15,0
81 и више	25,0

Полупречник пробних кругова на којима су снимани подаци о подмлатку износио је:

Узраст подмлатка cm	Полупречник круга m
Висина 10-50	0,70
Висина 50-130	0,90
Прсни пречник 0-5	1,20

Степен склопа утврђен је на пробним круговима у правцу снимања на потезу од 50 метара, на основу прекривености крошњама стабала изнад таксационог прага.

Здравствено стање регистровано је на кругу полупречника 25 метара. Снимање података о врстама дрвећа, пречницима и степену склопа вршено је на сваком пробном кругу, док су подаци о квалитету стабала, подмлатку, дебљинском прирасту, пробној дознаци и висинама стабала, регистровани на сваком четвртном пробном кругу, који су такође распоређени у виду мреже квадрата са еквилистанцом од 200 метара.

4.6. Таксациони радови у шумским културама

У шумским културама изнад таксационе границе на пробним круговима региструју се сви подаци као у високим шумама са природном обновом, с тим да се не региструје стање подмлатка и обим пошумљавања. Поред тога оцјењује се старост подигнутих култура и сврставају се у класе старости (добне разреде).

У културама испод таксационе границе евидентирају се врсте дрвећа и старост ради њиховог сврставања у класе старости.

4.7. Таксациони радови у изданацким шумама

У квалитетним изданацким шумама, прикупљани су подаци о врстама дрвећа и пречницима методом концентричних кругова, а изданацке шуме слабог квалитета процјењене су по методу *Biterlicha*. Таксациона граница је помјерена на 0 cm, а дебљинске класе су остале исте као у високим шумама са природном обновом, с тим да имамо још једну нову дебљинску класу, 0-5 cm.

4.8. Таксациони радови на површинама подесним за пошумљавање и газдовање

Ове површине су на терену идентификоване, односно при редовном уређивању шума утврђене су тачне површине шибљака и голети које су подесне за пошумљавање и газдовање. Друга таксациона снимања на овим површинама нису била потребна, те се нису ни изводила.

4.9. Таксациони радови на површинама неподесним за пошумљавање и газдовање

У оквиру ових површина евидентирани су шуме неподесне за газдовање, а таксациони елементи су процјењивани, док су остале површине крш и голети, сталне шумске чистине, просјек испод далековода и шумске комуникације само регистровани.

4.10. Израда карата и базе података

Класични начин израде карата започињао је израдом матрица на бази топографских карата и наношењем граница шумскопривредне подјеле. Копирањем и ађустирањем матрица добијене су радне карте за теренске радове. Теренска карта са дефинитивно утврђеном подјелом на просторне и уређајне јединице служила је као основ за ручну израду финалних карата: основне карте, карте газдинских класа, карте саобраћајница, прегледне карте итд.

Развојем Географског информационог система (GIS-а) и глобалних информационих технологија развили су се и различити апликативни софтвери намијењени за картографију у разним областима, па тако и у шумарству. Један од тих софтвера је и *WinGIS 2003*, професионални GIS систем за рад у MS Windows окружењу аустријске

фирме *PROGIS Software AG*, намјењен за дигитализацију свих потребних елемената шумскопривредне подјеле, генерисање површина, креирање базе података и њихово увезивање са топографским картама у циљу добијања финалних шумарских карата у дигиталном формату, спремних за штампу у неограниченим количинама. Приступ подацима у графици и бази података је практичан. Тачност дигиталних карата зависи од тачности изворних података.

4.11. Мјерење површина

Мјерење површина у досадашњој пракси обављано је дигиталним планиметром са основних карата $M=1:10\ 000$. Примјеном софтвера WinGIS 2003 програмски је ријешено директно мјерење свих потребних просторних података као што су: површине одјелења, одсјека, путне мреже и других, потребних, података по уређајним и класификационим јединицама.

4.12. Бонитирање станишта

За изравнавање висинских кривих кориштен је метод покретних средина и рачунарска графика. При методу покретних средина умјесто појединачних користе се средње висине по дебљинским степенима. У првом кораку када нанесемо средње висине дебљинских степена добијамо изломљени висински полигон. У другом кораку узимамо покретне средине од по три сусједна дебљинска степена и добијамо нешто правилнији висински полигон, а након трећег изравнавања можемо се одредјелити којој висинској кривој из тарифног низа одговара конкретно станиште.

4.13. Извођачи радова на изради шумскопривредне основе

Таксациона снимања на терену обавили су радници Истраживачко развојног и пројектног центра Бања Лука.

Таксационим радовима руководили су:

- Родољуб Ђурица, дипл.инж.шумарства
- Бојан Бартула, дипл.инж.шумарства
- Бошко Пајић, дипл.инж.шумарства

Таксациона снимања обавили су :

- Вера Субашић, дипл.инж.шумарства
- Јован Лукић, дипл.инж.шумарства
- Божана Лепир, дипл.инж.шумарства
- Славица Милашиновић, дипл.инж.шумарства
- Теодор Глишић, дипл.инж.шумарства
- Иван Зечевић, дипл.инж.шумарства
- Игор Паприца, дипл.инж.шумарства
- Зоран Бозало, дипл.инж.шумарства
- Драган Лончина, дипл.инж.шумарства
- Милош Милетић, дипл.инж.шумарств,
- Бојан Балабан, дипл.инж.шумарства
- Стеван Бијелић, апсолвент шумарства

- Мирослав Каурин, апсолвент шумарства
- Марко Допуђа, апсолвент шумарства
- Младен Миљевић, апсолвент шумарства
- Радован Столић, апсолвент шумарства
- Мирко Ловре, апсолвент шумарства
- Јован Милојевић, шум.тех.
- Милан Лончина, шум.тех.
- Боро Лучић Говедарица, шум.тех.
- Драго Предојевић, шум.тех.
- Марко Пилиповић, шум.тех.
- Јован Васић, шум.тех.
- Горан Ливњак, шум.тех.

Контролу обавио:

Шумарски факултет Бања Лука.

Израду карата обавили су:

Нада Трипуновић, дипл.инж. шумарства
Татјана Радуловић, дипл.инж. шумарства
Драгица Јокић, грађевински техничар

Компјутерском обрадом података руководио је:

Предраг Вујанчевић, дипломирани информатичар

Шумскопривредну основу написали су:

Др Радован Лучић, дипл.инж. шумарства
Др Велибор Благојевић, дипл.инж. шумарства
Бошко Деспот, дипл.инж. шумарства

Рецензенти:

Проф.др Војислав Дукић, председник
Мр Зоран Лазендић, дипл.инж.шум., члан
Милан Кеџман, дипл.инж.шум., члан
Славко Ступар, дипл.инж.шум., члан
Недељко Јовић, дипл.инж.шум., члан

**II СТАЊЕ ШУМА И НЕОБРАСЛОГ ШУМСКОГ
ЗЕМЉИШТА У ДОБА УРЕЂИВАЊА**

1. ПОВРШИНЕ ШУМА И НЕОБРАСЛОГ ШУМСКОГ ЗЕМЉИШТА У ДОБА УРЕЂИВАЊА

Према планираној динамици и законској обавези, у току 2016. године извршено је прикупљање таксационих података и осталих података о стању шума и необраслог шумског земљишта на „Средњеврбаском“ шумскопривредном подручју.

Стање шума и необраслог шумског земљишта у доба уређивања, према важећем Правилнику за израду шумскопривредне основе се исказује по класификационим и уређајним јединицама. Класификационе јединице су газдинске класе и категорије шума, а уређајне јединице су шумскопривредно подручје, привредне јединице, подручје општина, одјељења и одсјеци.

Шумскопривредно подручје представља економски и природно заокружену цјелину, а формира се на основу природних, станишних, економских, географских и других услова, којима се обезбјеђује цјелина подручја, динамика трајности приноса и прихода шума, отвореност и општекорисне функције шума. Шумскопривредно подручје представља најужу територијалну јединицу у чијим оквирима се може успјешно газдовати шумама.

Према Закону о шумама, за шумскопривредно подручје као цјелину ради се шумскопривредна основа која је прије свега инструмент за регулисање газдовања шумама на шумскопривредном подручју на принципу континуитета (трајности) газдовања шумама.

Шумскопривредно подручје се дијели на мање територијалне цјелине или привредне јединице. Привредна јединица представља територијалну цјелину шуме и шумског земљишта, а обухвата шумски комплекс или његов дио.

„Средњеврбаско“ шумскопривредно подручје у територијалом и организационом смислу подијељено је на седам (7) привредних јединица:

- П.Ј. „Виторога“
- П.Ј. „Горњи Јањ“
- П.Ј. „Доњи Јањ“
- П.Ј. „Шединац“
- П.Ј. „Лисина“
- П.Ј. „Овчара“
- П.Ј. „Купрес

Одјељења су најмање трајне и основне јединице просторне подјеле шума, а формирају се у циљу прегледности и прецизности рада на узгоју, заштити и искоришћавању шума. Подјела шума на одјељења зависи у првом реду од карактера и рељефа самог терена, а у последње вријеме и од развијености саобраћајница. Одсјек је дио шуме неке минималне површине, довољне унутрашње хомогености, која се својим елементима структуре толико разликује од околине да то захтјева нарочит узгојни, уређајни и привредни поступак (Милетић Ж.,1953).

„Средњеврбаско“ шумскопривредно подручје налази се на територији следећих општина:

- Шипово
- Купрес
- Језеро

Стање шума и необраслог шумског земљишта у доба уређивања приказано је у наредном излагању кроз:

- преглед површина,
- преглед дрвних залиха, запреминског прираста и осталих основних таксационих елемената,
- релативне грешке процјене таксационих података,
- стање отворености шумскопривредног подручја.

На основу предходно проведеног педолошког и вегетацијског картирања и издвојених производних типова шума, у „Средњеврбаском“ шумскопривредном подручју издвојене су и формиране сљедеће газдинске класе и категорије шума и шумског земљишта:

ШПП СРЕДЊЕВРБАСКО	
НАЗИВ ГАЗДИНСКЕ КЛАСЕ	Шифра
ВИСОКЕ ШУМЕ СА ПРИРОДНОМ ОБНОВОМ	
Високе секундарне шуме букве у појасу шума букве, јеле и смрче на дубоким киселим, смеђим и илимеризованим земљиштима на киселим силикатним и силикатно-карбонатним стијенама.	1103
Високе шуме букве термофилног карактера (са глухачем) на серији кречњачких, претежно плитких земљишта и на доломитним рендзинама.	1108
Високе секундарне шуме букве у појасу шума букве, јеле и смрче на доломитним рендзинама и црницама на претежно плитким кречњачким земљиштима.	1109
Високе секундарне шуме букве у појасу шума букве, јеле и смрче на серијама кречњачких и доломитних, претежно дубоких земљишта.	1110
Шуме букве и јеле са смрчом на дубоким киселим смеђим и илимеризованим земљиштима на киселим силикатним и силикатно-карбонатним стијенама.	1208
Шуме букве и јеле са смрчом на серији кречњачких и доломитних, претежно плитких смеђих земљишта на кречњаку	1209
Шуме букве и јеле са смрчом на серији кречњачких и доломитних, претежно дубоких земљишта.	1210
Шуме јеле и смрче на серији кречњачких и доломитних, претежно плитких земљишта.	1212
Шуме јеле и смрче на серијама кречњачких, претежно дубоких земљишта.	1213
Субалпинске шуме букве са примјесом јеле и смрче и субалпинске шуме смрче на претежно плитким кречњачким земљиштима.	1215
Шуме букве и смрче на серији кречњачких и доломитних, претежно дубоких земљишта.	1216
Шуме букве и смрче на доломитним рендзинама, црницама и плитким смеђим земљиштима на кречњаку	1217
Шуме смрче на претежно дубоким кречњачким смеђим земљиштима и на дубоким киселим смеђим и илимеризованим земљиштима на киселим силикатним и силикатно-карбонатним стијенама.	1221
Шуме смрче на црницама и плитким смеђим кречњачким земљиштима и доломитним рендзинама.	1222

Шуме црног бора са термофилним лишћарима на претежно плитким земљиштима на доломи тној рендзини	1313
Шуме црног и бијелог бора на доломитној рендзин	1314
Борове шуме у сукцесији ка шумама букве, јеле и смрче на доломитним рендзинама, црницама и серији доломитних земљишта.	1315
ВИСОКЕ ДЕГРАДИРАНЕ ШУМЕ	
Високе деградирание шуме букве у појасу шума букве и јеле са смрчом на доломитним рендзинама, црницама, плитким смеђим земљиштима и њиховим комбинацијама на кречњаку.	2109
ШУМСКЕ КУЛТУРЕ	
Шумске културе смрче (са бијелим бором) у појасу шума букве и јеле са смрчом на серији кречњачких претежно плитких земљишта на доломитној рендзини.	3118
Шумске културе смрче у појасу шума букве и јеле са смрчом на црницама, смеђим кречњачким и илимеризованим претежно дубоким земљиштима.	3133
Шумске културе бијелог бора у појасу ксеротермних храстових шума на рендзинама и на серији кречњачких, претежно плитких земљишта.	3201
Шумске културе бијелог и црног бора у појасу ксеротермних храстових шума на рендзини и серији кречњачких, претежно плитких земљишта.	3241
Шумске културе црног и бијелог бора (са смрчом) у појасу шума букве и јеле са смрчом на доломитној рендзини.	3242
Шумске културе црног бора у појасу ксеротермних храстових шума на доломитној рендзини.	3243
Шуме културе бијелог бора и смрче на серији кречњачких и доломитних, претежно дубоких земљишта.	3244
ИЗДАНАЧКЕ ШУМЕ	
Изданачке шуме букве са термофилним лишћарима на црницама и доломитним рендзинама, на плитким смеђим земљиштима и њиховим комбинацијама и дубоким карбонатним стијенама.	4107
Изданачке шуме букве у појасу шума букве, јеле и смрче на комбинацији дубоких смеђих и киселих смеђих земљишта на различитим силикатно-карбонатним стијенама.	4108
Изданачке шуме букве у појасу шума букве, јеле и смрче на дубоким смеђим и илимеризованим земљиштима и њиховим комбинацијама на кречњацима и другим карбонатним стијенама.	4109
Изданачке шуме букве у појасу шума букве, јеле и смрче на комбинацији рендзина, плитких смеђих и илимеризованих земљишта(или дубоких смеђих) земљишта на кречњацима и доломитима.	4110
Изданачке шуме букве на смеђим кречњачким и доломитним земљиштима.	4129
Изданачке шуме букве, храста китњака, јавра, граба и црног јасена на рендзинама и плитким смеђим кречњачким земљиштима.	4130
Изданачке шуме храста китњака, мезофилних станишта, претежно на дубоким киселим смеђим земљиштима на киселим силикатним и силикатно-карбонатним стијенама и мање површине на дубоким кречњачким смеђим и илимеризованим земљиштима.	4203
Изданачке храстове шуме ксеротермних станишта на црницама и плитким смеђим земљиштима на кречњацима и другим карбонатним стијенама.	4204

Изданачке шуме храста китњака на смеђим кречњачким и доломитним земљиштима	4230
Изданачке шуме црног граба и црног јасена на плитким кречњачким рендзинама.	4240
ПОВРШИНЕ ПОДЕСНЕ ЗА ГАЗДОВАЊЕ И ПОШУМЉАВАЊЕ	
Шибљаци у појасу шума букве, јеле са смрчом на серији кречњачких претежно дубоких земљишта и на рендзини и еутричном смеђем земљишту на саиликатно карбонатним стијенама.	5147
Шибљаци у појасу шума букве, јеле са смрчом на серији кречњачких претежно плитких земљишта.	5148
Шибљаци унутар термофилних лишћарских шума, на серији кречњачких и доломитних, претежно плитких земљишта.	5149
Голети у појасу букве и јеле са смрчом на серији кречњачких претежно дубоких земљишта и на рендзини и еутричном смеђем земљишту на силикатно-карбонатним стијенама	5247
Голети у појасу букве и јеле са смрчом на серији кречњачких претежно плитких земљишта.	5248
Голети унутар термофилних лишћарских шума, на серији кречњачких и доломитних, претежно плитких земљишта.	5249
ПОВРШИНЕ НЕПОДЕСНЕ ЗА ПОШУМЉАВАЊЕ И ГАЗДОВАЊЕ	
Високе шуме букве и јеле са смрчом на плитким кречњачким земљиштима, неподесне за газдовање	6104
Изданачке шуме црног граба и црног јасена неподесне за газдовање.	6105
Крш и голети неподесни за пошумљавање.	6201
Сталне шумске чистине.	6301
Шумске комуникације.	6401
Просјеке испод далековода	6501
Остале непродуктивне површине	6601
УЗУРПАЦИЈЕ	
Узурпације	7101

У ШПП-у су заступљене следеће категорије шума и шумског земљишта:

КАТЕГОРИЈА ШУМА И НЕОБРАСЛОГ ШУМСКОГ ЗЕМЉИШТА			
Шира категорија	Шифра	Ужа категорија	Шифра
Високе шуме са природном обновом	1000	Високе чисте и мјешовите шуме јеле и смрче и мјешовите шуме букве, јеле и смрче	1200
		Високе шуме бијелог и црног бора	1300
Шумске културе	3000	Културе смрче и јеле	3100
		Културе бијелог и црног бора	3200
Изданачке шуме	4000	Изданачке шуме храста	4200
Површине подесне за пошумљавање и газдовање	5000	Шибљаци и голети подесне за пошумљавање	5100
			5200
Површине неподесне за пошумљавање и газдовање	6000	Крш и голети неподесне за пошумљавање	6200
		Сталне шумске чистине	6300
		Шумске комуникације	6400
		Далеководи и противпожарне пруге	6500
		Остале непродуктивне површине	6600

1.3. Површине ширих категорија шума по привредним јединицама

Шира категорија шума	Привредна јединица							Ш П П
	(01) „Виторога“	(02) „Горњи Јањ“	(03) „Доњи Јањ“	(04) „Шединац	(05) „Лисина“	(06) „Овчара“	(07) „Купрес“	
Шифра	Површина у хектарима							
1000	8.868,03	6.573,16	2.755,29	1.759,78	1.128,64	3.058,90	71,47	24.215,27
2000	-	-	-	15,98	-	-	-	15,98
3000	196,08	60,56	409,33	64,02	479,24	19,21	2,31	1.230,75
4000	259,12	312,90	3.621,68	89,18	2.177,24	-	63,59	6.523,71
5000	1.728,30	487,57	1.101,20	138,82	209,00	113,39	307,08	4.085,36
6000	90,78	218,85	229,66	16,64	148,11	17,78	3,47	725,29
УКУПНО	11.142,31	7.653,04	8.117,16	2.084,42	4.142,23	3.209,28	447,92	36.796,36
7000	549,80	96,09	113,97	-	95,33	11,14	10,72	877,05
УКУПНО	549,80	96,09	113,97	-	95,33	11,14	10,72	877,05

1.6. Површине ширих категорија шума по општинама

Шири категорија шума	Назив општине и шифра			Ш П П
	Шипово	Купрес	Језеро	
	Површина у хектарима			
1000	20.555,67	2.141,86	1.517,74	24.215,27
2000	-	-	15,98	15,98
3000	1.089,96	37,66	103,13	1.230,75
4000	5.462,09	100,11	961,51	6.523,71
5000	3.264,93	484,09	336,34	4.085,36
6000	655,70	30,96	38,63	725,29
УКУПНО	31.028,35	2.794,68	2.973,33	36.796,36
7000	854,63	10,72	11,70	877,05
УКУПНО	31.882,98	2.805,40	2.985,03	37.673,41

ПРЕГЛЕД ОДЈЕЉЕЊА ПО ОПШТИНАМА И ПРИВРЕДНИМ ЈЕДИНИЦАМА		
ПРИВРЕДНА ЈЕДИНИЦА	ОПШТИНА	ОДЈЕЉЕЊА
01 ПЈ "ВИТОРОГА"	Шипово	1-59/1, 71-72, 73/1-118/2
	Купрес у РС	60-64, 67-70, 73
02 ПЈ "ГОРЊИ ЈАЊ"	Шипово	1-14, 17-74, 90-95, 105, 105/1, 106-119
	Купрес у РС	75-77, 86-89/1, 96/1-104, 105/2
03 ПЈ "ДОЊИ ЈАЊ"	Шипово	11-88
	Језеро	1-10, 89
04 ПЈ "ШЕДИНАЦ"	Шипово	14, 57/1, 58-61/1, 63/1-64
	Језеро	31, 40-42, 50-56, 57/2, 61/2-62, 65-70
05 ПЈ "ЛИСИНА"	Шипово	1-47, 56-60, 142-143
	Језеро	48-55
06 ПЈ "ОВЧАРА"	Шипово	37-39, 68, 74-102, 104-110, 179-181
07 ПЈ "КУПРЕС"	Купрес у РС	16-23

2. ПОВРШИНЕ ШУМА И НЕОБРАСЛОГ ШУМСКОГ ЗЕМЉИШТА У ДОБА УРЕЂИВАЊА (МИНИРАНЕ ПОВРШИНЕ)

2.3. Површине ширих категорија шума по привредним јединицама (миниране површине)

Шира категорија шума	Привредна јединица							Ш П П
	(01) „Виторога“	(02) „Горњи Јањ“	(03) „Доњи Јањ“	(04) „Шединац	(05) „Лисина“	(06) „Овчара“	(07) „Купрес“	
Шифра	Површина у хектарима							
1000	22,87	26,89	-	-	-	-	-	49,76
2000	-	-	-	-	-	-	-	-
3000	-	-	-	-	-	-	-	-
4000	5,55	-	-	-	-	-	-	5,55
5000	-	-	-	-	-	-	-	-
6000	-	0,75	-	-	-	-	-	0,75
УКУПНО	28,42	27,64	-	-	-	-	-	56,06
7000	-	-	-	-	-	-	-	-
УКУПНО	-	-	-	-	-	-	-	-

2.6. Површине ширих категорија шума по општинама (миниране површине)

Шира категорија шума	Назив општине и шифра			Ш П П
	Шипово	Купрес	Језеро	
	Површина у хектарима			
1000	22,87	26,89	-	49,76
4000	5,55	-	-	5,55
6000	-	0,75	-	0,75
УКУПНО	28,42	27,64	-	56,06
7000	-	-	-	-
УКУПНО	28,42	27,64	-	56,06

2.7. Површине ширих категорија шума по привредним јединицама (Н-неминирано и М-минирано)

Шира категорија шума	Привредна јединица							Ш П П	
	(01) „Виторога“	(02) „Горњи Јањ“	(03) „Доњи Јањ“	(04) „Шединац	(05) „Лисина“	(06) „Овчара“	(07) „Купрес“		
Шифра	Површина у хектарима								
1000	H	8.868,03	6.573,16	2.755,29	1.759,78	1.128,64	3.058,90	71,47	24.215,27
	M	22,87	26,89	-	-	-	-	-	49,76
	Σ	8.890,90	6.600,05	2.755,29	1.759,78	1.128,64	3.058,90	71,47	24.265,03
2000	H	-	-	-	15,98	-	-	-	15,98
	M	-	-	-	-	-	-	-	-
	Σ	-	-	-	15,98	-	-	-	15,98
3000	H	196,08	60,56	409,33	64,02	479,24	19,21	2,31	1.230,75
	M	-	-	-	-	-	-	-	-
	Σ	196,08	60,56	409,33	64,02	479,24	19,21	2,31	1.230,75
4000	H	259,12	312,90	3.621,68	89,18	2.177,24	-	63,59	6.523,71
	M	5,55	-	-	-	-	-	-	5,55
	Σ	264,67	312,90	3.621,68	89,18	2.177,24	-	63,59	6.529,26
5000	H	1.728,30	487,57	1.101,20	138,82	209,00	113,39	307,08	4.085,36
	M	-	-	-	-	-	-	-	-
	Σ	1.728,30	487,57	1.101,20	138,82	209,00	113,39	307,08	4.085,36
6000	H	90,78	218,85	229,66	16,64	148,11	17,78	3,47	725,29
	M	-	0,75	-	-	-	-	-	0,75
	Σ	90,78	219,60	229,66	16,64	148,11	17,78	3,47	726,04
УКУПНО	H	11.142,31	7.653,04	8.117,16	2.084,42	4.142,23	3.209,28	447,92	36.796,36
	M	28,42	27,64	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	56,06
	Σ	11.170,73	7.680,68	8.117,16	2.084,42	4.142,23	3.209,28	447,92	36.852,42
7000	H	549,80	96,09	113,97	-	95,33	11,14	10,72	877,05
	M	-	-	-	-	-	-	-	-
	Σ	549,80	96,09	113,97	-	95,33	11,14	10,72	877,05

2.8. Површине ширих категорија шума по општинама (Н-неминирано и М-минирано)

Шира категорија шума		Назив општине и шифра			Ш П П
		Шипово	Купрес	Језеро	
		Површина у хектарима			
1000	Н	20.555,67	2.141,86	1.517,74	24.215,27
	М	22,87	26,89	-	49,76
	Σ	20.578,54	2.168,75	1.517,74	24.265,03
2000	Н	-	-	15,98	15,98
	М	-	-	-	-
	Σ	-	-	15,98	15,98
3000	Н	1.089,96	37,66	103,13	1.230,75
	М	-	-	-	-
	Σ	1.089,96	37,66	103,13	1.230,75
4000	Н	5.462,09	100,11	961,51	6.523,71
	М	5,55	-	-	5,55
	Σ	5.467,64	100,11	961,51	6529,26
5000	Н	3.264,93	484,09	336,34	4.085,36
	М	-	-	-	-
	Σ	3.264,93	484,09	336,34	4.085,36
6000	Н	655,70	30,96	38,63	725,29
	М	-	0,75	-	0,75
	Σ	655,70	31,71	38,63	726,04
УКУПНО	Н	31.028,35	2.794,68	2.973,33	36.796,36
	М	28,42	27,64	-	56,06
	Σ	31.056,77	2.822,32	2.973,33	36.852,42
7000	Н	854,63	10,72	11,70	877,05
	М	-	-	-	-
	Σ	-	10,72	11,70	877,05

3.3. Дрвна залиха, запремински прираст и остали таксациони елементи по ширим категоријама шума

3.3.1. Високе шуме са природном обновом

КАТЕГОРИЈА 1000 - Високе шуме са природном обновом

а) Површина ове категорије шума износи 24.215,27 хектара или 65,81 % од укупне неспорне површине шумскопривредног подручја.

б) Структура укупне дрвне залихе у m^3 :

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	Степен склопа	Бонитетни разред	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
				0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	Укупно
				m^3/ha								
Јела	25,73		3,2	0,00	0,97	6,59	13,80	39,39	31,96	1,75	94,45	2.287.189
Смрча	39,19		3,2	0,00	1,22	8,36	17,39	65,39	49,68	1,83	143,87	3.483.784
Бијели бор	2,11		3,3	0,00	0,10	0,63	1,34	4,40	1,24	0,02	7,74	187.378
Црни бор	4,17		3,3	0,00	0,10	0,81	2,50	8,28	3,47	0,16	15,32	371.034
Ост.четинари	0,00		4,5	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	85
Буква	25,68		3,4	0,00	1,68	10,16	18,85	44,39	18,29	0,90	94,27	2.282.709
Храст китњак	0,03		4,7	0,00	0,02	0,05	0,03	0,02	0,00	0,00	0,12	2.791
Пл.лишћари	2,37		4,0	0,00	0,44	1,78	2,42	3,12	0,89	0,04	8,69	210.363
Ост.лишћари	0,71		4,6	0,01	0,38	0,98	0,72	0,46	0,07	0,00	2,62	63.419
Четинари	71,21			0,01	2,39	16,38	35,03	117,47	86,35	3,76	261,38	6.329.470
Лишћари	28,79			0,01	2,51	12,97	22,03	47,99	19,24	0,93	105,69	2.559.282
УКУПНО:	100,00	77		0,02	4,90	29,35	57,06	165,45	105,59	4,70	367,07	8.888.752

в) Структура укупне дрвне залихе по квалитетним класама у %:

Врста дрвећа	УЗГОЈНО-ТЕХНИЧКА КЛАСА			ТЕХНИЧКА КЛАСА			
	I	II	III	1.	2.	3.	4.
Четинари	19,09	39,00	41,91	23,45	36,27	38,23	2,05
Лишћари	13,49	27,52	58,99	16,57	24,16	42,62	16,65

г) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	На цијелој површини
	m^3/ha								
Четинари	0,00	0,12	0,71	1,21	2,82	1,34	0,04	6,25	151.357
Лишћари	0,00	0,06	0,32	0,48	0,90	0,24	0,01	2,01	48.712
УКУПНО:	0,00	0,18	1,03	1,69	3,73	1,58	0,05	8,26	200.069

д) Структура пробне дознаке:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	На цијелој површини
	m^3/ha								
Четинари	0,00	0,18	1,91	4,36	17,45	27,70	2,88	54,47	1.318.908
Лишћари	0,00	0,18	1,70	3,51	11,10	7,88	0,76	25,13	608.625
УКУПНО:	0,00	0,36	3,62	7,87	28,54	35,57	3,65	79,60	1.927.533

ђ) Структура пробне дознаке по квалитетним класама у %:

Врста дрвећа	УЗГОЈНО-ТЕХНИЧКА КЛАСА			ТЕХНИЧКА КЛАСА			
	I	II	III	1.	2.	3.	4.
Четинари	5	29	66	14	33	45	8
Лишћари	2	11	87	5	15	37	43

е) Стање природног подмлатка:

Врста дрвећа	Број биљака подмлатка по хектару			
	Висина у см		Прсни пречник	Укупно
	10-50	50-130	0-5 см	
Јела	2.325	235	121	2.681
Смрча	686	137	79	902
Бијели бор	15	5	6	26
Црни бор	25	9	11	45
Буква	1.399	370	261	2.030
Храстови	20	0	2	22
Пл.лишћари	983	226	123	1.332
Ост.лишћари	654	204	172	1.030
Четинари	3.051	386	217	3.654
Лишћари	3.056	800	558	4.414
УКУПНО	6.107	1.186	775	8.068

КАТЕГОРИЈА 1000 - Високе шуме са природном обновом - минирани дио категорије

а) Површина ове категорије шума износи 49,76 хектара, односно 0,14 % од укупне неспорне површине шумскопривредног подручја.

б) Структура укупне дрвне залихе у м³:

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	Степен склопа	Бонитетни разред	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у см							Свега	
				0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ха	Укупно
				м ³ /ха								
Јела	18,53		3,5	0,00	0,00	9,87	3,09	12,84	34,99	0,00	60,79	3.025
Смрча	39,64		3,0	0,00	0,00	4,64	9,26	65,33	50,78	0,00	130,02	6.470
Бијели бор	4,41		4,0	0,00	0,00	2,65	9,18	2,61	0,00	0,00	14,45	719
Буква	30,42		3,5	0,00	1,73	11,72	32,68	53,66	0,00	0,00	99,78	4.965
Пл.лишћари	7,00		4,0	0,00	0,00	3,86	15,31	3,80	0,00	0,00	22,97	1.143
Четинари	62,58			0,00	0,00	17,16	21,54	80,79	85,77	0,00	205,27	10.214
Лишћари	37,42			0,00	1,73	15,57	47,99	57,46	0,00	0,00	122,75	6.108
УКУПНО:	100,00	75		0,00	1,73	32,74	69,53	138,24	85,77	0,00	328,01	16.322

в) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у см							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ха	На цијелој површини
	м ³ /ха								
Четинари	0,00	0,00	1,85	1,49	1,85	0,76	0,00	5,95	296
Лишћари	0,00	0,00	0,32	1,15	1,11	0,00	0,00	2,57	128
УКУПНО:	0,00	0,00	2,17	2,63	2,95	0,76	0,00	8,52	424

3.3.2. Високе деградиране шуме

КАТЕГОРИЈА 2000 - Високе деградиране шуме

- а) Површина ове категорије шума износи 15,98 хектара или 0,04 % од укупне неспорне површине шумскопривредног подручја.
- б) Структура укупне дрвне залихе у м³:

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	Степен склопа	Бонитетни разред	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm						Свега	
				6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ха	Укупно
				м ³ /ха							
Буква	72,33		4,0	3,32	17,33	16,40	45,99	17,21	0,00	100,25	1.602
Пл.лишћари	22,26		4,5	1,56	7,51	16,46	0,00	5,32	0,00	30,85	493
Ост.лишћари	5,42		5,0	3,44	4,07	0,00	0,00	0,00	0,00	7,51	120
Четинари	0,00			0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Лишћари	100,00			8,32	28,91	32,85	45,99	22,53	0,00	138,61	2.215
УКУПНО:	100,00	29		8,32	28,91	32,85	45,99	22,53	0,00	138,61	2.215

- в) Структура укупне дрвне залихе по квалитетним класама у %:

Врста дрвећа	УЗГОЈНО-ТЕХНИЧКА КЛАСА			ТЕХНИЧКА КЛАСА			
	I	II	III	1.	2.	3.	4.
Четинари	-	-	-	-	-	-	-
Лишћари	16,72	33,28	50,00	42,07	7,93	41,96	8,04

- г) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА У cm							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ха	На цијелој површини
	м ³ /ха								
Четинари	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Лишћари	0,00	0,00	0,69	0,88	1,13	0,31	0,00	3,00	48
УКУПНО:	0,00	0,00	0,69	0,88	1,13	0,31	0,00	3,00	48

3.3.3. Шумске културе

КАТЕГОРИЈА 3000 - Шумске културе

а) Површина ове категорије шума износи 1.230,75 хектара, односно 3,34 % од укупне неспорне површине шумскопривредног подручја. Површина ове категорије шума са процјеђеном дрвном масом износи 1.019,47 хектара.

б) Структура укупне дрвне залихе у м³:

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	Степен склопа	Бонитетни разред	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
				0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ха	Укупно
				м ³ /ха								
Јела	0,16		3,8	0,00	0,00	0,05	0,17	0,15	0,00	0,00	0,37	379
Смрча	16,37		3,5	0,01	1,45	13,04	17,13	6,68	0,92	0,00	39,23	39.996
Бијели бор	49,45		3,6	0,00	1,65	42,06	60,69	13,52	0,56	0,00	118,48	120.785
Црни бор	27,55		3,3	0,00	1,81	17,35	28,49	17,34	0,96	0,05	66,00	67.288
Ост.четинари	0,36		4,2	0,00	0,02	0,17	0,22	0,42	0,03	0,00	0,86	873
Буква	3,28		4,3	0,03	0,43	1,52	2,35	2,48	0,54	0,50	7,85	8.007
Храст китњак	0,42		4,6	0,00	0,36	0,56	0,08	0,00	0,00	0,00	1,00	1.021
Пл.лишћари	0,94		4,5	0,01	0,43	0,74	0,81	0,19	0,07	0,00	2,25	2.294
Ост.лишћари	1,48		4,7	0,03	0,82	1,28	0,95	0,47	0,00	0,00	3,54	3.614
Четинари	93,88			0,01	4,93	72,68	106,69	38,12	2,47	0,05	224,94	229.321
Лишћари	6,11			0,07	2,04	4,10	4,19	3,14	0,61	0,50	14,65	14.936
УКУПНО:	100,00	75		0,08	6,97	76,78	110,88	41,26	3,08	0,54	239,59	244.257

в) Дрвна залиха по класама старости у м³:

Површина: 1. старосне класе 31,99 ха
2. старосне класе 868,76 ха
3. старосне класе 118,72 ха

Врста дрвећа	Класе старости у годинама				Укупно
	1-20	21-40	41-60	61-80	
Јела	1,69	0,24	0,99	0,00	379
Смрча	2,31	45,11	6,16	0,00	39.996
Бијели бор	61,74	132,38	32,03	0,00	120.785
Црни бор	3,84	38,96	280,67	0,00	67.288
Ост.четинари	0,00	1,00	0,00	0,00	873
Буква	14,16	7,23	10,73	0,00	8.007
Храст китњак	0,00	0,85	2,36	0,00	1.021
Пл.лишћари	6,72	1,54	6,28	0,00	2.294
Ост.лишћари	1,59	3,61	3,62	0,00	3.614
Четинари	69,58	217,69	319,85	0,00	229.321
Лишћари	22,48	13,22	22,99	0,00	14.936
УКУПНО:	92,06	230,92	342,83	0,00	244.257

г) Структура укупне дрвне залихе по квалитетним класама у %:

Врста дрвећа	УЗГОЈНО-ТЕХНИЧКА КЛАСА			ТЕХНИЧКА КЛАСА			
	I	II	III	1.	2.	3.	4.
Четинари	7,51	21,93	70,56	10,17	9,16	76,46	4,21
Лишћари	1,02	8,61	90,37	1,04	4,40	66,06	28,50

д) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	На цијелој површини
	m ³ /ha								
Четинари	0,00	0,24	2,74	3,42	0,89	0,04	0,00	7,34	9.037
Лишћари	0,00	0,04	0,09	0,06	0,08	0,01	0,00	0,28	344
УКУПНО:	0,00	0,28	2,83	3,48	0,97	0,05	0,00	7,62	9.381

ђ) Структура пробне дознаке:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	На цијелој површини
	m ³ /ha								
Четинари	0,00	0,12	8,40	10,66	6,78	2,10	0,00	28,06	34.533
Лишћари	0,00	0,24	0,93	0,23	2,52	0,33	0,12	4,37	5.382
УКУПНО:	0,00	0,37	9,33	10,89	9,30	2,43	0,12	32,43	39.915

е) Структура пробне дознаке по квалитетним класама у %:

Врста дрвећа	УЗГОЈНО-ТЕХНИЧКА КЛАСА			ТЕХНИЧКА КЛАСА			
	I	II	III	1.	2.	3.	4.
Четинари	-	7	93	5	8	65	22
Лишћари	-	0	100	0	2	61	38

3.3.4. Издавачке шуме

КАТЕГОРИЈА 4000 - Издавачке шуме

а) Површина ове категорије шума износи 6.523,71 хектара или 17,73 % од укупне неспорне површине шумскопривредног подручја

б) Структура укупне дрвне залихе у m³:

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
		0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	Укупно
		m ³ /ha								
Јела	0,66	0,01	0,17	0,36	0,23	0,12	0,01	0,00	0,90	5.840
Смрча	1,09	0,01	0,06	0,26	0,27	0,61	0,26	0,01	1,48	9.670
Бијели бор	0,49	0,00	0,06	0,27	0,19	0,12	0,02	0,00	0,66	4.291
Црни бор	1,27	0,00	0,21	0,37	0,37	0,44	0,27	0,06	1,73	11.255
Ост.четинари	0,01	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,02	109
Буква	51,08	2,17	3,51	12,83	19,13	23,61	7,30	0,61	69,17	451.266
Храст китњак	7,15	0,30	0,72	3,24	3,09	2,05	0,29	0,00	9,68	63.135
Пл.лишћари	12,89	2,47	2,04	5,80	5,00	1,93	0,18	0,03	17,46	113.910
Ост.лишћари	25,35	8,56	7,49	9,92	5,55	2,43	0,34	0,04	34,33	223.962
Цер	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	29
Четинари	3,53	0,03	0,49	1,27	1,07	1,28	0,56	0,07	4,78	31.165
Лишћари	96,47	13,50	13,76	31,80	32,77	30,02	8,11	0,69	130,65	852.302
УКУПНО:	100,00	13,53	14,25	33,07	33,84	31,30	8,67	0,76	135,42	883.467

в) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	Годишњи запремински прираст у m^3	
	Просјек по хектару	На цијелој површини
Четинари	0,17	1.107
Лишћари	4,89	31.928
УКУПНО:	5,06	33.035

КАТЕГОРИЈА 4000 - Изданацке шуме-минирани дио категорије

а) Површина ове категорије шума износи 5,55 хектара или 0,01 % од укупне неспорне површине шумскопривредног подручја

б) Структура укупне дрвне залихе у m^3 :

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
		0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	Укупно
		m^3 / ha								
Буква	67,90	2,34	8,29	24,32	49,37	17,84	0,00	0,00	102,16	567
Пл.лишћари	7,66	1,08	1,62	8,83	0,00	0,00	0,00	0,00	11,53	64
Ост.лишћари	24,43	1,08	4,86	18,92	11,89	0,00	0,00	0,00	36,76	204
Четинари	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Лишћари	100,00	4,50	14,77	52,07	61,26	17,84	0,00	0,00	150,45	835
УКУПНО:	100,00	4,50	14,77	52,07	61,26	17,84	0,00	0,00	150,45	835

в) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	Годишњи запремински прираст у m^3	
	Просјек по хектару	На цијелој површини
Четинари	0,00	0
Лишћари	5,05	28
УКУПНО:	5,05	28

3.3.5. Површине подесне за пошумљавање и газдовање

КАТЕГОРИЈА 5000 – Површине подесне за пошумљавање и газдовање

Површина ове категорије износи 4.085,36 хектара.

3.3.6. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање

КАТЕГОРИЈА 6000 - Површине неподесне за пошумљавање и газдовање

а) Површина шума неподесних за пошумљавање и газдовање износи 236,38 хектара, а укупна неминирани површина категорије износи 725,29 хектара.

б) Структура укупне дрвне залихе у m^3 :

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	Степен склопа	Бонитетни разред	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
				0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	Укупно
				m^3/ha								
Јела	3,71		4,0	0,00	0,08	0,19	0,26	2,18	0,40	0,00	3,10	733
Смрча	15,46		4,5	0,00	0,36	2,11	1,94	5,29	2,75	0,47	12,92	3.053
Бијели бор	1,09		5,0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,91	0,00	0,00	0,91	216
Црни бор	1,47		5,0	0,00	0,23	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,23	291
Буква	31,67		4,8	0,70	6,44	7,05	5,07	3,71	2,91	0,58	26,47	6.256
Храст китњак	2,26		5,0	0,36	0,52	1,02	0,00	0,00	0,00	0,00	1,89	447
Пл.лишћари	9,82		4,9	0,58	1,84	1,73	3,57	0,49	0,00	0,00	8,21	1.940
Ост.лишћари	34,51		4,9	10,67	10,39	3,33	3,48	0,96	0,00	0,00	28,83	6.816
Четинари	21,73			0,00	0,67	3,30	2,20	8,38	3,15	0,47	18,16	4.293
Лишћари	78,27			12,31	19,20	13,12	12,12	5,16	2,91	0,58	65,40	15.459
УКУПНО:	100,00	8,19		12,31	19,87	16,41	14,32	13,54	6,07	1,04	83,56	19.752

в) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	На цијелој површини
	m^3/ha								
Четинари	0,00	0,00	0,15	0,12	0,18	0,00	0,00	0,46	108
Лишћари	0,00	0,01	0,05	0,03	0,04	0,01	0,00	0,14	32
УКУПНО:	0,00	0,01	0,20	0,15	0,22	0,01	0,00	0,59	140

КАТЕГОРИЈА 6000 - Површине неподесне за пошумљавање и газдовање - минирани дио категорије

Површина минираних шума неподесних за пошумљавање и газдовање износи 0,75 хектара.

3.5. Дрвна залиха, запремински прираст и остали таксациони елементи по општинама

3.5.1. Општина ШИПОВО

Категорија 1000 - Високе шуме са природном обновом

- а) Површина високих шума са природном обновом у општини Шипово износи 20.555,67 хектара.
- б) Структура укупне дрвне залихе:

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	Степен склопа	Бонитетни разред	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
				0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	Укупно
				m ³ /ha								
Јела	25,49		3,2	0,00	1,00	6,76	14,02	39,32	31,51	1,71	94,32	1.938.802
Смрча	40,11		3,2	0,00	1,29	8,80	18,14	67,60	50,55	2,03	148,42	3.050.861
Бијели бор	2,30		3,3	0,00	0,11	0,68	1,51	4,83	1,37	0,02	8,52	175.055
Црни бор	3,77		3,3	0,00	0,09	0,72	2,27	7,79	2,94	0,13	13,94	286.623
Ост.четинари	0,00		4,5	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	85
Буква	25,47		3,4	0,00	1,71	10,33	18,75	45,20	17,42	0,84	94,24	1.937.249
Храст китњак	0,02		4,7	0,00	0,02	0,04	0,02	0,01	0,00	0,00	0,09	1.877
Пл.лишћари	2,18		4,0	0,00	0,42	1,67	2,19	2,89	0,85	0,04	8,06	165.766
Ост.лишћари	0,67		4,6	0,00	0,34	0,89	0,70	0,47	0,07	0,00	2,47	50.812
Четинари	71,66			0,00	2,49	16,95	35,94	119,55	86,37	3,90	265,20	5.451.426
Лишћари	28,34			0,01	2,48	12,93	21,66	48,57	18,34	0,88	104,87	2.155.704
УКУПНО	100,00	77		0,02	4,97	29,89	57,60	168,12	104,71	4,77	370,07	7.607.130

- в) Структура укупне дрвне залихе по квалитетним класама у %:

Врста дрвећа	УЗГОЈНО-ТЕХНИЧКА КЛАСА			ТЕХНИЧКА КЛАСА			
	I	II	III	1.	2.	3.	4.
Четинари	18,38	38,91	42,71	22,91	35,85	39,31	1,93
Лишћари	13,06	27,28	59,66	15,44	23,82	43,84	16,90

- г) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	На цијелој површини
	m ³ /ha								
Четинари	0,00	0,12	0,73	1,23	2,84	1,32	0,04	6,28	129.144
Лишћари	0,00	0,06	0,32	0,47	0,91	0,24	0,01	2,00	41.078
УКУПНО:	0,00	0,18	1,04	1,70	3,75	1,56	0,05	8,28	170.222

д) Дрвна залиха по класама старости у м³:

Површина: 1. старосне класе 20,12 ха
2. старосне класе 781,61 ха
3. старосне класе 114,61 ха

Врста дрвећа	Класе старости у годинама				Укупно
	1-20	21-40	41-60	61-80	
Јела	2,68	0,27	0,00	0,00	262
Смрча	3,68	50,00	6,38	0,00	39.882
Бијели бор	54,32	127,41	28,30	0,00	103.918
Црни бор	4,27	37,72	289,56	0,00	62.755
Ост. четинари	0,00	1,12	0,00	0,00	873
Буква	22,51	7,41	11,12	0,00	7.518
Храст китњак	0,00	0,92	2,44	0,00	1.000
Пл. лишћари	10,09	1,66	6,50	0,00	2.248
Ост. лишћари	2,53	3,78	3,75	0,00	3.435
Четинари	64,96	216,50	324,24	0,00	207.690
Лишћари	35,14	13,77	23,81	0,00	14.201
УКУПНО:	100,10	230,28	348,05	0,00	221.891

ђ) Структура пробне дознаке:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ха	На цијелој површини
	m ³ /ha								
Четинари	0,00	0,18	1,92	4,37	17,91	27,43	2,94	54,75	1.125.366
Лишћари	0,00	0,18	1,78	3,56	11,27	7,63	0,67	25,09	515.833
УКУПНО:	0,00	0,36	3,70	7,93	29,18	35,07	3,61	79,84	1.641.199

е) Структура пробне дознаке по квалитетним класама у %:

Врста дрвећа	УЗГОЈНО-ТЕХНИЧКА КЛАСА			ТЕХНИЧКА КЛАСА			
	I	II	III	1.	2.	3.	4.
Четинари	5	30	65	15	33	45	8
Лишћари	2	12	86	5	14	38	43

ф) Стање подмлатка у доба уређивања:

Врста дрвећа	Број биљака подмлатка по хектару			Укупно
	Висина у cm		Прсни пречник 0-5 cm	
	10-50	50-130		
Јела	2.353	215	116	2.684
Смрча	675	155	82	912
Бијели бор	16	5	6	27
Црни бор	28	10	10	48
Буква	1.454	387	266	2.107
Храстови	17	0	1	18
Племенити лишћари	1.021	236	127	1.384
Остали лишћари	719	208	166	1.093
Четинари	3.072	385	214	3.671
Лишћари	3.211	831	560	4.602
УКУПНО	6.283	1.216	774	8.273

Категорија 1000 - Високих шума са природном обновом – минирани дио категорије

а) Површина минираног дијела високих шума са природном обновом у општини Шипово износи 22,87 хектара.

б) Структура укупне дрвне залихе:

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	Степен склопа	Бонитетни разред	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
				0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	Укупно
				m ³ /ha								
Јела	25,62		4,0	0,00	0,00	15,70	0,00	0,00	76,13	0,00	91,82	2.100
Смрча	34,83		3,0	0,00	0,00	3,76	0,00	25,80	95,28	0,00	124,84	2.855
Буква	32,26		4,0	0,00	0,00	6,52	26,72	82,38	0,00	0,00	115,61	2.644
Пл.лишћари	7,30		4,0	0,00	0,00	1,88	16,00	8,26	0,00	0,00	26,15	598
Четинари	60,45			0,00	0,00	19,46	0,00	25,80	171,40	0,00	216,66	4.955
Лишћари	39,55			0,00	0,00	8,40	42,72	90,64	0,00	0,00	141,76	3.242
УКУПНО	100,00	68		0,00	0,00	27,85	42,72	116,44	171,40	0,00	358,42	8.197

в) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	На цијелој површини
	m ³ /ha								
Четинари	0,00	0,00	2,10	0,00	1,01	1,66	0,00	4,77	109
Лишћари	0,00	0,00	0,70	1,44	2,40	0,00	0,00	4,55	104
УКУПНО:	0,00	0,00	2,80	1,44	3,41	1,66	0,00	9,31	213

Категорија 3000 - Шумске културе

а) Површина шумских култура са процјењеном дрвном масом у општини Шипово износи 916,34 хектара, без процјењене дрвне масе 173,62 хектара, а укупна површина износи 1.089,96 хектара.

б) Структура укупне дрвне залихе:

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	Степен склопа	Бонитетни разред	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
				0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	Укупно
				m ³ /ha								
Јела	0,12		3,8	0,00	0,00	0,06	0,06	0,17	0,00	0,00	0,29	262
Смрча	17,97		3,5	0,01	1,57	14,46	19,03	7,44	1,02	0,00	43,52	39.882
Бијели бор	46,83		3,6	0,00	1,43	36,11	60,80	14,44	0,62	0,00	113,41	103.918
Црни бор	28,28		3,3	0,00	1,58	17,04	30,30	18,67	0,90	0,00	68,48	62.755
Ост.четинари	0,39		4,2	0,00	0,03	0,18	0,24	0,46	0,03	0,00	0,95	873
Буква	3,39		4,3	0,03	0,37	1,46	2,55	2,69	0,54	0,56	8,20	7.518
Храст китњак	0,45		4,6	0,00	0,40	0,60	0,09	0,00	0,00	0,00	1,09	1.000
Пл.лишћари	1,01		4,5	0,02	0,45	0,79	0,90	0,21	0,08	0,00	2,45	2.248
Ост.лишћари	1,55		4,6	0,03	0,80	1,38	1,06	0,49	0,00	0,00	3,75	3.435
Четинари	93,60			0,01	4,60	67,85	110,43	41,18	2,58	0,00	226,65	207.690
Лишћари	6,40			0,08	2,02	4,24	4,60	3,39	0,62	0,56	15,50	14.201
УКУПНО	100,00	75		0,09	6,62	72,09	115,03	44,57	3,20	0,56	242,15	221.891

г) Структура укупне дрвне залихе по квалитетним класама у %:

Врста дрвећа	УЗГОЈНО-ТЕХНИЧКА КЛАСА			ТЕХНИЧКА КЛАСА			
	I	II	III	1.	2.	3.	4.
Четинари	7,16	21,41	71,43	7,90	9,21	78,64	4,25
Лишћари	1,13	9,49	89,38	1,13	3,11	65,81	29,95

д) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	На цијелој површини
	m ³ /ha								
Четинари	0,00	0,24	2,49	3,44	0,97	0,05	0,00	7,20	7.844
Лишћари	0,00	0,04	0,09	0,07	0,09	0,01	0,00	0,30	328
УКУПНО:	0,00	0,28	2,58	3,51	1,06	0,05	0,00	7,50	8.172

ђ) Структура пробне дознаке:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	На цијелој површини
	m ³ /ha								
Четинари	0,00	0,11	7,49	10,15	7,58	2,37	0,00	27,70	30.189
Лишћари	0,00	0,28	1,05	0,26	2,85	0,29	0,14	4,86	5.293
УКУПНО:	0,00	0,38	8,54	10,40	10,43	2,66	0,14	32,55	35.482

е) Структура пробне дознаке по квалитетним класама у %:

Врста дрвећа	УЗГОЈНО-ТЕХНИЧКА КЛАСА			ТЕХНИЧКА КЛАСА			
	I	II	III	1.	2.	3.	4.
Четинари	-	7	93	3	7	66	23
Лишћари	-	0	100	0	0	62	38

Категорија 4000 - Издавачке шуме

а) Површина издавачких шума у општини Шипово износи 5.462,09 хектара.

б) Структура укупне дрвне залихе:

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
		0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	Укупно
		m ³ /ha								
Јела	0,84	0,01	0,20	0,43	0,27	0,14	0,01	0,00	1,07	5.827
Смрча	1,32	0,02	0,06	0,31	0,31	0,68	0,29	0,01	1,67	9.123
Бијели бор	0,56	0,00	0,07	0,30	0,19	0,12	0,02	0,00	0,70	3.845
Црни бор	1,52	0,00	0,24	0,43	0,40	0,46	0,30	0,07	1,92	10.461
Ост.четинари	0,02	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,02	109
Буква	46,72	2,30	3,78	11,71	15,28	18,76	6,59	0,59	59,01	322.323
Храст китњак	7,74	0,33	0,67	3,14	3,13	2,17	0,34	0,00	9,78	53.414
Пл.лишћари	13,56	2,54	2,15	5,66	4,89	1,70	0,15	0,04	17,13	93.539
Ост.лишћари	27,71	9,00	7,66	10,13	5,46	2,35	0,35	0,05	35,00	191.146
Цер	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	29
Четинари	4,26	0,04	0,56	1,48	1,20	1,40	0,61	0,08	5,38	29.365
Лишћари	95,74	14,18	14,26	30,65	28,75	24,98	7,42	0,68	120,92	660.451
УКУПНО:	100,00	14,21	14,82	32,13	29,96	26,38	8,03	0,76	126,29	689.816

в) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	Годишњи запремински прираст у m ³	
	Просјек по хектару	На цијелој површини
Четинари	0,19	1.040
Лишћари	4,80	26.230
УКУПНО:	4,99	27.270

Категорија 4000 - Издавачке шуме – минирани дио

а) Површина минираног дијела издавачких шума у општини Шипово износи 5,55 хектара.

б) Структура укупне дрвне залихе:

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
		0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	Укупно
		m ³ /ha								
Буква	67,90	2,34	8,29	24,32	49,37	17,84	0,00	0,00	102,16	567
Пл.лишћари	7,66	1,08	1,62	8,83	0,00	0,00	0,00	0,00	11,53	64
Ост.лишћари	24,43	1,08	4,86	18,92	11,89	0,00	0,00	0,00	36,76	204
Четинари	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Лишћари	100,00	4,50	14,77	52,07	61,26	17,84	0,00	0,00	150,45	835
УКУПНО:	100,00	4,50	14,77	52,07	61,26	17,84	0,00	0,00	150,45	835

в) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	Годишњи запремински прираст у м ³	
	Просјек по хектару	На цијелој површини
Четинари	0,00	0
Лишћари	5,05	28
УКУПНО:	5,05	28

Категорија 5000 - Површине подесне за пошумљавање и газдовање

Површина ове категорије износи 3.264,93 хектара.

Категорија 6000 - Површине неподесне за пошумљавање и газдовање

а) Површина шума неподесних за газдовање износи 236,38 хектара, а укупна површина категорије износи 655,70 хектара.

б) Структура укупне дрвне залихе:

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у см							Свега	
		0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ха	Укупно
		м ³ /ха								
Јела	3,71	0,00	0,08	0,19	0,26	2,18	0,40	0,00	3,10	733
Смрча	15,46	0,00	0,36	2,11	1,94	5,29	2,75	0,47	12,92	3.053
Бијели бор	1,09	0,00	0,00	0,00	0,00	0,91	0,00	0,00	0,91	216
Црни бор	1,47	0,00	0,23	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,23	291
Буква	31,67	0,70	6,44	7,05	5,07	3,71	2,91	0,58	26,47	6.256
Храст	2,26	0,36	0,52	1,02	0,00	0,00	0,00	0,00	1,89	447
Пл. лишћари	9,82	0,58	1,84	1,73	3,57	0,49	0,00	0,00	8,21	1.940
Ост. лишћари	34,51	10,67	10,39	3,33	3,48	0,96	0,00	0,00	28,83	6.816
Четинари	21,73	0,00	0,67	3,30	2,20	8,38	3,15	0,47	18,16	4.293
Лишћари	78,27	12,31	19,20	13,12	12,12	5,16	2,91	0,58	65,40	15.459
УКУПНО	100,00	12,31	19,87	16,41	14,32	13,54	6,07	1,04	83,56	19.752

в) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у см							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ха	На цијелој Површини
	м ³ /ха								
Четинари	0,00	0,00	0,15	0,12	0,18	0,00	0,00	0,46	108
Лишћари	0,00	0,01	0,05	0,03	0,04	0,01	0,00	0,14	32
УКУПНО:	0,00	0,01	0,20	0,15	0,22	0,01	0,00	0,59	140

Узурпације

Површина узурпација у општини Шипово износи 854,63 хектара.

3.5.2. Општина ЈЕЗЕРО

Категорија 1000 - Високе шуме са природном обновом

а) Површина високих шума са природном обновом у општини Језеро износи 1.517,74 хектара.

б) Структура укупне дрвне залихе:

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	Степен склопа	Бонитетни разред	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
				0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	Укупно
				m ³ /ha								
Јела	12,19		3,3	0,01	0,40	3,19	5,82	14,01	12,07	3,86	39,36	59.736
Смрча	4,58		3,3	0,00	0,14	0,95	1,59	6,50	4,89	0,73	14,80	22.469
Бијели бор	0,47		3,5	0,00	0,03	0,17	0,11	0,88	0,33	0,00	1,51	2.288
Црни бор	17,22		3,1	0,00	0,38	3,15	9,13	26,60	15,55	0,81	55,62	84.411
Буква	55,44		3,4	0,02	2,36	12,99	29,67	78,00	53,10	2,92	179,06	271.770
Храст	0,19		4,6	0,00	0,04	0,22	0,20	0,12	0,03	0,00	0,60	914
Пл.лишћари	8,15		3,8	0,04	1,04	4,88	7,82	9,97	2,55	0,03	26,34	39.975
Ост.лишћари	1,76		4,0	0,03	0,98	2,51	1,39	0,62	0,17	0,00	5,69	8.639
Четинари	34,46			0,01	0,95	7,46	16,65	47,99	32,84	5,39	111,29	168.904
Лишћари	65,54			0,08	4,42	20,59	39,09	88,71	55,85	2,96	211,70	321.298
УКУПНО	100,00	71		0,09	5,36	28,05	55,74	136,69	88,69	8,35	322,98	490.202

в) Структура укупне дрвне залихе по квалитетним класама у %:

Врста дрвећа	УЗГОЈНО-ТЕХНИЧКА КЛАСА			ТЕХНИЧКА КЛАСА			
	I	II	III	1.	2.	3.	4.
Четинари	26,23	43,70	30,07	38,68	47,90	12,77	0,65
Лишћари	15,30	29,49	55,21	24,18	27,36	35,18	13,28

г) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	На цијелој површини
	m ³ /ha								
Четинари	0,00	0,03	0,24	0,43	1,10	0,41	0,06	2,27	3.443
Лишћари	0,00	0,13	0,54	0,84	1,58	0,64	0,03	3,77	5.716
УКУПНО:	0,00	0,16	0,78	1,27	2,68	1,05	0,09	6,03	9.159

д) Структура пробне дознаке:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	На цијелој површини
	m ³ /ha								
Четинари	0,00	0,00	0,08	1,01	6,81	12,55	4,05	24,52	37.214
Лишћари	0,00	0,18	1,58	3,97	18,47	21,15	3,15	48,49	73.595
УКУПНО:	0,00	0,18	1,66	4,98	25,28	33,70	7,20	73,01	110.809

ђ) Структура пробне дознаке по квалитетним класама у %:

Врста дрвећа	УЗГОЈНО-ТЕХНИЧКА КЛАСА			ТЕХНИЧКА КЛАСА			
	I	II	III	1.	2.	3.	4.
Четинари	-	13	87	5	65	27	2
Лишћари		8	92	4	24	27	45

е) Стање подмлатка у доба уређивања:

Врста дрвећа	Број биљака подмлатка по хектару				
	Висина у см		Прсни пречник		Укупно
	10-50	50-130	0-5 см		
Јела	552	35	6		593
Смрча	19	0	6		25
Бор црни	19	12	39		70
Буква	1.086	357	480		1.923
Храстови	95	0	13		108
Пл.лишћари	1.391	219	207		1.817
Ост.лишћари	286	184	285		755
Четинари	590	47	51		688
Лишћари	2.858	760	985		4.603
УКУПНО	3.448	807	1.036		5.291

Категорија 2000 - Високе деградиране шуме

а) Површина високих деградираних шума у општини Језеро износи 15,98 хектара.

б) Структура укупне дрвне залихе:

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	Степен склопа	Бонитетни разред	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у см						Свега	
				6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ха	Укупно
				м ³ /ха							
Буква	72,33		4,0	3,32	17,33	16,40	45,99	17,21	0,00	100,25	1.602
Пл.лишћари	22,26		4,5	1,56	7,51	16,46	0,00	5,32	0,00	30,85	493
Ост.лишћари	5,42		5,0	3,44	4,07	0,00	0,00	0,00	0,00	7,51	120
Четинари	0,00			0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Лишћари	100,00			8,32	28,91	32,85	45,99	22,53	0,00	138,61	2.215
УКУПНО:	100,00	29		8,32	28,91	32,85	45,99	22,53	0,00	138,61	2.215

в) Структура дрвне залихе по квалитетним класама у %:

Врста дрвећа	УЗГОЈНО-ТЕХНИЧКА КЛАСА			ТЕХНИЧКА КЛАСА			
	I	II	III	1.	2.	3.	4.
Четинари	-	-	-	-	-	-	-
Лишћари	16,72	33,28	50,00	42,07	7,93	41,96	8,04

г) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА У cm							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	На цијелој површини
	m ³ /ha								
Четинари	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Лишћари	0,00	0,00	0,69	0,88	1,13	0,31	0,00	3,00	48
УКУПНО:	0,00	0,00	0,69	0,88	1,13	0,31	0,00	3,00	48

Категорија 3000 - Шумске културе

а) Површина шумских култура са процјењеном дрвном масом у општини Језеро износи 103,13 хектара, без процјењене дрвне масе 0,00 хектара, а укупна површина износи 103,13 хектара.

б) Структура укупне дрвне залихе:

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	Степен склопа	Бонитетни разред	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
				0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	Укупно
				m ³ /ha								
Јела	0,52		4,0	0,00	0,00	0,00	1,13	0,00	0,00	0,00	1,13	117
Смрча	0,51		4,0	0,00	0,42	0,46	0,23	0,00	0,00	0,00	1,11	114
Бијели бор	75,41		3,8	0,00	3,59	94,96	59,69	5,31	0,00	0,00	163,55	16.867
Црни бор	20,27		3,6	0,00	3,93	20,12	12,36	5,59	1,51	0,45	43,95	4.533
Буква	2,19		4,3	0,00	0,96	2,04	0,61	0,65	0,48	0,00	4,74	489
Храст китњак	0,09		5,0	0,00	0,00	0,20	0,00	0,00	0,00	0,00	0,20	21
Пл.лишћари	0,21		4,7	0,00	0,23	0,21	0,00	0,00	0,00	0,00	0,45	46
Ост.лишћари	0,80		4,8	0,00	1,01	0,39	0,00	0,34	0,00	0,00	1,74	179
Четинари	96,71			0,00	7,93	115,53	73,42	10,90	1,51	0,45	209,74	21.631
Лишћари	3,29			0,00	2,20	2,84	0,61	0,99	0,48	0,00	7,13	735
УКУПНО	100,00	73		0,00	10,13	118,37	74,03	11,89	2,00	0,45	216,87	22.366

в) Дрвна залиха по класама старости у m³:

Површина: 1. старосне класе 11,87 ha
2. старосне класе 87,15 ha
3. старосне класе 4,11 ha

Врста дрвећа	Класе старости у годинама				Укупно
	1-20	21-40	41-60	61-80	
Јела	0,00	0,00	28,47	0,00	117
Смрча	0,00	1,31	0,00	0,00	114
Бијели бор	74,30	176,99	136,25	0,00	16.867
Црни бор	3,12	50,05	32,60	0,00	4.533
Буква	0,00	5,61	0,00	0,00	489
Храст китњак	0,00	0,24	0,00	0,00	21
Пл.лишћари	1,01	0,39	0,00	0,00	46
Ост.лишћари	0,00	2,05	0,00	0,00	179
Четинари	77,42	228,35	197,32	0,00	21.631
Лишћари	1,01	8,30	0,00	0,00	735
УКУПНО:	78,43	236,65	197,32	0,00	22.366

г) Структура укупне дрвне залихе по квалитетним класама у %:

Врста дрвећа	УЗГОЈНО-ТЕХНИЧКА КЛАСА			ТЕХНИЧКА КЛАСА			
	I	II	III	1.	2.	3.	4.
Четинари	10,07	25,57	64,36	26,32	8,81	60,96	3,91
Лишћари	0,00	0,00	100,00	0,00	17,14	68,52	14,34

д) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	На цијелој површини
	m ³ /ha								
Четинари	0,00	0,36	6,42	4,43	0,36	0,00	0,00	11,57	1.193
Лишћари	0,00	0,04	0,10	0,00	0,01	0,01	0,00	0,16	16
УКУПНО:	0,00	0,40	6,52	4,43	0,37	0,01	0,00	11,72	1.209

ђ) Структура пробне дознаке:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	На цијелој површини
	m ³ /ha								
Четинари	0,00	0,36	21,03	19,96	0,78	0,00	0,00	42,12	4.344
Лишћари	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,86	0,00	0,86	89
УКУПНО:	0,00	0,36	21,03	19,96	0,78	0,86	0,00	42,98	4.433

е) Структура пробне дознаке по квалитетним класама у %:

Врста дрвећа	УЗГОЈНО-ТЕХНИЧКА КЛАСА			ТЕХНИЧКА КЛАСА			
	I	II	III	1.	2.	3.	4.
Четинари	-	8	92	20	10	56	14
Лишћари	-	0	100	0	100	0	0

Категорија 4000 - Изданачке шуме

а) Површина изданачких шума у општини Језеро износи 961,51 хектара.

б) Структура укупне дрвне залихе:

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
		0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	Укупно
		m ³ /ha								
Јела	0,01	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	13
Смрча	0,01	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	14
Бијели бор	0,25	0,00	0,03	0,10	0,21	0,11	0,00	0,00	0,45	434
Црни бор	0,45	0,00	0,05	0,05	0,22	0,35	0,16	0,00	0,83	794
Буква	63,78	1,67	2,03	15,47	35,34	50,48	11,45	0,81	117,26	112.745
Храст китњак	5,50	0,15	1,04	4,14	3,18	1,55	0,05	0,00	10,11	9.721
Пл.лишћари	11,45	2,33	1,63	7,14	6,11	3,45	0,40	0,00	21,05	20.241
Ост.лишћари	18,56	6,92	7,33	9,77	6,69	3,13	0,29	0,00	34,12	32.810
Четинари	0,71	0,00	0,08	0,18	0,42	0,46	0,16	0,00	1,31	1.255
Лишћари	99,29	11,08	12,03	36,52	51,31	58,61	12,19	0,81	182,54	175.517
УКУПНО:	100,00	11,08	12,11	36,69	51,73	59,07	12,35	0,81	183,85	176.772

в) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	Годишњи запремински прираст у m ³	
	Просјек по хектару	На цијелој површини
Четинари	0,05	51
Лишћари	5,40	5.190
УКУПНО:	5,45	5.241

Категорија 5000 - Површине подесне за пошумљавање и газдовање

Површина ове категорије износи 336,34 ха.

Категорија 6000 - Површине неподесне за пошумљавање и газдовање

Површина ове категорије износи 38,63 хектара.

Узурпације

Површина узурпација у општини Језеро износи 11,70 хектара.

3.5.3. Општина КУПРЕС

Категорија 1000 - Високе шуме са природном обновом

а) Површина високих шума са природном обновом у општини Купрес износи 2.141,86 хектара

б) Структура укупне дрвне залихе:

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	Степен склопа	Бонитетни разред	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
				0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	Укупно
				m ³ /ha								
Јела	36,47		3,2	0,00	1,02	7,36	17,34	58,00	50,40	0,64	134,77	288.651
Смрча	51,86		3,2	0,00	1,28	9,39	21,38	85,89	72,99	0,70	191,63	410.454
Бијели бор	1,27		3,1	0,00	0,12	0,50	0,62	2,79	0,66	0,00	4,69	10.035
Буква	9,31		3,7	0,00	0,93	6,54	12,20	12,83	1,87	0,03	34,40	73.690
Пл.лишћари	0,58		4,4	0,00	0,16	0,61	0,79	0,49	0,09	0,02	2,16	4.622
Ост.лишћари	0,50		5,0	0,00	0,34	0,73	0,53	0,26	0,00	0,00	1,85	3.968
Четинари	89,60			0,01	2,42	17,25	39,33	146,69	124,04	1,34	331,09	709.140
Лишћари	10,40			0,00	1,43	7,88	13,52	13,58	1,96	0,05	38,42	82.280
УКУПНО	100,00	77		0,01	3,85	25,13	52,85	160,26	126,00	1,40	369,50	791.420

в) Структура укупне дрвне залихе по квалитетним класама у %:

Врста дрвећа	УЗГОЈНО-ТЕХНИЧКА КЛАСА			ТЕХНИЧКА КЛАСА			
	I	II	III	1.	2.	3.	4.
Четинари	22,80	38,68	38,52	24,15	36,94	35,71	3,20
Лишћари	19,25	26,86	53,89	20,31	21,17	35,55	22,97

г) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	На цијелој Површини
	m ³ /ha								
Четинари	0,00	0,18	0,91	1,61	3,88	2,17	0,02	8,76	18.770
Лишћари	0,00	0,05	0,17	0,29	0,36	0,02	0,00	0,90	1.918
УКУПНО:	0,00	0,23	1,08	1,90	4,24	2,19	0,02	9,66	20.688

д) Структура пробне дознаке:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	На цијелој површини
	m ³ /ha								
Четинари	0,00	0,28	3,07	6,59	20,57	40,94	1,53	72,99	156.328
Лишћари	0,00	0,21	1,07	2,71	4,17	0,80	0,00	8,96	19.197
УКУПНО:	0,00	0,49	4,14	9,30	24,74	41,74	1,53	81,95	175.525

ђ) Структура пробне дознаке по квалитетним класама у %:

Врста дрвећа	УЗГОЈНО-ТЕХНИЧКА КЛАСА			ТЕХНИЧКА КЛАСА			
	I	II	III	1.	2.	3.	4.
Четинари	11	25	64	13	31	42	14
Лишћари	0	14	86	2	13	34	50

е) Стање подмлатка у доба уређивања:

Врста дрвећа	Број биљака подмлатка по хектару				Укупно
	Висина у cm		Прсни пречник		
	10-50	50-130	0-5 cm		
Јела	3.223	554	239		4.016
Смрча	1.229	61	98		1.388
Бор бијели	13	8	4		25
Буква	1.079	212	68		1.359
Пл. лишћари	351	137	30		518
Ост. лишћари	276	174	154		604
Четинари	4.465	623	341		5.429
Лишћари	1.706	523	252		2.481
УКУПНО	6.171	1.146	593		7.910

Категорија 1000 - Високих шума са природном обновом – минирани дио категорије

а) Површина минираног дијела високих шума са природном обновом у општини Купрес износи 26,89 хектара.

б) Структура укупне дрвне залихе:

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	Степен склопа	Бонитетни разред	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
				0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	Укупно
				m ³ /ha								
Јела	11,38		3,0	0,00	0,00	4,91	5,73	23,76	0,00	0,00	34,40	925
Смрча	44,49		3,0	0,00	0,00	5,39	17,14	98,96	12,94	0,00	134,44	3.615
Бијели бор	8,85		4,0	0,00	0,00	4,91	17,00	4,83	0,00	0,00	26,74	719
Буква	28,57		3,0	0,00	3,20	16,14	37,75	29,23	0,00	0,00	86,31	2.321
Пл. лишћари	6,71		4,0	0,00	0,00	5,54	14,73	0,00	0,00	0,00	20,27	545
Четинари	64,73			0,00	0,00	15,21	39,87	127,56	12,94	0,00	195,57	5.259
Лишћари	35,27			0,00	3,20	21,68	52,47	29,23	0,00	0,00	106,58	2.866
УКУПНО	100,00	80		0,00	3,20	36,89	92,34	156,79	12,94	0,00	302,16	8.125

в) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	На цијелој површини
	m ³ /ha								
Четинари	0,00	0,00	1,64	2,75	2,57	0,00	0,00	6,95	187
Лишћари	0,00	0,00	0,00	0,89	0,00	0,00	0,00	0,89	24
УКУПНО:	0,00	0,00	1,64	3,64	2,57	0,00	0,00	7,85	211

Категорија 3000 - Шумске културе

Површина шумских култура са процјењеном дрвном масом у општини Купрес износи 0,00 хектара, без процјењене дрвне масе 37,66 хектара, а укупна површина износи 37,66 хектара.

Категорија 4000 - Издавачке шуме

а) Површина издавачких шума у општини Купрес износи 100,11 хектара.

б) Структура укупне дрвне залихе:

Врста дрвећа	Омјер смјесе (%)	ДЕБЉИНСКА КЛАСА у cm							Свега	
		0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	По ha	Укупно
		m ³ /ha								
Смрча	3,16	0,00	0,47	0,20	0,26	2,92	1,49	0,00	5,32	533
Бијели бор	0,07	0,00	0,00	0,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,12	12
Буква	95,96	0,00	2,99	48,49	73,37	30,56	6,40	0,00	161,80	16.198
Пл. лишћари	0,77	0,00	0,00	0,73	0,57	0,00	0,00	0,00	1,30	130
Ост. лишћари	0,04	0,00	0,00	0,06	0,00	0,00	0,00	0,00	0,06	6
Четинари	3,23	0,00	0,47	0,32	0,26	2,92	1,49	0,00	5,44	545
Лишћари	96,77	0,00	2,99	49,28	73,94	30,56	6,40	0,00	163,16	16.334
УКУПНО:	99,99	0,00	3,46	49,60	74,20	33,47	7,89	0,00	168,60	16.879

в) Годишњи запремински прираст:

Врста дрвећа	Годишњи запремински прираст у m ³	
	Просјек по хектару	На цијелој површини
Четинари	0,16	16
Лишћари	5,07	508
УКУПНО:	5,23	524

Категорија 5000 - Површине подесне за пошумљавање и газдовање

Површина ове категорије износи 484,09 хектара.

Категорија 6000 - Површине неподесне за пошумљавање и газдовање

Површина ове категорије износи 30,96 хектара.

Категорија 6000 - Површине неподесне за пошумљавање и газдовање – минирани дио

Површина шума неподесних за газдовање износи 0,75 хектара,

Узурпације

Површина узурпација у општини Купрес износи 10,72 хектар.

3.7. Стање шумских комуникација и степен отворености шумскопривредног подручја

Степен отворености шума, у складу са чланом 26. Правилника о елементима и садржају шумскопривредних основа, приказује се дужином јавних и шумских камионских путева који пролазе кроз шуме и шумска земљишта или их тангирају и степеном отворености шумскопривредног подручја и привредних јединица, а посебно степеном отворености свих категорија шума. Степен отворености приказује се бројем километара саобраћајница на 1000 хектара, односно бројем метара саобраћајница по једном хектару.

На основу података посљедњег уређивања шума извршена је инвентура свих постојећих саобраћајница на шумскопривредном подручју и преглед стања је приказан по категоријама шума.

Степен отворености шума по привредним јединицама и за шумскопривредно подручје

Господарска јединица	Дужина путева у км			Путеви који отварају (км)							Отвореност m/ha						
	Јавни пут	Шумски путеви	Укупно	Високе шуме са природном обновом	Високе деградирани шуме	Шумске културе	Изданачке шуме	Површине подесне за пошумљавање и газдовање	Површине неподесне за пошумљавање и газдовање	Укупно	Високе шуме са природном обновом	Високе деградирани шуме	Шумске културе	Изданачке шуме	Површине подесне за пошумљавање и газдовање	Површине неподесне за пошумљавање и газдовање	Укупно
(01) "Виторога"	5,36	143,13	148,49	112,28	-	2,50	1,39	12,10	1,20	129,47	12,63	-	12,75	5,25	7,00	49,38	11,05
(02) "Горњи Јањ"	11,25	122,72	133,97	96,40	-	2,48	4,59	5,89	1,10	110,46	14,60	-	40,95	14,67	12,08	6,87	14,20
(03) "Доњи Јањ"	17,34	169,54	186,88	40,90	-	5,40	37,70	6,92	2,45	93,37	14,84	-	13,19	10,41	6,28	13,60	11,34
(04) "Шединац"	-	25,07	25,07	21,59	0,95	1,05	1,10	-	-	24,69	12,27	59,45	16,40	12,33	-	-	11,85
(05) "Лисина"	18,18	107,95	126,13	14,10	-	9,52	24,56	4,09	1,59	53,86	12,49	-	19,86	11,28	19,57	12,55	12,71
(06) "Овчара"	-	37,73	37,73	32,60	-	0,17	-	1,44	0,49	34,70	10,66	-	8,85	-	12,70	27,56	10,77
(07) "Купрес"	2,83	10,97	13,80	1,23	-	-	0,18	2,90	0,23	4,54	17,21	-	-	2,83	9,44	66,28	9,90
УКУПНО Ш.П.П.	54,96	617,11	672,07	319,10	0,95	21,12	69,52	33,34	7,06	451,09	19,59	59,45	17,16	10,65	8,16	13,71	11,96

IV ПЛАНОВИ ГАЗДОВАЊА ШУМАМА ЗА НАРЕДНИ УРЕЂАЈНИ ПЕРИОД

2.2.3. ПЛАН ОБИМА СЈЕЧА ПО ШИРИМ КАТЕГОРИЈАМА ШУМА

На основу предходно приказаног стања, циљева газдовања и критеријума за утврђивање обима сјеча, за овај уређајни период, планиран је слиједећи обим сјеча за шумскопривредно подручје.

Шира категор. шума	Површ. (ha)	Врста дрвећа	Обим сјеча (етат) у m ³					
			Укупна дрвна запремина			Запремина крупног дрвета		
			За 10 година		Просјек годишње	За 10 година		Просјек годишње
			На цијелој површ.	По хектару		На цијелој површ.	По хектару	
1000	24.216,03	Четин.	1.133.300	46,8	113.330	951.972	39,31	95.197
		Лишћ.	369.210	15,25	36.921	299.060	12,35	29.906
		Свега	1.502.510	62,05	150.251	1.251.032	51,66	125.103
2000	15,98	Четин.	0	0	0	0	0	0
		Лишћ.	2.455	153,63	246	1.964	122,9	196
		Свега	2.455	153,63	246	1.964	122,9	196
3000	1.019,47	Четин.	38.800	38,06	3.880	32.592	31,97	3.259
		Лишћ.	6.600	6,47	660	5.346	5,24	535
		Свега	45.400	44,53	4.540	37.938	37,21	3.794
4000	4.698,95	Четин.	670	0,14	67	563	0,03	56
		Лишћ.	61.530	13,09	6.153	49.839	7,64	4.984
		Свега	62.200	13,23	6.220	50.402	7,67	5.040
УКУПНО	29.950,43	Четин.	1.172.770	39,16	117.277	985.127	32,89	98.512
		Лишћ.	439.795	14,68	43.980	356.209	11,89	35.621
		Свега	1.612.565	53,84	161.257	1.341.336	44,79	134.133

Напомена:

Директна конверзија у виши узгојни облик проводиће се у високим деградираним шумама на површини од 15,98 ha.

2.2.4. ОБИМ СЈЕЧА ПО ВРСТАМА ДРВЕЋА, ДЕБЉИНСКОЈ СТРУКТУРИ И КВАЛИТЕТУ

ОБИМ СЈЕЧА У ВИСОКИМ ШУМАМА СА ПРИРОДНОМ ОБНОВОМ ПО ВРСТАМА ДРВЕЋА, ДЕБЉИНСКОЈ СТРУКТУРИ И КВАЛИТЕТУ

Врста дрвећа	ОБИМ СЈЕЧА У m ³							Укупно на цијелој површини	ЗАПРЕМИНА КРУПНОГ ДРВЕТА	
	УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА								На цијелој површини	Просјечно по 1 хектару
	Просјечно по 1 хектару									
	Дебљинске класе у cm									
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	Свега			
Јела	0,17	1,18	2,47	7,05	5,72	0,31	16,91	409.524	344.000	14,21
Смрча	0,22	1,50	3,11	11,71	8,89	0,33	25,76	623.776	523.972	21,64
Б.бор	0,02	0,11	0,24	0,79	0,22	0,00	1,39	33.550	28.182	1,16
Ц.бор	0,02	0,15	0,45	1,48	0,62	0,03	2,74	66.434	55.805	2,30
Ост. четинари	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	15	13	0,00
Буква	0,24	1,47	2,72	6,40	2,64	0,13	13,60	329.311	266.742	11,02
Храст	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	403	326	0,01
Пл.лишћ.	0,06	0,26	0,35	0,45	0,13	0,01	1,25	30.348	24.582	1,02
Ост. лиш	0,06	0,14	0,10	0,07	0,01	0,00	0,38	9.149	7.411	0,31
Четинари	0,43	2,93	6,27	21,03	15,46	0,67	46,80	1.133.300	951.972	39,31
Лишћари	0,36	1,87	3,18	6,92	2,78	0,14	15,25	369.210	299.060	12,35
Укупно	0,83	4,96	9,64	27,97	17,85	0,79	62,05	1.502.510	1.251.032	51,66

Квалитетна структура обима сјеча:

Врста дрвећа	Техничке класе			
	1.	2.	3.	4.
Четинари	23,45	36,27	38,23	2,05
Лишћари	16,57	24,16	42,62	16,55

**ОБИМ СЈЕЧА У ВИСОКИМ ДЕГРАДИРАНИМ ШУМАМА ПО
ВРСТАМА ДРВЕЋА, ДЕБЉИНСКОЈ СТРУКТУРИ И КВАЛИТЕТУ**

Површина: 15,98 ha

Врста дрвећа	ОБИМ СЈЕЧА У m ³							Укупно на цијелој површини	ЗАПРЕМИНА КРУПНОГ ДРВЕТА	
	УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА								На цијелој површини	Просјечно по 1 хектару
	Просјечно по 1 хектару									
	Дебљинске класе у cm									
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	Свега			
Буква	3,68	19,21	18,18	50,97	19,07	0,00	111,11	1.776	1.420	88,89
Пл.лишћ.	1,73	8,32	18,24	0,00	5,90	0,00	34,19	546	437	27,36
Ост. лиш	3,81	4,51	0,00	0,00	0,00	0,00	8,32	133	106	6,66
Четинари	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Лишћари	9,22	32,04	36,42	50,97	24,97	0,00	153,63	2.455	1.964	122,90
Укупно	9,22	32,04	36,42	50,97	24,97	0,00	153,63	2.455	1.964	122,90

Квалитетна структура обима сјеча:

Врста дрвећа	Техничке класе			
	1.	2.	3.	4.
Четинари	-	-	-	-
Лишћари	42,07	7,93	41,96	8,04

**ОБИМ СЈЕЧА У ШУМСКИМ КУЛТУРАМА ПО
ВРСТАМА ДРВЕЋА, ДЕБЉИНСКОЈ СТРУКТУРИ И КВАЛИТЕТУ**

Врста дрвећа	ОБИМ СЈЕЧА У m ³							Укупно на цијелој површини	ЗАПРЕМИНА КРУПНОГ ДРВЕТА	
	УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА								На цијелој површини	Просјечно по 1 хектару
	Просјечно по 1 хектару									
	Дебљинске класе у cm									
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	Свега			
Јела	0,00	0,01	0,03	0,03	0,00	0,00	0,06	64	54	0,05
Смрча	0,25	2,21	2,90	1,13	0,16	0,00	6,64	6.767	5.684	5,58
Б.бор	0,28	7,11	10,26	2,29	0,09	0,00	20,05	20.436	17.166	16,84
Ц.бор	0,31	2,94	4,82	2,94	0,16	0,01	11,17	11.385	9.563	9,38
Ост. четин.	0,00	0,02	0,02	0,04	0,00	0,00	0,14	148	124	0,12
Буква	0,22	0,72	1,11	1,17	0,25	0,24	3,47	3.538	2.866	2,81
Храст	0,16	0,25	0,04	0,00	0,00	0,00	0,44	451	365	0,36
Пл.лишћ.	0,19	0,33	0,36	0,08	0,03	0,00	0,99	1.014	821	0,81
Ост. лиш	0,38	0,56	0,42	0,21	0,00	0,00	1,57	1.597	1.294	1,27
Четинари	0,83	12,27	18,01	6,43	0,42	0,01	38,06	38.800	32.592	31,97
Лишћари	0,96	1,87	1,91	1,43	0,28	0,23	6,47	6.600	5.346	5,24
Укупно	1,31	14,27	20,61	7,67	0,57	0,10	44,53	45.400	37.938	37,21

Квалитетна структура обима сјеча:

Врста дрвећа	Техничке класе			
	1.	2.	3.	4.
Четинари	10,17	9,16	76,46	4,21
Лишћари	1,04	4,40	66,06	28,50

**ОБИМ СЈЕЧА У ИЗДАНАЧКИМ ШУМАМА ПО
ВРСТАМА ДРВЕЋА И ДЕБЉИНСКОЈ СТРУКТУРИ**

Површина: 4.698,95 ha

Врста дрвећа	ОБИМ СЈЕЧА У m ³							Укупно на цијелој површини	ЗАПРЕМИНА КРУПНОГ ДРВЕТА	
	УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА								На цијелој површини	Просјечно по 1 хектару
	Просјечно по 1 хектару									
	Дебљинске класе у cm									
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	80+	Свега			
Јела	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,02	112	94	0,02
Смрча	0,00	0,01	0,01	0,02	0,01	0,00	0,04	182	153	0,03
Б.бор	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,02	90	75	0,02
Ц.бор	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,00	0,04	207	174	0,04
Ост. четин.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	79	66	0,01
Буква	0,39	1,44	2,15	2,65	0,82	0,07	7,45	35.031	28.375	6,04
Храст	0,08	0,36	0,35	0,23	0,03	0,00	1,06	4.971	4.027	0,86
Пл.лишћ.	0,23	0,65	0,56	0,22	0,02	0,00	1,68	7.911	6.408	1,36
Ост. лиш	0,84	1,11	0,62	0,27	0,04	0,00	2,89	13.578	10.998	2,34
Цер	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2	2	0,00
Четинари	0,01	0,03	0,03	0,03	0,01	0,00	0,14	670	563	0,12
Лишћари	1,55	3,57	3,68	3,37	0,91	0,08	13,09	61.530	49.839	10,61
Укупно	1,55	3,59	3,67	3,40	0,94	0,08	13,24	62.200	50.402	10,73

2.2.6. ПЛАН ОБИМА СЈЕЧА ПО ОПШТИНАМА

На основу предходно утврђеног обима сјеча за шумскопривредно подручје по газдинсим класама и категоријама шума, разрађен је план обима сјеча по општинама

Општина 022 - ЈЕЗЕРО

Врста дрвећа	Површина ха	Врста дрвећа	План сјеча у метрима кубним					
			Укупна дрвна запремина			Запремина крупног дрвета		
			За 10 година		Просјечно годишње	За 10 година		Просјечно годишње
			На цијелој површини	По 1 хектару		На цијелој површини	По 1 хектару	
Високе шуме са природном обновом	1543,17	Четинари	30.242	19,60	3024	25404	16,46	2540
		Лишћари	46.351	30,04	4635	37545	24,33	3754
		Укупно	76.594	49,63	7659	62948	40,79	6295
Високе деградиране шуме	15,98	Четинари	0	0,00	0	0	0,00	0
		Лишћари	2.455	153,63	246	1989	124,44	199
		Укупно	2.455	153,63	246	1989	124,44	199
Шумске културе	68,36	Четинари	3.660	53,54	366	3074	44,97	307
		Лишћари	325	4,75	32	263	3,85	26
		Укупно	3.985	58,29	398	3337	48,82	334
Изданачке шуме	399,27	Четинари	27	0,07	3	23	0,06	2
		Лишћари	12.671	31,74	1267	10264	25,71	1026
		Укупно	12.698	31,80	1270	10286	25,76	1029
Укупно	2026,78	Четинари	33.929	16,74	3393	28501	14,06	2850
		Лишћари	61.802	30,49	6180	50060	24,70	5006
		Укупно	95.732	47,23	9573	78560	38,76	7856

Напомена:

Од укупне површине изданачких шума, 520,85 ха, сјече су планиране на површини од 399,27 ха, а површина од 121,58 ха представља шуме високе заштитне вриједности у којим се предвиђају само санитарне сјече.

Општина 029 – КУПРЕС

Врста дрвећа	Површина ха	Врста дрвећа	План сјеча у метрима кубним					
			Укупна дрвна запремина			Запремина крупног дрвета		
			За 10 година		Просјечно годишње	За 10 година		Просјечно годишње
			На цијелој површини	По 1 хектару		На цијелој површини	По 1 хектару	
Високе шуме са природном обновом	1357,26	Четинари	126.972	93,55	12697	106657	78,58	10666
		Лишћари	11.870	8,75	1187	9615	7,08	961
		Укупно	138.842	102,30	13884	116272	85,67	11627
Изданачке шуме	100,11	Четинари	12	0,12	1	10	0,10	1
		Лишћари	1.179	11,78	118	955	9,54	96
		Укупно	1.191	11,90	119	965	9,64	96
Укупно	1457,37	Четинари	126.984	87,13	12698	106667	73,19	10667
		Лишћари	13.049	8,95	1305	10570	7,25	1057
		Укупно	140.033	96,09	14003	117237	80,44	11724

Општина 063 – ШИПОВО

Врста дрвећа	Површина ha	Врста дрвећа	План сјеча у метрима кубним					
			Укупна дрвна запремина			Запремина крупног дрвета		
			За 10 година		Просјечно годишње	За 10 година		Просјечно годишње
			На цијелој површини	По 1 хектару		На цијелој површини	По 1 хектару	
Високе шуме са природном обновом	21.314,84	Четинари	976.085	45,79	97609	819911	38,47	81991
		Лишћари	310.989	14,59	31099	251901	11,82	25190
		Укупно	1.287.074	60,38	128707	1071812	50,28	107181
Шумске културе	951,11	Четинари	35.140	36,95	3514	29518	31,04	2952
		Лишћари	6.275	6,60	628	5083	5,34	508
		Укупно	41.415	43,54	4142	34601	36,38	3460
Изданачке шуме	4.199,57	Четинари	631	0,15	63	530	0,13	53
		Лишћари	47.680	11,35	4768	38621	9,20	3862
		Укупно	48.311	11,50	4831	39151	9,32	3915
Укупно	26.465,52	Четинари	1.011.856	38,23	101186	849959	32,12	84996
		Лишћари	364.944	13,79	36494	295604	11,17	29560
		Укупно	1.376.800	52,02	137680	1145564	43,29	114556

Напомена:

Од укупне површине изданачких шума, 5.902,75 ha, сјече су планиране на површини од 4.199,57 ha, а површина од 1.703,18 ha представља шуме високе заштитне вриједности у којим се предвиђају само санитарне сјече.

3.1.1. ПРОИЗВОДНА ШУМСКИХ ДРВНИХ СОРТИМЕНАТА ПО КАТЕГОРИЈАМА ШУМА ЗА ШУМСКОПРИВРЕДНО ПОДРУЧЈЕ

Структура етата по сортиментима, за високе шуме са природном обновом

НАЗИВ СОРТИМЕНАТА	ВРСТА ДРВЕЋА				
	Четинари		Лишћари		Укупно
	%	м ³	%	м ³	м ³
Ф	0,50	5.667	0,56	2.068	7.734
Л	0,00	0	0,56	2.068	2.068
ПТ ₁	19,33	219.067	4,91	18.128	237.195
ПТ ₂	21,74	246.379	7,99	29.500	275.879
ПТ ₃	16,13	182.801	11,23	41.462	224.264
ТТ	0,68	7.706	0,00	0	7.706
Јамско дрво	2,43	27.539	0,00	0	27.539
Ситно техничко дрво	0,21	2.380	0,00	0	2.380
Целулозно дрво	9,59	108.683	18,49	68.267	176.950
Огревно дрво	0,00	0	29,51	108.954	108.954
УКУПНО СОРТИМЕНТИ	70,61	800.223	73,25	270.446	1.070.669
Отпадак	29,39	333.077	26,75	98.764	431.841
УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА	100,00	1.133.300	100,00	369.210	1.502.510

Структура етата по сортиментима за високе деградиране шуме

НАЗИВ СОРТИМЕНАТА	ВРСТА ДРВЕЋА				
	Четинари		Лишћари		Укупно
	%	м ³	%	м ³	м ³
ПТ ₁	-	-	5,72	140	140
ПТ ₂	-	-	8,28	203	203
ПТ ₃	-	-	8,54	210	210
Целулозно дрво	-	-	20,60	506	506
Огревно	-	-	27,93	686	686
УКУПНО СОРТИМЕНТИ	-	-	71,07	1.745	1.745
Отпадак	-	-	28,93	710	710
УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА	-	-	100,00	2.455	2.455

Структура етата по сортиментима за шумске културе

НАЗИВ СОРТИМЕНАТА	ВРСТА ДРВЕЋА				
	Четинари		Лишћари		Укупно м ³
	%	м ³	%	м ³	
Ф	0,00	0	0,00	0	0
Л	0,00	0	0,00	0	0
ПТ ₁	4,73	1.835	0,92	61	1.896
ПТ ₂	15,30	5.936	2,92	193	6.129
ПТ ₃	3,50	1.358	5,57	368	1.726
ТТ	9,40	3.647	0,00	0	3.647
Јамско дрво	20,76	8.055	0,00	0	8.055
Ситно техничко дрво	2,92	1.133	0,00	0	1.133
Целулозно дрво	11,30	4.384	16,80	1.109	5.493
Огревно	0,00	0	39,43	2.602	2.602
УКУПНО СОРТИМЕНТИ	67,91	26.349	65,64	4.332	30.681
Отпадак	32,09	12.451	34,36	2.268	14.719
УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА	100,00	38.800	100,00	6.600	45.400

Структура етата по сортиментима за изданацке шуме

НАЗИВ СОРТИМЕНАТА	ВРСТА ДРВЕЋА				
	Четинари		Лишћари		Укупно м ³
	%	м ³	%	м ³	
ПТ ₁	12,90	86	0,00	0,00	86
ПТ ₂	23,90	160	2,80	1.723	1.883
ПТ ₃	20,40	137	3,90	2.400	2.536
Целулозно дрво	12,60	84	22,50	13.844	13.929
Огревно	0,00	0	39,40	24.243	24.243
УКУПНО СОРТИМЕНТИ	69,80	468	68,60	42.210	42.677
Отпадак	30,20	202	31,40	19.320	19.523
УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА	100,00	670	100,00	61.530	62.200

УКУПНО ДРВНИХ СОРТИМЕНАТА НА ШУМСКОПРИВРЕДНОМ ПОДРУЧЈУ

НАЗИВ СОРТИМЕНАТА	ВРСТА ДРВЕЋА				
	Четинари		Лишћари		Укупно
	%	m ³	%	m ³	m ³
Ф	0,48	5.667	0,47	2.068	7.735
Л	0,00	0	0,47	2.068	2.068
ПТ ₁	18,84	220.988	4,17	18.329	239.318
ПТ ₂	21,53	252.476	7,19	31.619	284.094
ПТ ₃	15,71	184.296	10,10	44.439	228.735
ТТ	0,97	11.353	0,00	0	11.353
Јамско дрво	3,04	35.594	0,00	0	35.594
Ситно техничко дрво	0,30	3.513	0,00	0	3.513
Целулозно дрво	9,65	113.152	19,04	83.726	196.878
Огревно дрво	0,00	0	31,03	136.485	136.485
УКУПНО СОРТИМЕНТИ	70,52	827.040	72,47	318.733	1.145.773
Отпадак	29,48	345.730	27,53	121.062	466.792
УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА	100,00	1.172.770	100,00	439.795	1.612.565

3.1.3. ПРОИЗВОДНА ШУМСКИХ ДРВНИХ СОРТИМЕНАТА ПО КАТЕГОРИЈАМА ШУМА ЗА ОПШТИНЕ

Општина: 022-ЈЕЗЕРО

Структура етата по сортиментима за високе шуме са природном обновом

НАЗИВ СОРТИМЕНАТА	ВРСТА ДРВЕЋА				
	Четинари		Лишћари		Укупно
	%	м ³	%	м ³	м ³
Ф	0,50	151	0,56	260	411
Л	0,00	0	0,56	260	260
ПТ ₁	19,33	5.846	4,91	2.276	8.122
ПТ ₂	21,74	6.575	7,99	3.703	10.278
ПТ ₃	16,13	4.878	11,23	5.205	10.083
ТТ	0,68	206	0,00	0	206
Јамско дрво	2,43	735	0,00	0	735
Ситно техничко дрво	0,21	64	0,00	0	64
Целулозно дрво	9,59	2.900	18,49	8.570	11.471
Огревно дрво	0,00	0	29,51	13.678	13.678
УКУПНО СОРТИМЕНТИ	70,61	21.354	73,25	33.952	55.306
Отпадак	29,39	8.888	26,75	12.399	21.287
УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА	100,00	30.242	100,00	46.351	76.593

Структура етата по сортиментима за високе деградиране шуме

НАЗИВ СОРТИМЕНАТА	ВРСТА ДРВЕЋА				
	Четинари		Лишћари		Укупно
	%	м ³	%	м ³	м ³
ПТ ₁	-	-	5,72	140	140
ПТ ₂	-	-	8,28	203	203
ПТ ₃	-	-	8,54	210	210
Целулозно дрво	-	-	20,60	506	506
Огревно	-	-	27,93	686	686
УКУПНО СОРТИМЕНТИ	-	-	71,07	1.745	1.745
Отпадак	-	-	28,93	710	710
УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА	-	-	100,00	2.455	2.455

Структура етата по сортиментима за шумске културе

НАЗИВ СОРТИМЕНАТА	ВРСТА ДРВЕЋА				
	Четинари		Лишћари		Укупно m ³
	%	m ³	%	m ³	
Ф	0,00	0	0,00	0	0
Л	0,00	0	0,00	0	0
ПТ ₁	4,73	173	0,92	3	176
ПТ ₂	15,30	560	2,92	9	569
ПТ ₃	3,50	128	5,57	18	146
ТТ	9,40	344	0,00	0	344
Јамско дрво	20,76	760	0,00	0	760
Ситно техничко дрво	2,92	107	0,00	0	107
Целулозно дрво	11,30	414	16,80	55	468
Огревно дрво	0,00	0	39,43	128	128
УКУПНО СОРТИМЕНТИ	67,91	2.486	65,64	213	2.699
Отпадак	32,09	1.174	34,36	112	1.286
УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА	100,00	3.660	100,00	325	3.985

Структура етата по сортиментима за изданацке шуме

НАЗИВ СОРТИМЕНАТА	ВРСТА ДРВЕЋА				
	Четинари		Лишћари		Укупно m ³
	%	m ³	%	m ³	
ПТ ₁	12,90	3	0,00	0	3
ПТ ₂	23,90	6	2,80	355	361
ПТ ₃	20,40	6	3,90	494	500
Целулозно дрво	12,60	3	22,50	2.851	2.854
Огревно	0,00	0	39,40	4.992	4.992
УКУПНО СОРТИМЕНТИ	69,80	19	68,60	8.692	8.711
Отпадак	30,20	8	31,40	3.979	3.987
УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА	100,00	27	100,00	12.671	12.698

Општина: 029 – КУПРЕС

Структура етата по сортиментима за високе шуме са природном обновом

НАЗИВ СОРТИМЕНАТА	ВРСТА ДРВЕЋА				
	Четинари		Лишћари		Укупно
	%	m ³	%	m ³	m ³
Ф	0,50	635	0,56	66	701
Л	0,00	0	0,56	66	66
ПТ ₁	19,33	24.544	4,91	583	25.127
ПТ ₂	21,74	27.604	7,99	948	28.552
ПТ ₃	16,13	20.481	11,23	1.333	21.814
ТТ	0,68	863	0,00	0	863
Јамско дрво	2,43	3.085	0,00	0	3.085
Ситно техничко дрво	0,21	267	0,00	0	267
Целулозно дрво	9,59	12.177	18,49	2.195	14.371
Огревно дрво	0,00	0	29,51	3.503	3.503
УКУПНО СОРТИМЕНТИ	70,61	89.655	73,25	8.695	98.350
Отпадак	29,39	37.317	26,75	3.175	40.492
УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА	100,00	126.972	100,00	11.870	138.842

Структура етата по сортиментима за изданацке шуме

НАЗИВ СОРТИМЕНАТА	ВРСТА ДРВЕЋА				
	Четинари		Лишћари		Укупно
	%	m ³	%	m ³	m ³
ПТ ₁	12,90	0	0,00	0	2
ПТ ₂	23,90	1	2,80	33	36
ПТ ₃	20,40	1	3,90	46	48
Целулозно дрво	12,60	0	22,50	265	267
Огревно	0,00	0	39,40	465	465
УКУПНО СОРТИМЕНТИ	69,80	2	68,60	809	817
Отпадак	30,20	1	31,40	370	374
УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА	100,00	3	100,00	1.179	1.191

Општина: 063 - ШИПОВО

Структура етата по сортиментима за високе шуме са природном обновом

НАЗИВ СОРТИМЕНАТА	ВРСТА ДРВЕЋА				
	Четинари		Лишћари		Укупно
	%	м ³	%	м ³	м ³
Ф	0,50	4.880	0,56	1.742	6.622
Л	0,00	0	0,56	1.742	1.742
ПТ ₁	19,33	188.677	4,91	15.270	203.947
ПТ ₂	21,74	212.201	7,99	24.848	237.049
ПТ ₃	16,13	157.443	11,23	34.924	192.367
ТТ	0,68	6.637	0,00	0	6.637
Јамско дрво	2,43	23.719	0,00	0	23.719
Ситно техничко дрво	0,21	2.050	0,00	0	2.050
Целулозно дрво	9,59	93.607	18,49	57.502	151.108
Огревно дрво	0,00	0	29,51	91.773	91.773
УКУПНО СОРТИМЕНТИ	70,61	689.214	73,25	227.799	917.013
Отпадак	29,39	286.871	26,75	83.190	370.061
УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА	100,00	976.085	100,00	310.989	1.287.074

Структура етата по сортиментима за шумске културе

НАЗИВ СОРТИМЕНАТА	ВРСТА ДРВЕЋА				
	Четинари		Лишћари		Укупно
	%	м ³	%	м ³	м ³
Ф	0,00	0	0,00	0	0
Л	0,00	0	0,00	0	0
ПТ ₁	4,73	1.662	0,92	58	1.720
ПТ ₂	15,30	5.376	2,92	183	5.560
ПТ ₃	3,50	1.230	5,57	350	1.579
ТТ	9,40	3.303	0,00	0	3.303
Јамско дрво	20,76	7.295	0,00	0	7.295
Ситно техничко дрво	2,92	1.026	0,00	0	1.026
Целулозно дрво	11,30	3.971	16,80	1.054	5.025
Огревно дрво	0,00	0	39,43	2.474	2.474
УКУПНО СОРТИМЕНТИ	67,91	23.864	65,64	4.119	27.982
Отпадак	32,09	11.276	34,36	2.156	13.433
УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА	100,00	35.140	100,00	6.275	41.415

Структура етата по сортиментима за изданацке шуме

НАЗИВ СОРТИМЕНАТА	ВРСТА ДРВЕЋА				
	Четинари		Лишћари		Укупно
	%	m ³	%	m ³	m ³
ПТ1	12,90	81	0,00	0	81
ПТ2	23,90	151	2,80	1.335	1.486
ПТ3	20,40	129	3,90	1.860	1.988
Целулозно дрво	12,60	80	22,50	10.728	10.808
Огревно	0,00	0	39,40	18.786	18.786
УКУПНО СОРТИМЕНТИ	69,80	440	68,60	32.708	33.149
Отпадак	30,20	191	31,40	14.972	15.162
УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА	100,00	631	100,00	47.680	48.311

3.1.4. ПРИКАЗ ОСНОВНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ И СРЕДСТАВА РАДА

Разумљиво је, да је избор технологије рада у шумарству веома сложен проблем и да не зависи само од једног, него од низа фактора, а највише од начина обнове шума и купираности терена. Прије него што се приступи избору технологије која долази у обзир за примјену у нашој шумарској пракси, потребно је размотрити нека питања од општег значаја. Основни задатак при газдовању шумама, је да се уведе таква технологија, која одговара природним и радним условима, да се примјеном науке и праксе постигне максимална продукција дрвета уз што је могуће мање производне трошкове. Да би се тај циљ остварио потребно је постићи оптималну отвореност шума путевима, а самим тим обезбједити економично и безбједно сакупљање дрвета и привлачење до извозног пута. Подјелом састојина на радна поља, омогућава се повећана прегледност узгојно-техничких мјера и сакупљање дрвета са појединих мјеста у састојини уз минимална оштећења.

Газдовање природним економским шумама, задржало је дуго карактер класичног шумарства, чија је технологија почивала на анималној сточној вучи, извлачењу и транспорту дрвета. Због недостатка мануелне радне снаге, код нас и у свијету, неминовно се приступило механизацији технолошких процеса у свим фазама рада у шумарству чиме се рад шумарских радника хуманизује и стварају се услови за безбједан рад у свим фазама при производњи дрвних сортимената.

План потребних средстава рада за реализацију планиране производње произилази из количине и структуре сортимената, те потребног времена реализације на основу техничких норми рада у искоришћавању шума. За наредни уређајни период да би се остварила планирана производња дрвних сортимената потребна су сљедећа средства рада:

ПЛАН ПОТРЕБНИХ СРЕДСТАВА РАДА				
Врста рада	Сортимената годишње	Средства рада	Годишњи учинак	Потребно средстава
	m ³	Ознака	m ³	Годишње ком.
Сјеча и израда	114.577	Моторна пила	3000	38
Извоз обловине	73.477	Зглобни трактор	5000	15
Износ простор. дрвета	41.100	Анимал	800	52

У циљу заштите стабала при сјечи и изради сортимената предлаже се сортиментна метода рада у организацији један сјекач и један помоћник. Извоз дрвних сортимената по унапријед пројектованим тракторским влакама потребно је обавити уз примјену зглобних трактора. За износ дрвних сортимената (просторног дрвета) потребно је ангажовати самарицу или трактор гдје постоје услови за његову примјену.

3.1.5. План коришћења осталих шумских производа

У наредном уређајном периоду потребно је истражити могућности сакупљања и производње осталих шумских производа, те у оквиру извођачких пројеката покушати плански организовати ову производњу.

Откупне цијене осталих шумских производа омогућавају (уз добру организацију, рационално сакупљање, сушење, дистрибуцију) додатну зараду у шумарству. Свакако да се бављење пословима на сакупљању, сушењу, доради и дистрибуцији љековитог биља, шумских плодова, гљива и осталог, захтјева озбиљан стручан и организован рад, па у том смислу треба сачинити посебан програм који би углавном обухватио:

- избор комерцијалних врста љековитог биља, гљива и осталих шумских производа са којима располаже шумскопривредно подручје,
- избор локације за откуп и ускладиштење и
- израда организације и систематизације радних мјеста.

Искористићавањем осталих шумских производа, пружа се могућност упошљавања инвалида рада и радника са преосталом радном способношћу, којих у свим организационим дијеловима предузећа има релативно доста.

У складу са законском регулативом на овом шумскопривредном подручју може се вршити:

- сакупљање разних шумских плодова,
- сакупљање љековитог биља и
- сакупљање јестивих гљива.

Економска вриједност која би се остварила производњом осталих шумских производа није безначајна. Посебан значај ова дјелатност има по питању рјешавања технолошких вишкова, као и запошљавање нове радне снаге у оквиру шумског газдинства.

3.1.5.1. Потенцијалне могућности коришћења љековитог биља

Основ животне средине на овом шумскопривредном подручју чине природни ресурси шумског дрвећа, грмља и приземне вегетације. Они заједно као шумски екосистем представљају значајну природну, а у исто вријеме и производну категорију која је од општег и посебног интереса за привредни развој овог подручја.

У складу са законском регулативом за наредних 10 година потребно је предвидјети динамику коришћења ових природних ресурса. План коришћења љековитог и ароматичног биља углавном ће зависити од следећих фактора:

- распрострањеност, бројност и учесталост љековитог и ароматичног биља,
- способност репродукције, односно степен учесталости и обнове и
- бројност функција и непосредна корист од љековитог и ароматичног биља.

При последњем уређивању шума није вршено утврђивање бројности љековитог биља на репрезентативним узорцима, али је евидентирана учесталост и распрострањеност на основу окуларног запажања. На основу ових података запажена је и дјелимично утврђена појава следећих врста љековитог и ароматичног биља, приказана у наредној табели:

Латински назив	Народни назив	Употреба дијелова
<i>Hypericum perforatum L.</i>	Кантарион	Стабло и цвијет
<i>Allium ursinum L.</i>	Дивљи лук	Стабо и гомољ
<i>Achilea millefolium</i>	Хајдучка трава	Стабло и цвијет
<i>Thymus serpyllum L.</i>	Мајчина душица	Стабло и цвијет
<i>Asperula odorata</i>	Лазаркиња	Стабло и цвијет
<i>Rubus hirtus w.et.k.</i>	Купина	Корјен. стабло и плод
<i>Juniperus communis</i>	Смрека, вења	Плод
<i>Crataegus monogyna L.</i>	Глог	Плод
<i>Erythraea centaaurium</i>	Кичица	Стабло и цвијет
<i>Corylus avellana L.</i>	Љеска	Плод
<i>Atropa belladonna</i>	Велебиље, буника	Стабло и лист
<i>Urtica dioica</i>	Коприва	Коријен и лист
<i>Valeriana officinalis</i>	Одољен	Коријен
<i>Sambucus nigra</i>	Базга	Цвијет и лист
<i>Vaccinium myrtillus</i>	Боровница	Плод и лист

Поред ових врста постоје и многе друге, али овдје смо издвојили само оне које су запажене као чешће. Наведене биљне врсте налазе се на њиховим природним стаништима и јављају се поједи-

начно или у већим групама. Познато је да биљке у току године не садрже исте количине љековитих материја, већ се њихов садржај у току њиховог раста и развоја мјења. Тако се лист сабира у току цвјетања, дакле у вријеме када садрже највише активних материја. Подземни дијелови биљака, а посебно коријен вади се у јесен, на крају вегетационог периода, када је садржај активних материја највећи.

Без детаљне хемијске анализе и лабораторијског испитивања љековитих својстава љековитог биља, не могу се правилно утврдити вриједности и љековита својства наведеног биља. Односно, прије него што се приступи сакупљању љековитог биља потребно је урадити припремне радове као што су:

- избор комерцијалних врста љековитог биља,
- избор локације за откуп и ускладиштење,
- избор локације за подизање сушаре и
- начин транспорта до прерађивача.

3.1.5.2. Корисне врсте гљива и њихове производне могућности

Потенцијалне могућности сакупљања и производње јестивих гљива на овом шумскопривредном подручју, нису довољно истражене. Приликом овог уређивања шума, утврђена је значајнија заступљеност одређених врста јестивих гљива за које постоји могућност сакупљања:

Преглед јестивих гљива на шумскопривредном подручју	
Латински назив	Народни назив
<i>Boletus edulis Bull.</i>	Прави, јесенски вргањ
<i>Boletus aestivalis Poul.</i>	Прољетни, мрежаста вргањ.
<i>Cantharellus cibarius Fr.</i>	Лисичарка
<i>Lactarius piperatus L.</i>	Мљечница, Папрена мљечница
<i>Amanita caesarea</i>	Благва
<i>Macrolepiota prominens</i>	Бијела сунчаница
<i>Morchella conica</i>	Смрчак

Прије него што се приступи сакупљању јестивих гљива, неопходно је познавање отровних врста, као што су зелена пупавка (*Amanita phalloides*), која се јавља најчешће у храстовим и буковим шумама. Поред ње на овом подручју постоји могућност присуства отровног вргања (*Boletus satanus*), који се јавља и у приморским крајевима и у континенталном подручју.

Зелена пупавка узрокује око 95 % свих тровања од стране гљива са смртоносним исходом. Први знаци тровања уочавају се касно, зато је љубитељима гљива потребно организовати стручна и научна предавања о начину сакупљања и детерминацији јестивих гљива.

Материјална корист од организованог сакупљања гљива је велика и позната, па је зато потребно урадити квалитетне програме у циљу коришћења ових природних потенцијала.

Питање коришћења осталих шумских производа је посљедњих година актуелизовано, а регулисано је према Правилнику о условима коришћења осталих шумских производа и начину сакупљања њихових надокнада ("Службени гласник Републике Српске", бр. 8/10 и 97/13).

4. ПЛАН ШУМСКОУЗГОЈНИХ РАДОВА

План шумскоузгојних радова, као и сви други планови газдовања, по врсти и обиму за Средњеврбаско шумскопривредно подручје у наредном уређајном периоду од 01.01.2018. до 31.12.2027. године је производ стања шума и шумског земљишта, циљева газдовања по газдинским класама, утврђеног обима сјеча и важећих законских прописа.

На основу предњих поставки утврђен је и у наредном излагању приказан план шумскоузгојних радова за шумскопривредно подручје, газдинске класе, привредне јединице и подручје општина.

4.1. Врста и обим шумскоузгојних радова

4.1.1. Врста шумскоузгојних радова

Полазећи од стања шума и циљева газдовања шумама на овом шумскопривредном подручју предвиђене су следеће врсте шумскоузгојних радова:

- **Пошумљавање садњом садница**

- ✓ у високим шумама са природном обновом у циљу комплетирања природне обнове,
- ✓ у високим деградираним шумама након чисте сјече и
- ✓ у шибљацима и голетима подесним за пошумљавање.

- **Њега шумских култура**

Њега шумских култура обухвата све активности на њези култура (окопавање, чишћење од непожељних врста, освјетљавање...) које ће бити подигнуте у наредном уређајном периоду, као и у класама старости шумских култура испод 1/5 опходње.

- **Попуњавање шумских култура**

Врше се ако је неуспјех пошумљавања последице прве године од оснивања већи од 20% или ако су се посушиле саднице у већој групи на некој површини у култури, а попуњавање шумских култура планира се до 10 % пошумљених површина. Стварне површине за попуњавање утврдиће се према записницима Комисије за колаудацију.

- **Њега природних састојина**

Њега природних састојина обухвата све прореди у развојним фазама од летвењака до зрелих састојина за сјечу по принципу позитивне селекције. Њега природних састојина проводи се редовним сјечама у оквиру предвиђеног система газдовања.

- **Природно обнављање састојина**

Узгојне мјере које се изводе у фази процеса природног обнављања шума са циљем да се на сјечини обезбједи повољни услови за клијање сјемена и развој подмлатка.

- **Њега природног подмлатка**

Њега природног подмлатка проводи се освјетљавањем у циљу разређивања прегустог склопа и регулисања састава састојине и уклањањем приземне флоре и жбуња и сјечом фенотипски лоших и оштећених јединки.

4.1.2. Обим шумскоузгојних радова

Обим шумскоузгојних радова планиран је на основу сљедећих елемената:

- У високим шумама са природном обновом у циљу комплетирања природне обнове на укупној површини од 94,90 хектара потребно је извршити пошумљавање садњом одговарајућих садница. Попуњавање се планира на 10 % површине што износи 9,49 хектара, а њега садница након пошумљавања на 94,90 хектара.
- У високим деградираним шумама планирани су радови пошумљавања на површини од 15,98 ha, примјеном директне конверзије у високе шуме. Попуњавање након провјере успјеха садње садница на 1,60 ha, а радови на њези након садње садница на 15,98 ha.
- Обим радова на њези шумских култура обухвата површину постојећих шумских култура испод таксационог прага на укупној површини од 211,28 хектара и шумске културе које се планирају подићи средствима проширене репродукције у наредном уређајном периоду на укупној површини од 406,07 хектара.
- Радови у проширеној репродукцији шума обухватају пошумљавање површина подесних за пошумљавање и газдовање на површини од 390,09 хектара и пошумљавање површина предвиђених за чисту сјечу у оквиру високих деградираних шума на површини од 15,98 хектара.

У складу са предњим констатацијама планиране су сљедеће врсте и обим шумскоузгојних радова за шумскопривредно подручје, за газдинске класе и привредне јединице:

4.1.3. План шумскоузгојних радова за шумскопривредно подручје

Врста рада	Планирано (ha)	
	За 10 година	Просјечно годишње
Пошумљавање садњом садница	500,97	50,10
Попуњавање пошумљених површина	50,10	5,01
Њега новоподигнутих шумских култура	500,97	50,10
Њега постојећих култура испод таксационог прага	211,28	21,13
Природна обнова	2.421,60	242,16
Њега природног подмлатка	2.421,60	242,16

4.1.6. План шумскоузгојних радова по општинама

А. Проста репродукција шума

ПЛАН ШУМСКОУЗГОЈНИХ РАДОВА У ВИСОКИМ ШУМАМА СА ПРИРОДНОМ ОБНОВОМ ПО ОПШТИНАМА							
ОПШТИНА	ПОВРШИНА	ПРИРОДНА ОБНОВА САСТОЈИНА/ПРИПРЕМА ЗЕМЉИШТА	КОМПЛЕТИРАЊЕ ПРИРОДНЕ ОБНОВЕ				ЊЕГА ПРИРОДНОГ ПОДМЛАТКА
			ЊЕГА ПРИРОДНИХ САСТОЈИНА	ВЈЕШТАЧКО ОБНАВЉАЊЕ (ПОШУМЉАВАЊЕ)	ПОПУЊАВАЊЕ	ЊЕГА САДНИЦА НАКОН САДЊЕ	
хектара							
Шипово	20.555,67	2.055,57	-	83,53	8,35	83,53	-
Језеро	1.517,74	151,77	-	6,05	0,60	6,05	-
Купрес у РС	2.141,86	214,19	-	5,32	0,53	5,32	-
Σ	24.215,27	2.421,53	-	94,90	9,49	94,90	-

ПЛАН ШУМСКОУЗГОЈНИХ РАДОВА У ШУМСКИМ КУЛТУРАМА ИСПОД ТАКСАЦИОНОГ ПРАГА ПО ОПШТИНАМА						
ОПШТИНА	Површина шумских култура (изнад и испод таксационог прага)	Природна обнова састојина	Припрема земљишта за природно подмлађи вање	Пошумљавање	Попуњавање	Њега култура
хектара						
Шипово	1.133,30	-	-	-	-	173,62
Језеро	68,36	-	-	-	-	-
Купрес у РС	29,09	-	-	-	-	37,66
Σ	1.230,90	-	-	-	-	211,28

Б. Проширена репродукција шума

ПЛАН ШУМСКОУЗГОЈНИХ РАДОВА У ВИСОКИМ ДЕГРАДИРАНИМ ШУМАМА ПО ОПШТИНАМА				
ОПШТИНА	ПОВРШИНА ДЕГРАДИРАНИХ ШУМА	ПОШУМЉАВАЊЕ	ПОПУЊАВАЊЕ	ЊЕГА САДНИЦА НАКОН ПОШУМЉАВАЊА
хектара				
Језеро	15,98	15,98	1,60	15,98
ПЛАН ШУМСКОУЗГОЈНИХ РАДОВА НА ПОВРШИНАМА ПОДЕСНИМ ЗА ПОШУМЉАВАЊЕ И ГАЗДОВАЊЕ ПО ОПШТИНАМА				
ПЈ	ПОВРШИНА ГОЛЕТИ (5200)	ПОШУМЉАВАЊЕ	ПОПУЊАВАЊЕ	ЊЕГА САДНИЦА НАКОН ПОШУМЉАВАЊА
хектара				
Шипово	672,63	291,35	29,14	291,35
Језеро	256,18	65,23	6,52	65,23
Купрес у РС	405,14	33,51	3,35	33,51
Σ	1.333,95	390,09	39,01	390,09

5. ПЛАН ЗАШТИТЕ ШУМА

Шуме као најважнији природни екосистем стално су изложене утицају штетних биотских и абиотских утицаја. Нерационална експлоатација шума у многим случајевима је тешко нарушила шумске ауторегулационе заштитне механизме и тиме отворила врата дјеловању читавог ланца негативних фактора средине. Врло често овакви поступци су довели до поремећаја у биоценолском односу, односно преостале шуме данас често представљају поремећене шумске биоценозе. Врло често је ово главни разлог што данашње шуме страдају од разних штетних утицаја (абиотичких и биотичких). Ако желимо сачувати основне вриједности шума на овом шумскопривредном подручју, треба обратити велику пажњу на заштиту и чување шума, јер су оне подложне опасностима од пожара, биљних болести, напада штетних инсеката, штетног дјеловања човјека и др. Појава ових штетних фактора у протеклом уређајном периоду значајно је утицала на здравствено стање шума овог подручја.

Дакле, потребно је благовремено проводити прореди, санитарне сјече, успостављање шумског реда, стално постављање и праћење ловних стабала и феромонских клопки.

Такође, сушење шума као стихијски и динамичан процес има за посљедицу глобалан и трајан поремећај биолошке стабилности шумских екосистема и животне средине у цјелини, неминовно узрокује смањење прираста, производне снаге и квалитета састојина, прерану сјечу, умањење функционалних ефеката функција шума, а у планском и организационом смислу ревизију планова газдовања шумама, концентрацију свих шумско узгојних радова у комплексу захваћеном сушењем, чиме се неминовно увећавају негативни биланси у коришћењу шума.

Поред наведеног важно је напоменути штете изазване од стране човјека, гдје се примјеном тешких трактора јављају оштећења на стаблима и шумском земљишту. Али, примјеном оптималних средстава рада при извлачењу дрвних сортимената, те кретањем машина само по пројектованим тракторским влакама, ове штетне последице се свде на разумну мјеру.

Глобална заштита шума и шумског земљишта у складу са законском регулативом је приоритетна и обавезујућа мјера при управљању и газдовању са природним ресурсима и осталим потенцијалима на подручју. У наредном уређајном периоду проводиће се како превентивне тако и репресивне мјере с основним циљем очувања шумских и других екосистема у што бољем здравственом и природнијем стању.

5.1. Врсте шумских штета и мјере заштите

Шуме на овом подручју представљају објекте од посебног друштвеног значаја и интереса, те њихова заштита и чување су приоритетне мјере у наредном уређајном периоду. Успјешна заштита шума и шумског земљишта може се остварити примјеном научних, у пракси провјерених метода заштите шума и шумског земљишта.

План заштите и чувања шума утврђен је за шумскопривредно подручје као цјелину. План обухвата обим мјера и радова на превентивној и репресивној заштити од бројних и у дјеловању удружених штетних фактора. Полазећи од досадашњих причињених штета и оних које се могу очекивати у наредном периоду, приказани су слједећи планови заштите шума и шумског земљишта:

- заштита шума од штетног дјеловања човјека,
- заштита шума од стоке и дивљачи,
- заштита шума од биљних болести, инсеката и других штеточина,
- заштита шума од елементарних непогода и
- заштита шума од пожара.

Планом су утврђени организациони, материјални и кадровски услови који ће се обезбједити за извршење плана заштите и чувања шума на овом шумскопривредном подручју.

5.1.1. Заштита шума од штетног дјеловања човјека

Чување шума се организује као превентивна мјера, да би се сачувала национална добра од отуђивања. Да би се спријечиле бесправне сјече и отуђивање дрвних сортимената, а у складу са законском регулативом (Закон о шумама Републике Српске) израђује се програм заштите и чувања шума, те у том смислу се организује чуварска служба. Ово Шумско газдинство, као и сва газдинства у оквиру Јавног предузећа има већ организовану чуварску службу.

Чуварска служба неопходна је у смислу наведеног закона, да се спријечи пустошење шума. сјеча шума која није одобрена као редован вид обнављања шума, крчење шума, забрани пашарење, жирење, брст, кресање грана, ако шумскопривредном основом није другачије одређено.

Грађани и правна лица која нанесу штету шумама дужни су кориснику шума надокнадити штету према оштетном цјеновнику. Штете (са познатим починиоцима) настале дјеловањем човјека у претходном уређајном периоду су износиле 131.778,78 КМ. односно отуђено је према званичном извјештају 1.297,33 m³ дрвне запремине. Наведено би требало бити довољан разлог да се чуварска служба на овом подручју квалитетније организује, односно може се констатовати да чуварска служба на овом подручју није организована квалитетно или чувари шума не обављају на професионалан начин свој посао. У наредном периоду чуварска служба се мора квалитетније организовати, односно Шумско газдинство мора предузети све потребне мјере да се количина бесправних сјеча смањи, односно потпуно елиминише.

5.1.2. Заштита шума од стоке и дивљачи

Чланом 62. став 1. Закона о шумама прописано је: „Паша у шумама у својини Републике није дозвољена“. Став 2. истог члана закона каже: „Ако не постоји опасност од угрожавања функција шуме, укључујући биодиверзитет, корисник шума и шумског земљишта у својини Републике може издати дозволу за пашу, односно жирење, осим за пашу и брст коза, у случајевима:

- када је висина дрвећа таква да им стока не може наносити штету,
- гдје се не врше мелиорациони радови у шумама,
- у којима није у току вјештачко или природно подмлађивање шума,
- гдје се шуме не налазе на земљишту подложном развијавању вјетром, клизању,
- да шуме нису оштећене од пожара и
- да шуме нису издвојене као сјеменски објекти или резервати природе“.

Став 5. истог члана закона каже: „Корисник шуме и шумског земљишта у својини Републике има право наплате пашарине по цјеновнику“

Приступ стоке на пашу, односно жирење и појила кроз дијелове шума у којима није одобрена паша, дозвољен је само за то одређеним путем. Путеве за приступ и прогон стоке на пашу, односно жирење и појило, одређује и обиљежава управљач шума. Међутим, штете од стоке су све мање, а то је последица све мањег броја становника у руралним подручјима, тако да овај проблем и није посебно изражен.

Узгајањем, заштитом, ловљењем и коришћењем дивљачи у шумама у својини Републике Српске, у складу са ловнопривредним основама бави се корисник ловишта, коме је ловиште дато на коришћење. У шуми се могу узгајати само оне врсте дивљачи и у оном броју који не смета правилном газдовању шумама. Повећањем и побољшањем исхране и здравственог стања дивљач у шуми чини

незнатне штете, а у супротном причињава велике штете на једногодишњим избојцима младих биљака које користи за исхрану.

5.1.3. Заштита шума од инсеката и биљних болести

Биљне болести могу бити проузроковане различитим штетним факторима. Према њиховој природи болести се дијеле у двије категорије:

- Болести које изазивају абиотички фактори (физичке, хемијске и механичке природе). То су непаразитске и неинфективне болести.
- Болести које узрокују биотички фактори (гљиве, биљни и животињски организми). Ово су паразитске или инфективне болести.

У непаразитске или неинфективне болести убрајају се сви поремећаји који настају утицајем климатских и едафских фактора (температура, свјетлост, влага, отровни гасови, хранјиве материје и др.). Паразитске или инфективне болести већином изазивају: гљиве, бактерије, вируси, нематодe, паразитске цвјетнице и неке биљке. Најчешће болести паразитског поријекла јесу оне које проузрокују гљиве. Ове болести се називају микозе. Затим по значају долазе болести које проузрокују бактерије (бактериозе) и најзад болести које изазивају вируси (вирозе). Постоји још категорија болести које проузрокују разне паразитне цвјетнице, ове болести се називају фанерогамне болести.

Мјере борбе против биљних болести могу бити превентивне и репресивне. Превентивним мјерама или мјерама профилаксе спречава се појава неке болести.

Репресивне мјере могу бити ерадикативне и куративне, а примјењују се послије појаве болести.

Ерадикативним мјерама уклањају се заражене биљке или њихови дијелови у циљу редукције инокулума. Оне имају широку примјену у пракси због своје једноставности. Куративним мјерама врши се лијечење обољелих биљака.

Мјере борбе могу бити директне и индиректне. Директне мјере су усмјерене непосредно према патогену, док индиректне нису у непосредној вези са узрочником болести.

Методe борбе против болести шумског дрвећа садрже сљедеће мјере: административне, узгојно-техничке, механичке, физичке, хемијске, биолошке и интегралне. Административне мјере односе се на примјену законске регулативе у области заштите биља коју утврђују поједине земље и међународна заједница у циљу заштите биљака од опасних болести. Узгојно-техничке мјере су избор локалитета за гајење одређене врсте дрвећа, избор система газдовања и начина обнове шума, гајење отпорних врста дрвећа, трајање опходње и хигијена објеката. Механичке мјере обухватају одсјецање и уништавање обољелих биљних дијелова или заражених биљака, уништавање биљних органа у којима презимљује паразит, уништавање спороносних органа паразита, уклањање паразита и уништавање прелазних хранитељки. Хемијска средства имају велику примјену и обезбјеђују врло ефикасну превентивну заштиту многобројним врстама биљака од најопаснијих болести.

Најзначајније ентомолошке штеточине на букви су:

Phyllaphis fagi – буквина лисна ваш. При јаком нападу, сисањем сокова долази до сушења младих избојака, карактеристичног повијања листова и обилног лучења медне росе. Нарочито може да буде штетна на сјечинама које се обнављају, као и у расадницима гдје може изазвати и сушење нападнутих биљака.

Cryptococcus fagisuga – буквин штиташ. Насељава одрасла стабла букве. Врло често се јавља у високој бројности, када је стабло букве потпуно прекривено бијелом скрамом, те са дистанце изгледа као да је окречено.

Најзначајније ентомолошке штеточине на смрчи су:

Ips typographus – осмозуби смрчин поткорњак. Типична је секундарна штеточина, јер се при нормалној бројности гнијезди искључиво у физиолошки јако ослабљеним, умирућим стаблима, свјеже посјеченим стаблима или неогуљеној сложеној обловини. Када се пренамножи, постаје типична примарна штеточина и тада напада сва стабла.

Pityogenes chalcographus – шестозуби смрчин поткорњак. Секундарна је штеточина и насељава физиолошки ослабљена стабла и свјежу лежавину. Склон је масовним множењима и тада се убушује у потпуно здрава стабла. Насељава горње партије са тањом кором и дебље гране.

Најзначајније ентомолошке штеточине на јели су:

Pityokteines curvidens – кривокуби јелин поткорњак. За размножавање женке бирају стабла са дебелом кором. Напада стара стабла. Насељава их од врха ка основи. Бира ивична стабла или стабла на чистинама. Секундаран је, али када се пренамножи напада и потпуно здрава стабла из којих се јавља обилно истицање смоле.

Cryphalus piceae – мали јелин поткорњак. За размножавање тражи материјал са тањом кором. Његов напад на старијим стаблима започиње од врха и иде ка основи. Ако је његова бројност у шуми ниска, насељаваће физиолошки ослабљена стабла, најчешће она која су заражена имелом, а ако је бројност висока населиће и потпуно здрава стабла, односно понашаће се као примарна штеточина. Најопаснија је врста поткорњака за стабла у доба летвењака.

Најзначајније ентомолошке штеточине на храстовима су:

Cerambyx cerdo – велика храстова стрижибуба, најрадије напада храст, али се може наћи и у дрвету других лишћара. Развија се у правилу у највреднијем доњем делу дебла. Штете су углавном техничке, али и физиолошке природе.

Scolytus intricatus – храстов поткорњак, типична секундарна штеточина, преноси споре гљива из рода *Ophiostoma*, које изазивају сушење стабала.

Tortrix viridana – зелени храстов савијач, прворазредна штеточина храстових шума. Гусјенице се хране храстовим лишћем лужњака, али и медунца и китњака. Јаја полаже у врхове крошњи и склон је масовним множењима.

Thaumatorpoea processionea – храстов четник, изразита штеточина аутохтоних храстова и углавном напада старе храстове шуме. Углавном се јавља са другим дефолијаторима (губаром).

Euproctis chrysorrhoea – жутотрба, полифагна врста, главне штете чине у пролеће када изгризају пупољке или младе листове. Веома озбиљна штеточина. Имају длачице које жаре.

Lymantria dispar – губар, храни се асимилационим органима готово свих дрвенастих и жбунастих врста, па чак и неких зељастих.

Велики значај као проузроковачи оштећења имају штетни биотички чиниоци међу којима велики значај имају болести проузроковане паразитским гљивама.

Најзначајније и најчешће патогене гљиве на букви су:

Nectria galligena – проузрокује вишегодишње, отворене рак ране са концентричним наборима који су по периферији ограничени уздигнутом кором. Плодоносна тијела могу да се констатују у току цијеле године. Масовно расејавање репродуктивних органа је за вријеме влажног прољећа и јесени.

Fomes fomentarius – развија се као паразит или сапрофит. Развија се на дубећим, живим стаблима, а наставља такође деструкцију на обореном дрвету али само док је у шуми и влажно. Представља проблем за природне састојине букве. Дрво на којем су се појавиле карпофоре може се једино користити као огрев.

Trametes gibbosa – развија се на мртвом дрвету лишћара, нарочито на пањевима. Изазива бијелу активну трулеж.

Најзначајније и најчешће патогене гљиве на јели су:

Melampsorella caryophyllacearum – спермагоније и ецидије се јављају на четинама вјештичних метли образованих на стаблима јеле. Вишегодишња мицелија се налази у дрвету стабала јеле и изазива појаву вјештичних метли и тумора. Крајња посљедица развоја гљиве је сушење стабала. Велике штете причињава у природним састојинама јеле.

Viscum album – паразитна цвјетница карактерише се гранама дихотомно разгранатим и дуготрајним лишћем. Жбунови се обично формирају у вршним дијеловима круне и маскирани су околним четинама. Имела смањује физиолошку снагу домаћина, смањује капацитет плодношећа, смањује механичку отпорност стабала, а нападнута стабла имају умањен прираст. Штете су најизраженије на сувим теренима и јужним топлим експозицијама.

Најзначајније и најчешће патогене гљиве на смрчи су:

Heterobasidion annosum – Ова гљива је свакако најопаснија патогена гљива која се јавља на четинарима и наноси велике економске штете. Осим на четинарима забиљежена је и на неким лишћарским врстама дрвећа (буква, бреза...).

Armillaria ostoyae – Ова гљива се развија као паразит или сапрофит на четинарским врстама дрвећа, а посебно је честа на смрчи и јели. Ова гљива узрокује меку, бијелу трулеж корјена, а после неког времена и бијелу трулеж дрвета у основи стабла.

Број паразитних гљива које могу изазивати болест шумског дрвећа на овом подручју је знатно већи, али овдје су наведене најчешће и најопасније врсте које причињавају економске штете или угрожавају опстанак шумског дрвећа. Заштита стабала против већине од наведених паразитних гљива је могућа, али би морала да се врши под строгим надзором стручних лица.

За послове заштите шума од инсеката у току уређајног периода потребна је набавка следећих средстава:

Потребна средства за заштиту од инсеката		
Назив	Количина	Вриједност (КМ)
Феромон	20.000,00	160.000,00
Клопке	500	20.000,00
УКУПНО		180.000,00

5.1.4. Заштита шума од елементарних непогода

На овом подручју у току зимског периода могу да се јављају повремено јачи олујни вјетрови који у виду извала и прелома стабала проузрокују велике материјалне штете. Заштита шума од штетног дјеловања вјетра и олује треба обезбједити кроз провођење превентивних мјера у циљу одржавања и побољшања виталности стабала у састојинама и здравственог стања шума. Сва евентуално поломљена и изваљена стабла потребно је што прије из састојине уклонити, јер ова стабла су идеална подлога за насељавање штетних инсеката.

У старијим састојинама снијег ријетко причињава значајне штете, док у младим састојинама са густим склопом и шумским културама снијег и ледена киша проузрокују штете у виду савијања, ломљења и пуцања младих стабала. Ове штете се могу спречити благовременим провођењем шумскоузгојних радова у виду чишћења и проређивања младих природних састојина и вјештачки подигнутих шумских култура.

Предузимање заштитних мјера од елементарних непогода углавном се своди на примјену превентивних мјера које се проводе у циљу стварања отпорности састојина на абиотичке штетне утицаје (вјетар, снијег). Стабилност састојина зависи од коефицијента виткости стабала, односно ако стабла имају већу виткост, састојина је нестабилна и угрожена од вјетроизвала и сњегоизвала, па је потребна већа опрезност код извођења сјеча. Коефицијент виткости представља однос између висине и прсног пречника средњег састојинског стабла и може се изразити нумерички.

5.1.5. Заштита шума од шумских пожара

План заштите шума од шумских пожара утврђен је за шумскопривредно подручје као цјелину и регулисан је Правилником о садржају и поступку израде плана заштите шума од пожара („Службени гласник Републике Српске“, број 107/09). Правилником су прописане и утврђене мјере и радње у вези са спровођењем и унапређивањем заштите од пожара, а одговорна лица која су задужена да се брину о спречавању ових штетних појава сходно правилнику треба да ураде следеће предрадње:

- организовати противпожарну службу,
- поставити потребан број осматрачница или обезбједити извиђање из ваздуха,
- набавити основна противпожарна средства,
- оспособити противпожарне екипе и снабдјети их са опремом и алатом и
- поставити и одржавати противпожарне просјеке у четинарским културама,

Чување односно заштиту шума од пожара, потребно је организовати као превентивну мјеру која се спроводи од стране задужених одговорних лица у шумском газдинству. Да би се успјешно проводиле потребне радње и подузимале потребне мјере у вези са спровођењем и унапређивањем заштите шума потребно је организовати адекватну противпожарну службу. У противпожарној служби потребно је према правилнику задужити одговорна лица да се старају о спровођењу плана заштите од пожара.

Чување шума, односно заштиту шума од пожара треба да обављају чувари шума и друга стручна лица која зато овласти корисник шума. Да би чување било успјешно, у зависности од купираниости терена, на подручју се постављају осматрачнице које се постављају на узвишењима и које се међусобно догледају.

Чувари шума треба да спријече ложење ватре у шуми и на приватним имањима на удаљености мањој од 100 метара од ивице шуме, затим паљење траве, отпадака и осталог материјала. Изузетно се ватра може ложити у шумама само на мјестима одређеним и обиљеженим од стране корисника шума, придржавајући се прописаних услова и мјера сигурности.

Поред чувара шума противпожарна служба, треба да има оспособљене противпожарне екипе, које су снабдјевене противпожарним алатом и справама за брзу интервенцију у случају појаве пожара на шумскопривредном подручју.

Да би се купила потребна опрема за гашење шумских пожара потребно је улагање одређених финансијских средстава од стране шумског газдинства. При томе велика финансијска улагања за куповину специјалне и скупе опреме, те изградњу специјалних торњева за осматрање и дојавну везу, шумско газдинство у наредном уређајном периоду неће моћи остварити. Међутим, добро организована и планирана противпожарна служба и на основу класичне опреме и алата, може успјешно да извршава задатке који се пред њу постављају.

На овом подручју у претходном уређајном периоду је укупно евидентирано 128 приземних пожара, Опожарена површина износи 1.096,36 хектара, а притом је учињена штета од 1.447.790,25 КМ. Трошкови гашења су износили 180.956,72 КМ.

На основу досадашњег праћења појава пожара на овом шумскопривредном подручју потребно је да шумско газдинство посједује следећу опрему и објекте у циљу заштите шума од пожара:

Утврђени радови и потребна противпожарна опрема				
Врсте послова и опреме	Површина (ha)	Врста опреме	Количина опреме	Вриједност (KM)
✓ Дојава и осматрање ✓ Опрема за гашење пожара	36.852,42	Осматрачнице	2	14.000,00
		Дурбин	3	1.500,00
		Мобилни телефон	2	600,00
		Ватрогасна лопата	50	1.000,00
		Ватрогасне метле	50	2.500,00
		Крампови	30	1.200,00
		Леђне прскалице	100	12.000,00
		Теренско возило	2	60.000,00
		Моторне пиле	4	4.800,00
		Грабље	50	1.500,00
		Ауто цистерна	1	600.000,00
		Дрон	1	10.000,00
		УКУПНО		

Напомене:

- Шумско газдинство располаже са одређеном противпожарном опремом, а набавка опреме из претходне табеле треба да се усклади са потребама у току наредног уређајног периода.
- Количина и вриједност опреме су одређени према површини подручја и просјечним тренутним цијенама на тржишту, односно наведене вриједности могу се мијењати у зависности од потреба.
- Набавка планиране опреме ће се реализовати према расположивим средствима у току уређајног периода.

Поред горе наведеног на овом подручју у посљедње вријеме се јавља и проблем ерозије земљишта. Ерозија земљишта представља испирање и одношење најситнијих и најплоднијих честица из растресите подлоге. Ерозија земљишта је природан процес који се може убрзати неконтролисано сјечом шума и погрешним коришћењем земљишта. Услјед оваквих поступака долази до убрзане ерозије, која је веома озбиљан и неповратан процес.

Ерозија помјерања маса дешава се када дође до великог изливања кише или приликом земљотреса и тада долази до одроњавања земљишта. Сва брдовита подручја под нагибом већим од 15° су подложна овој врсти ерозије. Ово је најчешћи облик ерозије на брдовитим подручјима и у будућности је потребно актуелизовати и овај проблем, а с обзиром на изражен рељеф на овом подручју.

6. ПЛАН ИНВЕСТИЦИЈА

План инвестиција односи се на шумскопривредно подручје као цјелину и обухвата:

- План изградње нових и реконструкцију постојећих шумских камионских путева,
- План изградње осталих објеката потребних за реализацију планова шумскопривредне основе,
- План набавке механизације и друге опреме инвестиционог карактера,
- План осталих инвестиционих улагања.

6.1. План изградње нових и реконструкције постојећих шумских камионских путева

Према подацима посљедњег уређивања шума на овом шумскопривредном подручју постигнута је отвореност камионским путевима од 11,96 km/1000 ha. Да би се у наредном периоду могла рационалније користити примјена савремених машина, поред изградње камионских путева сходно финансијским средствима шумског газдинства потребно је да се изгради и оптимална мрежа тракторских влака. На тај начин постигла би се већа отвореност и рационалност рада при примјени савремене технологије и механизације у шумарству. Оптимална отвореност шума и шумског земљишта је предуслов за квалитетно остваривање свих зацртаних планова газдовања, а прије свих планова сјече, који се морају проводити на читавом подручју, а не само на отвореним дијеловима подручја.

У циљу повећања отворености подручја камионским тврдим путевима у наредних десет година сходно финансијским могућностима планирана је изградња сљедећих камионских путева:

Привредна јединица	Назив пута	Одјељења које комуникација отвара	Дужина /km/
Виторога / Овчара	одјељење 87 (окретаљка) – 17-ти километар	112/1, 113, 116, 117, 118	4,00
Виторога / Овчара	одјељење 80 – одјељење 1	80, 1	1,20
Виторога	одјељење 94 - одјељење 83	94, 89, 87, 86, 84, 83,	4,50
Горњи Јањ	одјељење 90 - одјељење 88	90, 89/1, 89, 88	3,00
Горњи Јањ	Лијепа раван - Борови лагер	21, 24, 25, 56	3,50
Доњи Јањ	одјељење 7- Драгаловац	7, 6,4	1,80
Доњи Јањ	Граовчева локва - Дубоки до	23, 22, 21, 20	4,50
Шединац	Локва - Врљевац	64, 63/1, 63/2, 62, 61/2, 54	4,40
Шединац	Ланишта - одјељење 50	53, 52, 51/2, 51/1, 50	3,40
			30,30

Просјечна цијена изградње шумских камионских путева на подручју Републике Српске износи око 80.000 КМ по километру шумског камионског пута и узета је као просјек цијене остварене у претходном периоду. Укупно цијена коштања изградње планираних путева према наведеном просјеку износи око 2.424.000 КМ.

6.2. План изградње осталих објеката потребних за реализацију планова шумскопривредне основе

	Планирани број	Вриједност (КМ)
Пословно технички објекти	4	120.000,00

6.3. План набавке механизације и друге опреме инвестиционог карактера

У оквиру ове ставке сумирани су претходни планови. односно предвиђене су следеће инвестиције:

Назив инвестиције	Годишњи износ (КМ)
Набавка опреме за заштиту шума	889.100,00
Набавка опреме за шумскоузгојне радове	77.500,00
Инвестирање у информациони систем	100.000,00
Изградња шумских камионских путева	2.424.000,00
УКУПНО	3.490.600,00

* Структура и просјечне цијене опреме за заштиту шума, опреме за шумскоузгојне радове и преглед путева планираних за изградњу приказани су у претходним табелама. Цијене наведених радова су узете као просјек цијена из претходног периода.

6.4. План осталих инвестиционих улагања

Врста опреме	Количина	Вриједност (КМ)
Путничко возило	1	40.000,00
Путничко комби возило	10	520.000,00
Теренско возило	10	280.000,00
Камион кипер	1	170.000,00
Комбинована грађевинска машина	1	120.000,00
Булдозер	1	300.000
Прикључно возило за превоз грађевинских машина	1	50.000,00
Дробилица за камен	1	200.000,00
Шумски трактор - зглобни	1	250.000,00
Шумски трактор - лаки	1	140.000,00
УКУПНО		2.070.000,00

- Цијене опреме, средстава и цијена изградње објеката у плану инвестиција је одређена према тренутном стању на тржишту, тако да се у вријеме набавке могу очекивати одређена одступања од приказаних вриједности.
- Набавка планиране опреме ће се реализовати према расположивим средствима у току уређајног периода.

